

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

Η ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ.

I.

Περὶ τὰ μέτα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, ἔσπεραν τινὰ ὁ κώδων τοῦ ἁγίου Παύλου διεσκόρπιζεν εἰς τοὺς ἀέρας τοὺς τελευταίους ἤχους τῆς ἐσπερινῆς προσευχῆς. Ἡ Βενετία, ἡ ὡραία Βενετία, ἡ ἄνασσα τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, ἐπανεπαύετο ἠδύπαθῶς τὴν ὑπεραιάν μεγάλην ἐσρτή. Ἡ πόλις τῶν Δόγων, ἐρειδομένη ἐπὶ τοῦ κλέους ἕνδεκα παρελθόντων αἰώνων, δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποπεύσῃ τότε εἰς τὴν ἐλευθερίαν; ἐπέπρωτο μετὰ πεντήκοντα ἐνιαυτοὺς νὰ καταπέσῃ. Οἱ ἐνδοχοὶ στίχοι τοῦ Ἀλαμάνου ἀνεγνώσθησαν βεβαίως ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τῆς Βενετίας, ἀλλὰ τίς τοὺς εἰώρησε τότε ὡς ἀπευχταίαν τινὰ προφητείαν;

ΠΑΝΔΩΡΑ.

Δὲν ὑποπεύετο προτέτι, ὅτι περὶ τὰ μέτα τῆς προσεχοῦς ἑκατονταετηρίδος, οἱ ἔκγονοί τῆς ὠρεῖλον ν' ἀνακτῆσωσι τὴν ἐλευθερίαν, ν' ἀποτείσωσι τὸν βαρὺν τῆς Αὐστρίας ζυγόν, νὰ πολεμήσωσιν ἡρωικῶς κατὰ τῆς Αὐστριακῆς τυραννίας καὶ νὰ ὑποκύψωσιν ἐπὶ τέλους καταπεπιεσμένοι ἀλλ' οὐχὶ ἠττημένοι, ὑπὸ τὰς πυκνάς σπεῖρας τῶν δεσποτῶν, καὶ ὑπὸ τὰ ψυχρὰ καὶ ἀτάραχα βλέμματα τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας.

Ἄ! ὄχι, ἡ καλὴ Βενετία, ὡς παρθένος ἀπερίτκωτος καὶ ἐλαφρὰ, στηριζομένη ἐπὶ τῶν ἐξωστῶν τῶν μαρμαρινῶν τῆς παλατίων, καὶ ἀβρῶς ἐξηπλωμένη ἐπὶ τῶν ταπήτων τῶν κομψῶν τῆς περιστυλίων, ἀνέπνεε τὴν δρόσον τῶν ἐτησίων ἀνέμων παιζόντων ἐπὶ τὰς πτυχὰς τῶν γονδολῶν τῆς.

Ἡ σελήνη, ἀνατέλλουσα ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος διέχεε τὰς ἀργυροειδεῖς μαρμαρυγὰς τῆς ἐπὶ τῶν πολυαριθμῶν οἰκοδομημάτων τῆς μητροπόλεως ταύτης.

Τὸ πᾶν εἶγα κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην. Μόλις δὲ ἐκ διαλειμμάτων κῶπαι μονήρους λέμβου ἐπληττον τὸ Φυ. 22. 35.

χαλκήνιον κύμα, ἢ διεφαίνετο ἡ σκιά διαβάτου νυκτερινού φεύγουσα ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ 'Ριάλτου' ὧρα ἡρεμίας.

Τὴν ὄραν ταύτην ἀνὴρ τις νέος ἐβάδιζεν ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Παγλίας· μακρὰ καὶ μέλαινα κόμη περιέστερε τὸ εὐμορφον πρόσωπόν του, σκιαζόμενον ὑπὸ ὠχρότητας καὶ μυστικῆς θλίψεως. Ἐνίοτε ἐσταμάτει, ἔπειτα ἀρχιρῶν διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὸν πῖλον, ἔφερε τὴν ἐτέραν ἐπὶ τοῦ μετώπου, ὡς νὰ ἀποδώσῃ πικρὰς μερίμνας. Τὸ ὄμματά του, νεύοντα πρὸς τὴν γῆν, ἐφαίνοντο ἀδιάφορα πρὸς τὴν καλλονὴν τῆς ἀστεροβλήτου νυκτός. Τίς ἄρα ἦτον ὁ νέος οὗτος; εἶχεν ἐκ φρασιν τεχνίτου ἢ κεραλή του, ἀκτὶς μεγαλοφυίας ἔχει τὸ μέτωπόν του καὶ εὐγενὲς εἶχε τὸ βῆδισμα. Τίς μυστικὴ αἰτία τὸν ὤθει πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Παγλίας, καὶ τίνας σκοτεινοὶ διαλογισμοὶ ἐκυλινδοῦντο εἰς τὴν ψυχὴν του;

Ἐξίρνης ἐστράφη ἀκρασθεὶς ἐλαφρόν τινα κρότον. Ἡ περίλυτος φυσιογνωμία τοῦ νέου ἐγαληνιάτεν, ὅταν νέα τις ἐρρίφη τρέμουσα εἰς τὰς ἀγκάλας του.

— Παυλέ μου! ἀνέκραξεν ἡ ἀγνωστος, θέλεις λοιπὸν ν' ἀποθάνω;

— Φιορίτα, ἀγαπητῆ μου! ἀπεκρίθη ὁ νέος θλίβων αὐτὴν ἐπὶ τοῦ στήθους. Καὶ στιγμῆς τινεσ παραῆλθον ἐν μέσῳ σιωπηλῶν περιπτύξεων, καὶ ἀμοιβαίων στεναγμῶν καὶ θερμῶν δακρῶν.

— Παυλε! ἐπανελάβε τέλος ἡ νέα ἐγεύρατα τὴν κεφαλὴν ἐκ τοῦ στήθους τοῦ φίλου της, δὲν εἶναι ἀληθές, δὲν ἤθελες νὰ μὲ ἐγκαταλείψῃς εἰς τὴν ἀπελπισίαν, εἰς τὸν θάνατον, ἐνῶ τσαύτην μακαριότητα μὲ ὑπόσχεται ὁ ἔρωσ σου, ἐνῶ ὁ πίναξ τῶν ὀνείρων τῆς εὐτυχίας ἐκτυλίττεται ἐνώπιόν μας . . . Δὲν ἔχει οὕτω, Παυλέ μου;

Καὶ δάκρυα ἔρρεον ἐκ τῶν ὠρχίων καὶ κυανῶν ὀμμάτων της, τὰ ὅποια προσήλωνεν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ Παύλου.

Οὗτος δὲ, βυθισθεὶς ἐκ νέου εἰς τὰς βαθεῖας σκέψεις τὰς ὁποίας διέκοψεν ἡ ἀπροσδόκητος ἐμφάνις τῆς γυναικός,

— Ὁ! ὄχι, ἀγαπητῆ μου φίλη, εἶπε θλιβερώς, δὲν ἤθελον νὰ σὲ χάσω! ὄχι ποτέ! ἀλλ' ἠθθανόμην . . . αἰσθάνομαι ὅτι εἶμαι ἀνάξιος σοῦ!

— Τί λέγεις, Παυλε! τὸν διέκοψεν ἐκείνη, σὺ ἀνάξιος ἐμοῦ, ἀνάξιος τῆς Φιορίτας; ἀλλὰ δὲν εἶσαι οὐδὲ θεὸς τῆς ζωῆς μου, ὁ ἥλιος τοῦ οὐρανοῦ μου, ἡ γλυκεῖα ἀκτὶς τῶν νυκτῶν μου;

— Χίμαιρα! ἀπεκρίθη ὁ Παῦλος, λέγε μᾶλλον ὅτι εἶμαι ἀλαζών ὡς ὁ Ἰκαρος, ὅτι ἠβέλησα νὰ κλέψω τὸ ἱερόν πυρ ἵνα σὲ τὸ προσφέρω καὶ μετὰ σοῦ τὸ μερισθῶ, καὶ ὅτι θέλω ἐπαναπέσει ὡς ἐκεῖνος ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, πατούμενος ἀπὸ τὸν πόδα τοῦ διαβάτου καὶ γινόμενος παίγιον ὄλων τῶν ἀνθρώπων καὶ σοῦ ἴσως!

— Ἀλλὰ, Παυλε, εἶπέ με, εἶναι αὕτη ἡ φωνὴ σου, ἥτις μὲ λαλεῖ οὕτω;

— Ἄκουσε . . . εἶπε, καὶ ἔθλιψεν αὐτὴν περιπαθότερον ἐπὶ τῆς καρδίας . . . Βλέπεις, φίλη μου, κατὰ πετρῶν σπεύρω ζητῶ ματαιῶς ἢ κεφαλὴ μου

συλλαμβάνει, δημιουργεῖ, διατάσσει, ἀλλ' ἡ τέχνη καὶ οἱ δάκτυλοί μου μένουσιν ἀσθενεῖς.

— Σὲ κατέβαλεν ἡ ἐργασία, Παυλε, ἀλλ' αἰσθάνομαι ὅτι ἐγγίζεις τὸ τέρμα τοῦ δρόμου . . .

— Σὺ τὸ εἶπες, εἶπεν ὁ Παῦλος μὲ φωνὴν πνιγρὰν, ναί, ἐγγίζω, τὸ τέρμα τῆς ὁδοῦ.

— Αἰσθάνομαι, ἐξηκολούθησεν ἡ νέα, μὴ παρατηρήσῃς τὸ νόημα τῶν τελευταίων λόγων, καταλαμβάνω ὅτι ἡ φλέγουσα τὸ μέτωπόν σου θέρμη δηλοῖ τὴν ἐμφάνισιν τῆς μεγαλοφυΐας καὶ ἡ θέρμη τῶν φιλημάτων σου νέον κόσμον εὐτυχίας δι' ἡμᾶς ἀνοιγόμενον.

— Ἀμφιβάλλον! εἶπε στεναζών ὁ Παῦλος.

— Συγχωρεῖται εἰς τὸ πνεῦμα ν' ἀμφιβάλλῃ;

— Ἀπληκίζομην . . . ἐξηκολούθησεν ὁ νέος τεχνίτης.

— Ν' ἀπελπίζεσαι, ἐνῶ σὲ ἀγαπῶ, εἶπεν ἡ κυανό-ροθαλμος Φιορίτα, μετὰ πάσης τῆς εὐγλωττίας τὴν ὁποῖαν ὁ ἐγκάρδιος ἔρωσ ἠδύνατο νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὴν φωνὴν της, εἰς τὰ ὄμματα της καὶ εἰς τὴν θλίψιν τῶν ὀφθαλμῶν της βραχιόνων, μεθ' ὧν συνεκράτησε τὸν Παῦλον. . . Ἐλθέ, Παυλε, ἐπρόσθεσε σύρουσα αὐτόν, ἐλθέ, κύριον ὁμοῦ μὲ τὰς πρώτας τῆς αὐγῆς ἀκτῖνας, ἡ ἐλπίς, ἡ τόλμη, ὁ θρίαμβος καὶ κατόπιν ὁ αἰώνιος ἔρωσ μας θέλουν στέψει τὸ ἔργον σου!

— Ἀλλὰ στεροῦμαι τὰ πάντα, Φιορίτα, ἀπηύδητα κοπιᾶζων.

— Δὲν εἶμαι, φίλη σου; εἶπεν ἡ νέα μετὰ πεποιθέντως.

Ὁ Παῦλος ὑπεχώρησεν εἰς τόσον ζωηρὸν τόνον φωνῆς.

Μετ' ὀλίγον ἔρθασαν εἰς τὸ κατώφλιον σεμνῆς οἰκίας, γειτονεούσης μεγαλοπρεπῆ τινος οἴκου, δύο φιλήματα ἀντηλλάχθησαν μετὰξὺ αὐτῶν ὑστερον ἢ πύλη ἠνοίχθη, ὁ Παῦλος εἰσῆλθε, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἔκλειεν,

— Αὔριον, τὴν αὐγὴν, τὸν εἶπεν ἡ φωνὴ τῆς νέας.

— Αὔριον, ἀγαπητῆ μου, ἀπεκρίθη ὁ Παῦλος.

Ἡ νέα ἐφυγεν, ἐπιστρέψασα δρομαία εἰς τὴν οἰκίαν της· καὶ μετ' ὀλίγον οὐδὲ ἄλλο ἐφαίνετο ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Παγλίας, εἰμὴ αἱ ἀκτῖνες τῆς σελήνης, παίζουσαι ἐπὶ τῶν κυμάτων τοῦ παραλίου.

II.

Ὁ Παῦλος Βίγκιος (οὗτος ὀνομαζετο) ἦτο ζωγράφος, μαθητῆς ἐνδόξου διδασκάλου τῆς ἰταλικῆς σχολῆς, ἐφαίνετο κατὰ πρῶτον εἰς τὸν κόσμον τῆς τέχνης πεποισθὸς εἰς τὴν ἐμπνευσιν τῆς εὐφυΐας του.

Πρὸ καιροῦ ἐνησχόλει τὴν φαντασίαν του ἀντικείμενον ἐμπαθὲς ἐνταυτῷ καὶ μελαγχολικόν, ἡ Μαγδαληνὴ, μετανοοῦσα ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ παράστασις λοιπὸν τοσοῦτου ἔρωτος καὶ τοσοῦτου πόνου ἐπὶ τοιαύτης γυναικεῖας μορφῆς ἐπλήρωσεν τὴν κεφαλὴν τοῦ τεχνίτου μὴ ὄνειρα δόξης. Ἀπέναντε δὲ τῆς εἰκόνης ταύτης ἀπεφάσισε νὰ συντριβῇ, ἐὰν αὐτὴ δὲν ἐστεφανοῦτο ὡς ἔνδοξον ἀριστούργημα.

Κατέβαλλε δὲ πᾶσαν σπουδὴν ἵνα συγκεντρώσῃ ἐπὶ μιᾶς ὠραίας ἱστορικῆς μορφῆς, ἀποτελούσης ἀντικείμενον βαθείας σπουδῆς τῆς ἀνθρωπίνου καρδίας, τοῦ

λατρευτοῦς χαρακτῆρας τῆς ἐρωμένης του, τῆς ἀγάπης του, τῆς μνηστῆς του. Διότι ὁ Παῦλος Βίγκιος ἠγάπα ἐμπαθέστατα τὴν νέαν Βενετὴν, προικισμένην ἐκ τῆς φύσεως μὲ καλλοῦν ἑσπερίαν.

Πάν ὅ,τι ἡ θερμὴ τεῦ ποιητοῦ φαντασίαν δύναται τὰ ὀνειροπολήσει, ἦθος χαρίεν καὶ εὐρυθμον, κομψότητα, εὐκαμψίαν, ἐρασιμότητα, εὐγένειαν, ἔρωτα, ἀγαθότητα, πάντα ταῦτα ἐπεδαφιλεύθησαν ἐπὶ τῆς μορφῆς καὶ τοῦ ὅλου σώματος τῆς νέας γυναικός, τὴν ὁποίαν ὁ Βίγκιος ἐξελεξάτο μνηστὴν καὶ οὐζυγον· τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα ἀπετέλουν τὴν μόνην τῶντι, ἀλλὰ μεγαλοπρεπῆ προῖκα τῆς Φιορίτας Γιουζέπης.

Ποῖον λοιπὸν ἄλλο ἐκλεκτότερον ὑπόδειγμα διὰ τὴν Μαγδαληνὴν ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ ὁ εὐρυῆς ζωγράφος; Τίς ἄλλη εἰδύνατο ποτὲ νὰ ἐμπνεύσῃ ἀληθέστερον τὸ θέλημα τοῦ ἔρωτος καλῶντος τὴν ψυχὴν τοῦ τεχνίτου καὶ τοῦ ὑποδείγματός του;

Ἡ εἰκὼν οὕτω δημιουργηθεῖσα ὄφριε νὰ θεωρηθῆται ἐντελής ἀποτύπωσις τοῦ ἰδανικοῦ καὶ ἀγίου ἔρωτός των, καθὼ ὀφείλουσα νὰ παριστᾷ ἀντικείμενον τοιοῦτου εἶδους καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὴν κατὰ παράδοσιν καθαρότητα.

Ὁ ἔρωτος τοῦ Παύλου καὶ τῆς Φιορίτας δὲν ἦτο νέος· ἐλκυστικὴ τις συμπάθεια εἶχεν ἐκ παιδικῆς ἡλικίας συνδέσει τὰς δύο τὰς ψυχάς. Αἱ οἰκογένειαι αὐτῶν συνδεδεμέναι φιλικῶς συνέζων ἐντὸς τῆς αὐτῆς οἰκίας εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ ἀγίου Παύλου· ἀλλ' ἀμφοτέραι πτωχαὶ διὰ τακτικῆς καὶ ἐντίμου ἐργασίας διετήρησαν ἀκλήιδωτον ὑπόληψιν. Ἡ Φιορίτα ἔμεινεν ὄρφανὴ ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας, διότι ὁ πατὴρ τῆς Γιουζέπης, ἀλιεύς τὸ ἐπιτήδευμα, ἐχάθη, ἐν ὧρα φοβερᾶς τρικυμίας, μετὰ τῆς συζύγου του εἰς τὸν κόλπον τῆς Βενετίας, καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης οὐδὲν οὐδέποτε περὶ αὐτῶν ἠκούσθη· ἡ δὲ οἰκογένεια τοῦ Παύλου Βίγκιου προθύμως παρέλαβε καὶ περιέθαλψε τὴν ὄρφανὴν Φιορίταν, ἣτις ἐθεωρεῖτο ὡς ἴδιον τῆς οἰκογενείας ταύτης μέλος μέχρις ἡλικίας τῶν δεκαῆξ ἑτῶν, ἐποχῆς καθ' ἣν ὁ Βίγκιος ἀπέθανε καὶ συνετάρει μετὰ τῆς πρὸ δύο χρόνων προαποθανούσης συζύγου του· ὁ Παῦλος Βίγκιος ἦτον εἰκοσαετής, ὅτε ἀπέθανεν ὁ πατὴρ του· οὗτος λοιπὸν καὶ ἡ Φιορίτα, ὄρφανοὶ ἀμφοτέρω, ὠρίσθησαν ἀδιάσπαστον ἔρωτα, καὶ ἡ προσδιορισθεῖσα ἐποχὴ διὰ τὴν ἱερὰν τῆς ἐνώσεώς των τελετὴ ἦτον ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἔμελλε νὰ περαιωθῇ τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ νέου τεχνίτου, ἡ εἰκὼν, τούτέστι, τῆς Μαγδαληνῆς, δι' ἣν ἡ Φιορίτα ἐξ αὐθορμητοῦ καὶ ἀμοιβαίας συνθήκης ἔμελλε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα.

Πρὸ ἱκανοῦ λοιπὸν καιροῦ ὁ Παῦλος εἰργάζετο ἐπιμόνως εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἰδανικοῦ τοῦ πρωτοτύπου, κλεισμένος ἐντὸς πενιχροῦ ἐργαστηρίου τῆς ὁδοῦ τοῦ ἀγ. Στεφάνου, ἡ δὲ ὠραία μνηστὴ ἐπορεύετο καθ' ἡμέραν, εἰς βήτας ὄρας, εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ τεχνίτου, ἵνα συμμερισθῇ τὸ ἔργον τοῦ μελλονύμφου καὶ τὸ ἰδικόν της, καὶ διέλθῃ τὸν χειρὸν, μακρὸν ἀναμφιβόλως, ὅστις ἔμελλε νὰ προηγηθῇ τῆς ἐποχῆς τοῦ γάμου των.

Ἐν τῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν ἀπηντήσαμεν τὸν Παῦλον

Βίγκιον πλανώμενον καὶ περίλυπον τὸ ἐσπέρας ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Παγλίας, τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὑπὸ τὴν ἐπιβροίαν θυρυάτης καὶ δυσκαταμαχίτου ἀθυμίας, συχνάκις καταλαμβάνουσης τὰς ψυχὰς τῶν τεχνιτῶν, ὁ ἡμέτερος ζωγράφος ἀφῆκε μετ' ἀηδίας τὸ ἐργαστήριόν του, ὅπου ἡ στέρησις τῶν ἀναγκαίων, ὕστερον ἢ πενία, καὶ ἴσως μετὰ ταῦτα ἡ πενία ἐφαίνοντο ὅτι ἐπῆρχοντο ν' ἀντικαταστήσωσι τὴν ἐλπίδα καὶ τὸν ἔρωτά του. Ἡ Φιορίτα εἶχεν ὑπάγει δις εἰς τὸ ἐργαστήριον καὶ ἐκτύπησεν ἐπὶ ματαίῳ τὴν θύραν ἢ δευτέρᾳ φορᾷ ἦτο μετὰ τὴν δύστην τοῦ ἡλίου. Ὄθεν ὀλόκληρος ἡμερησία τοῦ μνηστῆρός της ἀπομόκρυνσις τὴν εἶχε καταθορυβήσῃ, ὑπέικουσα ἐπομένως εἰς ἐνστικτόν τι καρδίας ἐρώσεως προαίσθημα, ἔδραμεν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Παγλίας, ἐλπίζουσα ν' ἀπατήσῃ τὸν Παῦλον, ὅστις συνείθιζεν ἐνίοτε νὰ περιπατῇ ἐκεῖ πρὸς τὸ ἐσπέρας. Τὸ προαίσθημά της τῶντι δὲν τὴν ἠπάτησε, καὶ, ὡς ἴδομεν, ἀπήντησε τὸν φίλον της παραδιδόμενον εἰς ἀπευκταίους συλλογιμαζόμενος. Ἄλλ' ἅμα ἡ Φιορίτα διέκοψε τούτους, τὰ καλύπτοντα τὸ μέτωπόν του νέφθ διεσκεδάσθησαν κατ' ὀλίγον, καὶ τὸν σάλλον τῆς ψυχῆς του ἐγαληνίασεν ἡ φωνὴ τῆς μελλονύμφου του. Τότε λοιπὸν ἐνθαρρυνθεὶς ὑπὸ τῆς γενναίας κόρης ὁ Παῦλος Βίγκιος ἐπέστρεψε μετ' αὐτῆς εἰς τὸ ἄστυλόν του, καὶ πρὶν ἀποχωρισθῆ τὴν φίλην του. ἠκούσθη ἡ πλήρης ἐλπίδος λέξις « αὐρίον »!

Προεξικτώτερον ὅμως οὕς εἰδύνατο τὴν στιγμὴν ἐκείνην ν' ἀκροασθῇ ἐπαναλαμβανόμενον, ὀλίγα βήματα ἐκείθεν, τὸν ἀποχαιρετισμὸν τῶν δύο ἐραστῶν· « Ναι αὐρίον » ἐπανελάβε κακότημος φωνὴ ἐξεληθοῦσα ἐκ τοῦ περιστυλίου γειτονικῆς οἰκίας.

Ἄλλ' οἱ δύο φίλοι μηδὲν ὑπονοήσαντες ἢ αἰσθανθέντες, μετὰ τοσοῦτον θερμὴν συνομιλίαν, ἐπορεύθησαν εἰς τὰ ἴδια διὰ ν' ἀναπαυθῶσι πλήρεις τῶν ἐλπίδων τῆς ὑστεραίας.

III.

Ἡ ἐπαύριον ἐξημέρωσεν ἐντὸς τοῦ οἴκου τοῦ γειτονεύοντος τὸ ἐργαστήριον τοῦ Παύλου Βίγκιου, ἐπὶ τάπητος μαλακοῦ κομψοῦ δωματίου, ἀνὴρ τεσσαρακοντούτης, λευκόθριξ ἤδη, αὐχμηρὸς τὸ ὄμμα καὶ τὴν μορφήν ἀπότομος, ἐπεριπάτει μὲ ἄτακτα βήματα. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦτον ὁ πλούσιος Τραπεζίτης Ρισπόζος.

Βλέπων τις τὴν ταραχὴν τῆς φυσιογνωμίας τοῦ ἀνδρός, τὴν ἄτακτον σχηματονομίαν καὶ τὴν κίνησιν τῶν βλεμμάτων του, ἠδύνατο εὐκόλως νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι πάθος τι πρὸ καιροῦ ἐμφωλεῦον εἰς τὰ στήθη του ἀπετέλει τὴν ταραχὴν ἣτις περίε αὐτοῦ ἐβασίλευεν, ἀκολούθως, ἐπιφωνήσεις, διαφρεύουσαι τὰ χεῖλη του ἐκ διαλειμμάτων, ἐμαρτύρουν ὅτι καλακευτικὴ τις ἐλπὶς ἐφαίνετο ἐτοιμόρροπος.

— Ναι, θέλει παραδοθῆ εἰς ἐμὲ, μὰ τὸν ἅγιον Μάρκον! ναι, ἢ ἄλλως δὲν θέλω πλέον εἶθε ὁ δανειστής τῶν ὑψηλῶν βαρόνων τῆς ἐκκλησίας τῆς Δημοκρατίας, ἀνέκραξε περιπαθῶς καὶ ἐναγωνίως.

ὦ! καὶ εἶναι τόσον ὠραία, ἐπρόσθετε μετὰ βραχείαν σιωπὴν. Πρὸ τόσο καιροῦ τὴν ἐπιθυμῶ καὶ

τὴν παρακολουθῶ μὲ ἀδιακόπους παρακλήσεις! καὶ τί παράδοξον ἐάν, παντὶ τρόπῳ, θέλω νὰ τὴν ἀποκτήσω, νὰ τὴν καταστήσω ἐρωσάν με, πλουσίαν, εὐδαίμονα! . . . ἐκείνην τὴν ὠραιότεραν κόρην τῆς Βενετίας! εἰς τίνος θερμότερου ἄλλου ἐραστοῦ παρακλήσεις δύνανται νὰ ἐνδῶση, τίς ἄλλος δύναται νὰ καταθέσῃ πρὸ τῶν ποδῶν τῆς τοσοῦτον χρυσίον;

ὦ! θέλεις γίνεαι ἰδική μου, ὠραία Φιορίτα! ἐξηκολούθησεν ἀνυψῶν τὴν φωνήν. Ἰδέ! ὁ πλουτός μου ὅλος εἶναι μηδέν ἐάν δὲν γίνῃς ἰδική μου! Ναι, σὺ μόνη δύνασαι ν' ἀνανεώσῃς τὴν καρδίαν μου γηράσαν εἰς τοὺς ὑπολογισμούς, νὰ μ' ἐπαναφέρῃς τὴν ζωὴν, μαραινομένην μακράν σου. . . Ἀλλὰ, ἡ Φιορίτα μὲ ἀπορεύγει, μὲ καταφρονεῖ ἴσως! Ἡ χθεσινὴ συνομιλία τῆς μετὰ τοῦ νέου ζωγράφου, τὸν ὁποῖον ἐκ συμπαθείας παρέλαβον καὶ συνέδραμον δὲν ἐπικυροῦ τὰς ὑποψίας μου; Αὐτὴ, νὰ ἀντισταθῇ εἰς ἐμὲ, καὶ νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰς προτάσεις τοῦ εἰλωτος τούτου, τοῦ ἐνοικιάτορός μου, τοῦ ἀπόρου καὶ ἐνδεεστάτου ἐκείνου ζωγράφου! Αὐτὴ νὰ μὴ προτιμήσῃ ἐμὲ, τραπεζίτην, πλούσιον, κύριον τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ὕπνου τοῦ ἀθλίου τούτου τεχνίτου. . . καὶ διὰ τί δὲν τὸν διώκω ἐξω τῆς οἰκίας μου; καὶ ἅμα εὐρεθῇ ἐν μέτῳ τῆς πλατείας τοῦ ἁγ. Μάρκου, ἐνδεῆς καὶ ῥιγῶν, θέλω ἰδεῖ ἂν ἡ ἀστοχαστος αὐτὴ νέα θέλει μεθέξῃ τῆς πλανητιδος ζωῆς του. . . Ναι! σήμερον ἄς ἀρχίσω!

Καὶ ὁ τραπεζίτης Ῥισπόζος, δραμῶν εἰς τὸ γραφεῖόν του ἔγραψε ταχέως ὀλίγας λέξεις, ἐδίπλωσε καὶ ἐσφράγισε τὸ γραφὲν, καὶ κτυπήσας κώδωνα, Λάβε τούτο, Γεώργιε, εἶπε, δίδων τὸ ἐπιστόλιον εἰς τὸν παρουσιασθέντα ὑπηρετήν, λάβε το καὶ διεύθυνε το ὅπου ἐπιγράφεται.

Ὁ ὑπηρετὴς ἔκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐξῆλθεν. Ὁ δὲ Ῥισπόζος, ὡς νὰ ἠσθάνθη ἑαυτὸν ἐλαφρυνθέντα ἐκ τοῦ θάρους τῆς μελετηθείσης καὶ βληθείσης εἰς ἐνέργειαν ἀποφάσεως, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ γραφεῖόν του καὶ ἐχάθη εἰς τοὺς θαλάμους τοῦ οἴκου του.

Ἄς ἀφήσωμεν τώρα τὸν πλούσιον τραπεζίτην ἐνασχολούμενον εἰς τὰς χρηματικὰς του ἐπιχειρήσεις καὶ ἄς μεταβῶμεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Παύλου Βιγκίου.

IV.

Κοιμηθεὶς ἀταράχως τὴν ἐπίλοιπον νύκτα ὁ Παῦλος ἐξόπνησεν ἅμα ἐχάραξεν· εἶχε θερμὸν τὸ μέτωπον, τὴν ψυχὴν πλήρη πεποιθήσεως, καὶ θάρρος εἰς τὴν καρδίαν.

Τὸ ἐργαστήριον του εὐρίσκειτο εἰσέτι εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν, εἰς ἣν τὸ ἀφῆκε τὴν προτεραίαν· εἰσελθὼν δὲ τὴν νύκτα ἐβρίθθη εἰς τὴν κλίνην του χωρὶς νὰ ἐγγίσῃ τι. Ὁκρίβας τις ἴστατο παρὰ τὸ μέγα παράθυρον βλέπον πρὸς τὴν Παγγλίαν, καὶ ὑπεβάσταζε πίνακα παριστῶντα τὴν Μαγδαληνὴν τοῦ Χριστοῦ· πρόσωπον ἐπιχαρίτως ὡσεὶδὲς, θέσις κεφαλῆς ἀξιοθαύμαστος, χαρακτηριστικῶς ζωηροί, κόμη χυτὴ ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ τοῦ στήθους, τὰ πάντα ἐμαρτύρουν τὸ δημιουργὸν τοῦ

ζωγράφου πνεῦμα καὶ γραφίδα ἐπιτηδεῖαν. Τὰ ὄμματα καὶ ἡ ἀπεικόνισις τῆς φυσιογνωσίας τοῦ προσώπου ἔμενον εἰσέτι ἀτελῆ μετὰ πολλὰς ἀποπειράς· ἐκ τούτου παρετηρεῖτο, ὅτι ὁ ζωγράφος εἶχεν ἀνωφελῶς ἐργασθῆ εἰς τὸ νὰ παραστήσῃ ἱστορικὴν τινα καὶ φυσιολογικὴν ἀλήθειαν. Ἡ ὑψηλὴ τῆς Μαγδαληνῆς του μορφή ἀπῆτει τὴν ἔκφρασιν τῆς ματανοίας, τοῦ πόνου, τῆς μελαγχολίας, τοῦ ἔρωτος διὰ μέσου τῶν δακρῶν τῶν καταρρέοντων ἐκ τῶν οὐρανίων ὀρθαλμῶν τῆς. Ἰδοὺ ἐκ ποίας ἐκφράσεως ἐμελλε νὰ προκύψῃ μεγαλοφυΐα τοῦ τεχνίτου, ἰδοὺ πρὸς ποίας δυσκολίας ἐπάλαυν ὁ Παῦλος Βιγκίος, καταβεβαρημένος, ἀπαυδήσας καὶ σχεδὸν ἀπελπισθεὶς μετὰ πολλὰς ἀνεπιτυχεῖς δοκιμασίας.

Παρὰ τὸν ὀκρίβαντα ἔκειτο μικρὰ τράπεζα φέρουσα ἀτάκτως ἐβριμμένα πυξία, ποτήρια διάφορα καὶ γραφίδας. Ἐπὶ δὲ τῶν τοίχων καὶ τῶν γωνιῶν τοῦ ἐργαστηρίου ἐκρέμαντο δοκίμια ζωγραφικὰ, τμήματα γλυπτικὰ καὶ διάφορα παλαιὰ κοσμήματα. Τέλος εἰς γωνίαν τοῦ θαλάμου τούτου ἐφάνετο πενιχρὰ κλίνη τοῦ Παύλου Βιγκίου.

— Ἄ σήμερον λοιπὸν πρέπει νὰ νικήσω ἢ νὰ νικηθῶ! ἀνέκραξεν ἐγερθεὶς ὁ Παῦλος· σήμερον πρέπει ἢ νὰ στέψω τὴν κεφαλὴν μὲ δάφνην, ἢ νὰ τὴν καλύψω μὲ τέφραν, νὰ χαράξω τὸ ὄνομά μου εἰς τὴν ἱστορίαν ἢ νὰ χαθῶ εἰς τὴν τύρβην τῶν χυδαίων ἐργατῶν! σήμερον, ὦ Φιορίτα, ὠραία μου φίλη, ἡ πεποίθησίς σου θέλει φέρεαι τὴν ἐπιτυχίαν μου. Γλυκεῖά μου μνηστῆ, ἐδυνήθη τέλος νὰ παραστήσω τοὺς χαρακτῆράς σου, τὴν οὐρανίαν σου καλλονὴν· σθεθεῖσα ἐνώπιόν μου, ἀγαπητὸν ὑπόδειγμα, ἐνέπνευσε εἰς τὴν γραφίδα μου τὴν ἐξεκόνισιν τοῦ ἔρωτός σου· ἀλλὰ μὲ λείπει ἡ μετάνοιά σου, ὁ πόνος τῆς ψυχῆς σου! πρέπει νὰ πράξῃς ἀμαρτημά τι διὰ νὰ αἰσθανθῇς τὴν πικρίαν τῆς ματανοίας, νὰ ὑποφέρῃς ἐγκάρδιον θλίψιν διὰ νὰ χύσῃς ἀληθῆ δάκρυα. . . ἀλλὰ οὐ, ἄγγελε! δὲν μ' ἐμπνέεις εἰμὴ ἄγνων ἔρωτα.

Μετὰ τινα παῦσιν ἂ θάρρος! θάρρος! ἐπανελάβετέ ἀγαπῶ, καὶ θέλω σὲ ὑπακούσει! . . . Ἄ! μήπως θέλεις ἔλθῃ φέρουσα τὰ ἀληθῆ δάκρυα, τὰ ὁποῖα ματαιῶς ζητῶ εἰς τὸ ἔργον λοιπόν! »

Καὶ ὁ Παῦλος Βιγκίος ἤρπασε τὸ πυξίον καὶ τὴν γραφίδα του.

Ἐφ' ἱκανὴν ὥραν ἐξηκολούθει τὴν ἐργασίαν του σιωπηλὸς καὶ ὄρθιος· καθήσας ὑστερον ἤρχισε νὰ παρατηρῇ τὴν εἰκόνα μετὰ πλείστης προσοχῆς. Ἐπειτα λαλὼν καθ' ἑαυτὸν διαρκούσης εἰσέτι τῆς προσεκτικῆς ταύτης ἐξετάσεως « Ναι, ἔλεγεν, ἰδοὺ τὸ ἔργον μου, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ταύτης συγκεντροῦνται τὰ αἰσθηματά μου, ὁ ἔρωτός μου, ἡ φλόξ τοῦ μετώπου μου, ἡ ἀρετὴ μου, ἡ πίστις μου! ὦ γραφίδες μου! αὐτοῦ θέλετε χαράξαι μὲ ἀνεξαλείπτους χαρακτῆρας τὸ ὄνομα τοῦ Παύλου Βιγκίου καὶ τῆς Φιορίτας! ναι, διότι αἰσθάνομαι δίψαν τέχνης, δόξης καὶ ἔρωτος, διότι ὠνειρεύθη τὸν οὐρανόν, τὸ ἰδανικὸν ὠραῖον καὶ τὴν μεγαλοφυΐαν, διότι ἐπὶ τῆς εἰκόνας ταύτης ἀφιέρωσα καὶ κεφαλὴν, καὶ καρδίαν, καὶ τὰς νύκτας, καὶ

τὰς ἡμέρας μου, καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀθανασίας μου!

Ἄναλύων ἀκολούθως τὸ ἔργον του,

« Ἀγγέλου κεφαλῆ, ἐξηκολούθει, εἶναι ἡ τῆς Φιορίτας, καλῶς! ἀνάστημα ὑψηλόν, μακρὰ κόμη ἠπλωμένη ὡς στίλβουσα μέταξα. » Αἱ γραμμαὶ τοῦ μετώπου . . . ὁ ἀλαβιάστρινος λαϊμὸς . . . αἱ κυανόχροοι φλέβες, αἵτινες φέρουσιν αἷμα κυκλοφοροῦν . . . ὦ! ἡ ζωὴ εἰς τὰς σάρκας ταύτας λαλεῖ, κλαίει, πάλλει, στενάζει . . . Ἄλλ' ὄχι, μὲ λείπουν εἰτέτι αἱ τύψεις τῆς συνειδήσεως, ὁ πόνος τῆς μετανοίας! ἡ Μαγδαληνὴ δὲν ἔχουνεν ἐπιπόλαια δάκρυα! ὄχι, εἶμαι μακρὰν τῆς ἐπιτυχίας καὶ ἡ τέχνη ἐνταῦθα σιωπᾷ!

Τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις τοῦ Παύλου Βιγκίου διεδέγη κατῆρεια καὶ νάρκωσις. Στηρίζας δὲ τὸ μέτωπον εἰς τὰς δύο χεῖρας, ὡς διὰ τὴν κρύψη καὶ καταπίεση σκληρὰν τινα ιδέαν, ἐβυθίσθη εἰς σιωπὴν.

V.

Μετά τινα λεπτὰ, βήματα ἐλαφρὰ ἠκούσθησαν πρὸ τῆς θύρας τοῦ ἐργαστηρίου καὶ χεὶρ γυναικὸς διήνοιξεν ἠσύχως τὴν θύραν ἡ γυνὴ αὕτη ἦτον ἡ Φιορίτα, ἥτις, πιστὴ εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τῆς παρελθούσης ἐσπέρας, ἔσπευσε νὰ ὑπάγῃ πρὸς τὸν μνηστῆρά της.

Ἐκπλαγεῖσα κατὰ πρῶτον ἀπὸ τὴν ἀκίνησιν τοῦ Παύλου, ἐστάθη ἐπὶ τοῦ κατωφλίου, φοβουμένη μήπως παράξῃ τὸν κοιμώμενον φίλον της, μετ' ὀλίγον ὁμως πολήτασα νὰ τὸν λαλήσῃ καὶ νὰ βεβαιωθῇ περὶ τῆς ἐωθινῆς ἐργασίας του, εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον κλείσασα τὴν θύραν καὶ ἐπλησίασε τὸν ζωγράφον.

— Κοιμᾶται! εἶπε μὲ φωνὴν χαμηλὴν!

Ἡ Μαγδαληνὴ, ἐψιθύρισεν ὁ Παῦλος ὑπνώτων ἐλαφρῶς καὶ οἷον ὄνειρευόμενος ἐπιμόχθως.

— Ἡ Μαγδαληνὴ; ἐπανελάβεν ἡ Φιορίτα σιγαλῶς! ὦ! ἡ αἰωνία ιδέα του!

Ἐπειτα πλησιέστερον προχωρήσασα,

— Ἡσύχασε, φίλε μου, ἀναπαύσου Παῦλε! ἐξηκολούθησεν ἡ γυνὴ κοιμήσου' σὲ ἀγαπῶ περισσότερον ἡσυχάζοντα οὕτως ἢ ὑποφέροντα ἐξυπνον.

— Φίλη κεφαλῆ! εἶπε σταυρώσασα τὰς χεῖρας περιπαθῶς, τὸ μέτωπόν του ἐρυθρόν ὑπὸ τῆς φλογὸς τῆς μεγαλοφυΐας . . . ὦ! ἡ καρδιά του πάσχει, διότι ἀγαπᾷ! ἀλλ' ἡ Φιορίτα εἶναι ἰδική σου, ζῆ ὑπὲρ σοῦ μόνον! ἀνευ σοῦ, τετέλεσται δι' ἐμὲ, ἡ τέχνη, ἡ ποιησις, ἡ δόξα! ὦ! πόσον ἐξηντλήθη ὑπὲρ τῆς ἀχαρίστου ταύτης εἰκόνας!

Καὶ ἔρριψε τυχαίως τὰ βλέμματα ἐπὶ τοῦ ὀκρίβαντος, μάρτυρος μέχρι τοῦδε ἀπαρτηρήτου τῆς κατανυκτικῆς ταύτης σκηνῆς.

— Ἄ! τί βλέπω, ἔκραξεν ἡ Φιορίτα μὲ φωνὴν ἐγκάρδιον καὶ δέσασα ἐπιχαρίτως τὰς χεῖρας, ἐτελείωσεν ἡ εἰκὼν!

— Πλησίασε, Φιορίτα! εἶπεν ὁ Παῦλος εἰσέτι ὀνειρευόμενος.

— Τί ἀκούω . . . ὄνειρεύεται! ἐπανελάβεν ἡ νέα γυνὴ μὲ παλμὸν ἐνδόμουχον. Ἄ! γλυκὺ ὄνειρον σ' εὐχαριστῶ! . . .

Ὁ Παῦλος ἐκινήθη ὀλίγον.

— Εἶμαι ἐγώ! ἠσύχασε ἀκόμη ὀλίγον!

— Πλησίον μου . . . ἐδῶ . . . πολλὰ πλησίον, ἔλεγεν ὁ Παῦλος ἐγκαταλείπων βαθμῆδὸν τὸ ὄνειρον καὶ τὸν ὕπνον.

— Ναι, πλησίον σου, Παῦλε, ἐψιθύρισεν ἡ Φιορίτα.

Ὁ ζωγράφος ἐξύπνησεν.

— Ἡ Φιορίτα! ἦ! τὸ ἤξευρα, ἀνεφώνησεν ἐγειρόμενος.

Ὁ Παῦλος καὶ ἡ Φιορίτα ἐνηγαλίσθησαν ἀλλήλους περιπαθῶς.

— Ἡμῖν ἐξυπνος πλησίον σου, Παῦλε! ἐκοιμᾶσο τὸσον γαληνίως.

— Ναι, σὲ ἐβλεπα καθ' ὕπνου, ἀγαπητή μου.

— ὦ! διηγῆσθαι με τὸ ὄνειρόν σου, Παῦλε!

— Ὁνειρον, φίλη, χίμαιρα, χρυσὴ ἀπάτη.

— Λέγε μᾶλλον πρόβρῃσις εὐτυχίας, ἐπιτυχίας.

— Ἐπιτυχίας; εὐτυχίας; ὦ! ἡ καρδιά σου λαλεῖ οὕτω καὶ ὄχι ὁ οὐρανός.

— Μυστικὴ φωνὴ μὲ τὸ λέγει, Παῦλε! λαλεῖ.

— Ἐστω λοιπὸν, εἶπε στεναζὼν ὁ Παῦλος ἠνοίγετο ἐνώπιόν μου ὁδὸς μακρὰ, μακρὰ ἀνευ τέλους.

Ἐβάδιζον μόνος, περίλυπος, ἄσκοπος, πανταχοῦ ἐρημία, καὶ σιωπὴ, καὶ ἔκτασις ἀνευ φωνῆς, ἀνευ ὀρίζοντος, συγκεχυμένη, πάντοτε μόνος, μόνος ἐγὼ ἐν-

τὸς τῆς μονήρους ὁδοῦ, ἔπου ἐφευγον αἱ ιδέαι μου, ἐβαδίζον, ἐβάδιζον . . . ἀλλὰ ποῦ; ἐξαίφνης παρῆλθεν ἀπέναντί μου μὲ ἱέρακος πέτασμα ὡς σκιά τις ἀπαισία

ὑπὸ μορφὴν ἀνθρωπίνην ἐσμάτησα ἀκίνητος καὶ χαίνων· οὐδὲν ἐκ τῆς μορφῆς ταύτης διέκρινα, ἀλλὰ μόνον

ἤκουσα κακὸν ἡχοῦν τινα γέλωτα, γέλωτα τῆς φευγούσης σκιάς . . . κροτήσαντα ὑπὸ τὸ πρόσωπόν μου. Ἐπει-

τα τίποτε, τίποτε . . . ἐπῆλθεν ἡ νύξ! ἐμψυχὸς σταλακτίτης, μ' ἐφάνη, ὅτι ἐχανόμην εἰς τὰ κύματα τοῦ ἐρέβους, ὅτ' αἴφνης ἀκτὶς φωτεινὴ ἔλαμψεν εἰς τὰ ὀμ-

ματά μου. Ἐφερον τὰ βλέμματα πρὸς τὸ μέρος ἐξ οὗ ἡ σωτηρία ἀκτὶς ἀνεχώρει . . . ὀλίγα βήματα ἐπρο-

χώρησα ἀμφιβάλλον . . . καὶ εἶδα, ὦ οὐρανία ἐμφάνι-

σις! εἶδα τὸ σπάνιον ἀντικείμενον τῶν πόθων μου, γυναῖκα νέαν γονυπετὴ καὶ κλαίουσαν πικρὰ δάκρυα,

παρελθὸν ἠδονῆς ἐξαλειφόμενον ὑπὸ τῆς μετανοίας, ἔ-

ρωσ ἐπώδυνος, ὀδύνη ἔρωτος.

Ἄμα οἱ ὀφθαλμοί μου ἀπήνησεν τὴν γυναῖκα ταύ-

την, ἔδραμα νὰ καταθέσω ἅπασαν τὴν ψυχὴν μου πρὸ τῶν ποδῶν της πρὸς ἀντάλλαγμα τῆς ὀδύνης της . . .

ἀλλ' αἰφνιδίως ὁ ζηλότυπος ἐγωϊσμὸς τῆς τέχνης κα-

τέπνιξε τὴν φωνὴν τῆς καρδίας· ὁ ποιητὴς ἐθυσιάσθη ἐν ἑμαυτῷ, ἔμενον ὁ τεχνίτης τὴν ἐπλησίασα τότε,

ἵνα παρατηρήσω ψυχρῶς τὸ πολῦτιμον ὑπόδειγμα, τὸ ὁποῖον τὸσάκις μέχρι τοῦδε ἐπεκαλέσθη ἡ γαρις μου

ματαιῶς, καὶ ἀμα ἐρρίψα τὰ βλέμματα ἐπὶ τῆς μορφῆς τῆς καλῆς ἀγνώστου, ἀνεκάλυφα γνωστούς καὶ προσ-

φιλεῖς χαρακτῆρας . . . Εἶν' ἐκεῖνη! ἐκραύγασα! ναι, ἰδοὺ τὰ βλέμματά της, τὰ δάκρυά της, οἱ στεναγ-

μοί της! Ἄγγελος τοῦ πόνου ἦτον ἐκεῖνη! Ἡ Φιορίτα μου ὠλοφύρετο ὡς ἡ Μαγδαληνὴ!

— Παῦλέ μου! ἐφώνησεν ἡ Φιορίτα ἀκουσίως.

— Ἦδη, ἐξηκολούθησεν ὁ Παῦλος, ἠπλωνον τὴν

χειρα καὶ ἤνοιγον τὴν ψυχὴν, ἀλλ' ἡ πετάσασα εἰκὼν ἤρπασε μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὴν ἀπατηλὴν μου ἰδέαν! κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν, ἀγαθὴ μου Φιορίτα, ἐξυπνήσας κλόγγησα τὴν παρουσίαν σου ἐπὶ μικρὸν ἀπολεσθεῖσαν.

Ὁ Παῦλος ἐτελείωσε τὸ ὄνειρον· τὴν διήγησιν ταύτην διεδέχθη σιωπῇ, διακοπτομένη ἀπὸ στεναγμῶν· φόβου διὰ τὸν Παῦλον, ἐλπίδος διὰ τὴν Φιορίταν, ἀλλὰ στεναγμῶν ἔρωτος καὶ διὰ τοὺς δύο.

— Ἐ! λοιπὸν, εἶπε διεκόψασα τὴν σιωπὴν ἡ νέα κόρη, βλέπεις ὅτι ἡ θεία Πρόνοια μᾶς λαμβάνει ὑπὸ τὴν κραταιάν της προστασίαν.

Ὁ Παῦλος εἶδει σημείον δισταγμοῦ.

— Ναί, Παῦλε! τὸ αἰσθάνομαι, τὸ ὄνειρον τοῦτο προλέγει τὴν ἐπιτυχίαν σου, τὴν εὐτυχίαν μας . . . ἀλλὰ, ἀγνώθω διὰ τί τὸ ὄνειρον τοῦτο σὲ παρέστη τοσοῦτον σκοτεινόν. Καὶ διὰ τί σὲ βλέπω πλησίον μου ὀλίγον περίλυπον: Θάρξει, φίλε μου, καὶ θέλεις θριαμβεύσει.

— Θέλω μᾶλλον ἀποτύχει . . . ἀπήντησεν ὁ ζωγράφος.

— ὦ Παῦλε, τὰ πάντα ἤξεύρω . . . ἤθελον νὰ σὲ προξενήσω εὐχάριστον ἐκπληξιν . . . εἶδα . . .

Καὶ σύρουσα αὐτὸν μετὰ χάριτος πρὸς τὸν ἄκριθαντα.

— Εἶδα τὸ ἔργον σου τελειωμένον· τὸ βλέπω, ἡ δάφνη τῆς νίκης σὲ περιμένει . . . πρὸ ταύτης ὅμως τῆς εὐτυχῆς ὥρας, θέλω ἐγὼ ἐκλέξει τὴν διὰ σὲ κατάλληλον τῆς στέψεως θέσιν.

Καὶ λέγουσα τοὺς λόγους τούτους ἡ ὡραία Βενετὴ ἔθεσεν εἰς τὸ ὠχρὸν μέτωπον τοῦ τεχνίτου ἐν γλυκύτατον φίλημα.

Ὁ Παῦλος συνηθιάνθη ἐνδομύχως τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς Φιορίτας ἡ εἰλικρινὴς αὐτῆ ἐκχυσίς τῆς εὐτυχίας ἔπεσεν εἰς τὴν ψυχὴν του, ὡς ἀκτίς φλογερά. Τεταραγμένος καὶ δισταζὼν μεταξὺ τοῦ φόβου τοῦ νὰ παρεκτείνῃ τὴν σκληρὰν ἀπάτην, καὶ τῆς φρίκης τοῦ νὰ καταστρέψῃ διὰ μᾶς λέξεως τοσαύτην ζωηρὰν εὐτυχίαν, ἔρριψεν ἐπὶ τῆς μνηστῆς του μακρὸν καὶ πένθιμον βλέμμα.

Ἡ Φιορίτα ἀνεπήδησε τρέμουσα.

— Μὴν ἀπατῶμαι, εἶπε στενάξασα. Θεέ μου! τὰ ὄμματά μου, ἡ καρδιά μου . . . ἀλλ' ἡ εἰκὼν σου παριστᾷ τὴν Μαγδαληνὴν μετανοούσαν. Εἶναι τῶνόντι ἡ ἰδία!

— Ὅχι, εἶναι ἡ σκιά της, λείπει ἡ ἀκτίς, ἡ ἀληθεῖα. Ὅχι τὰ δάκρυα ταῦτα, δὲν εἶναι τὰ ἀληθῆ δάκρυα τῆς Μαγδαληνῆς πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Ἰησοῦ· τὰ δάκρυα ταῦτα μὲ χρειάζονται, καὶ σὺ δὲν τὰ ἔχεις!

Ἡ νέα Βενετὴ συνεταράχθη ἀπὸ τὸ ἀνέλπιστον ἐπιφώνημα τοῦ ζωγράφου· ὠχρὰ ὡς καὶ τρέμουσα μόλις ἐδυνήθη νὰ προσφέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ φίλου της, τὸν ὁποῖον ἡ ἀνπιτυχία καθίστα ἄδικον.

— Καὶ ὅμως αἱ ἀγαπῶ, ὑπέλαβεν ὁ Παῦλος σύρων τὴν νέαν πρὸς ἑαυτὸν ὡς διὰ νὰ διορθώσῃ τὴν ἄδικον ἀξίωσίν του.

Ἐνῶ δὲ ἡ Φιορίτα ἠθιάνετο τὴν καρδίαν της ἀναλωγομένουμένην, θόρυβός τις ἠκούσθη εἰς τὸν πρόδομον καὶ ἡ θύρα τοῦ ἐργαστηρίου ἠνοιχθη.

— Κύριε Βίγκιέ, εἶπεν εἰσελθὼν δικαστικὸς τις ὑπάλληλος καὶ ἐγγχειρῖσας εἰς τὸν Παῦλον γράμμα ἐνσφράγιστον, φέρον τὸ παράσημον τῆς Βενετικῆς δημοκρατίας, προσκαλεῖσαι νὰ συμμορφωθῆς ἀπὸ τῆς σήμερον μετὰ τῆς ἐμπεριεχομένης διαταγῆς.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξῆλθεν ἀφήσας τὸν Παῦλον καὶ τὴν Φιορίταν ἐκπεπληγμένους καὶ σπεύδοντας μετὰ φόβου ν' ἀναγνώσῃσι τὸ ἔγγραφο.

VI.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, περὶ τὰς πέντε ὥρας, ἡ ἀελπιρία ἐβατίλευεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Παύλου Βιγκίου.

Μόνος, ἄτακτον ἔχων τὴν κόμην, τὸ πρόσωπον ψυχρὸν καὶ ἄγριον, ὁ νέος ζωγράφος ἐπάλαζε πρὸς τὴν βάσανον τρομερᾶς ἀθυμίας· μὲ βήματα ἄτακτα ἐβάδιζεν ἐντὸς τοῦ ἐργαστηρίου, ἐνίοτε προσηλόνων τὸ βλέμμα κατὰ γῆς, καὶ πάλιν ἐξαίφνης τρέχων πρὸς τὸ παράθυρον, ὡς θέλων νὰ ζητήσῃ εἰς τοὺς αἰθέρας παρήγορον ἀκτίνα, εὐτυχῆ ἰδέαν, τελευταίαν ἀπόρασιν.

— Ἐπικατάρτος, ἔλεγε κράζων, επικατάρτος ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἔλαβον αἱ χεῖρές μου τὸ πυξίον καὶ τὴν γραφίδα, καθ' ἣν ἡ καρδιά μου ἀνεπρέχθη ἀπὸ τὸ κάλλος τῆς νέας Βενετῆς, καθ' ἣν ὠνειροπόλησα ἔρωτα καὶ δόξαν, ἀντὶ τῶν ὁποίων εὗρισκω τὸν θάνατον, τὴν πείναν καὶ τὴν πείναν! . . . Ἐπικατάρτος ἡ ὥρα καθ' ἣν ἠπατημένος, ἀπηλπισμένος ὀρεῖλω νὰ μισῶ καὶ νὰ κλαίω ὅ,τι ἠγάπησα τόσον περιπαθῶς! ὦ! καὶ ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ ἐπὶ τῆς καρδίας ἠθιανόμην φλέγουσάν με τὴν ἀκτίνα τῆς μεγαλοφυΐας . . . καὶ τώρα, τίποτε! στεροῦμαι καὶ αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα τῆς κενῆς πυξίδος μου χρώματα, στεροῦμαι καὶ αὐτοῦ σχεδὸν τοῦ ἐπισυτοῦ ἄρτου δὲν ἔχω ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνειν, οὔτε γωνίαν νὰ καταθέσω τὸν ἄκριθάντά μου, τὰ δοκίμιά μου! ὄχι δὲν ἔχω οὔτε αὐτὴν τὴν Φιορίταν, τὴν μνηστῆν μου, τὴν περιμένω καὶ δὲν ἐρχεται . . . οὔτε αὐτή! . . . ὦ! τὰ πάντα μ' ἐγκαταλείπουν! πρέπει λοιπὸν νὰ ἐγκαταλειφθῶ καὶ ἐγὼ εἰς τὸν ἑαυτὸν μου;

— Ὅχι! ἀπεκριθῆ ἐξωθεν φωνὴ γυναικὸς.

Ἦτον ἡ Φιορίτα, ἥτις εἰσελθοῦσα εἰς τὸ ἐργαστήριον ἔρριφθη εἰς τὰ στήθη τοῦ τεχνίτου κράζουσα· « Ἐσώθημεν, ἐσώθημεν καὶ οἱ δύο »· καὶ ἔρριψεν ἐπὶ τοῦ δαπέδου βελάντιον πλήρες χρυσοῦ.

— Ἴδου ἄρτον! εἶπε δεικνύουσα τὸ βελάντιον, ἄρτον, Παῦλε, ἵνα ἐπανορθώσῃς τὰς καταβεβλημένας ἀπὸ τὴν ἐργασίαν δυνάμεις σου· ἰδου χρώματα, ἔλαια, βαρηνίκεια. Ἴδου ὁ ἔρωσ καὶ ἡ ἐνωσίς μας!

Ἀπαιτία σκέψις διῆλθε τὴν κεφαλὴν τοῦ τεχνίτου.

— Ἄρτον . . . ἔρωτα . . . τὴν ἐνωσίν μας! εἶπεν ὁ Παῦλος μὲ πνιγερὰν φωνὴν τρέμων καὶ φρίστων ἐκ τοῦ πόνου, Φιορίτα, φύγε! καὶ ὤθησε τὴν νέαν πρὸς τὴν θύραν.

— ὦ ἰδου ἡ τελευταία πληγὴ, ἀνέκραξε μετὰ στιγμᾶς ἀπαιτίας σιωπῆς, ἐμελλοῦ νὰ λάβω τούτα ἀπὸ τὰς χεῖράς της;

Ἐπνευστία, καὶ τὸ στήθος τοῦ ἐπνίγετο ἀπὸ στεναγμούς· πεσὼν δὲ εἰς ἀλλόκοτον ταραχὴν ὕψωσ' ἐξαίφνης τοὺς βραχίονας μὲ σπατμώδη κίνησιν.

— Εὐσπλαγχνία! Παῦλε, εὐσπλαγχνία ὑπὲρ σοῦ, ὑπὲρ ἐμοῦ! ἀνέκράξε πίπτουσα γονυπετῆς ἐνώπιον τοῦ Παύλου, χάρις ὑπὲρ ἐμοῦ, κατάρα κατὰ τοῦ Ῥισπόζου!

Ποτὲ ἔκφρασις ἱκετήριος δὲν ὑπῆρξεν ὑψηλότερα, οὐδὲ χεῖρες τόσῳ λευκαὶ συνεταράχθησαν οὕτως ἄλλοτε ἐπὶ στήθους γυναικείου! ποτὲ κόμη τοσοῦτον πλουσία δὲν συνεχύθη μὲ ζωγραφικωτέραν ἀταξίαν ἐπὶ τῶν ὤμων γυναικός νεάς! ποτὲ γλυκύτερα ὄμματα δὲν ἔχυσαν εἰλικρινέστερα δάκρυα· ποτὲ τέλος δὲν παρεστάθη πλειότερος ἔρωσ, δριμύτερος πόνος, καὶ διακαέστερος ἔρωσ, ἐπὶ κεφαλῆς ὠραιότερας τῆς Φιορίτας Γιουδέης.

Ὁ ζωγράφος ἐκπεπληγμένος ἀπὸ τὸ πρὸ ποδῶν τοῦ θέαμα, ἀνεπήδησεν ὡς κεραυνόπληκτος· ἡ μανία τοῦ κατέπεσεν· ἐστήριξεν ἐπὶ τῆς Φιορίτας ὄμματα λάμποντα ἀπὸ νέον φῶς· ἔπειτα πλησιάζας εἰς τὸν ἀκριβέστατον, ἤρπατε γραρίδα τινά, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀπετελείωσεν τὸ ἀριστοῦργημά του, τὴν Μαγδαληνὴν μετανοοῦσαν πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Χριστοῦ.

Ἐνῶ ὁ Παῦλος εἰργάζετο, ἡ Φιορίτα ἐξηκολούθει φυλάττουσα τὴν αὐτὴν ἱκετήριον στάσιν· διότι βυθισμένη εἰς τὴν δυστυχίαν τῆς δὲν παρετήρησε τὸν θρίαμβον τοῦ Παύλου τῆς.

Ἡ θυσία δὲν ἀπέβη ματαία. Ἡ δόξα ἀπέπλυνεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βωμοῦ τὴν γεννήσασαν αὐτὴν ἀφοσίωσιν.

Μετὰ στιγμῶν τινῶν σιωπὴν ὁ τεχνίτης ἠθάνθη ὅτι ὤφειλε νὰ παλαίσῃ πρὸς τὸν ἔρωτα καὶ τὴν μεγαλοφυσίαν τῆς μνηστῆς του, ἵνα μὴ καταβληθῇ ἀπὸ τὸ βίρος τῆς ἐκ τοῦ ἐλέγχου τοῦ συνειδότος προελθούσης· τὸ κατενόησε καὶ ὠθούμενος ἀπὸ ἔμπνευστιν γενναίαν, ἐβρίθη καὶ αὐτὸς εἰς τὰ γόνατα τῆς νεάς κόρης κλαίων καὶ περιλυπος. . . Ἐπειτα λαβῶν τὰς χεῖράς τῆς μ' ἐνθουσιασμόν,

— Φιορίτα! φίλη μου, ἐγέρθητι, εἶπε.

— Παῦλε! ἐψιθύρισε μὲ φωνὴν πνιγομένην ἀπὸ στεναγμούς ἡ νέα Φιορίτα, ρίπτουσα πρὸς αὐτὸν βλέμμα εὐχαριστοῦν αὐτὸν διότι τὴν ἐνόησε.

— Σὺ, τοσοῦτον ἀξία μνηστῆ, ἐξηκολούθησεν ὁ Βίγκιος, εἶσαι ἀξιωτέρα σήμερον νὰ γίνῃς σύζυγός μου!

— Ὁ! εἶπέ με, Παῦλε, ὅτι μὲ συγχωρεῖς, καὶ ὄλος μου ὁ ἔρωσ εἶναι ἰδικός σου!

— Νὰ σὲ συγχωρήσω, ἄγγελε! νέα Μαγδαληνὴ, ἠδυναμένη νὰ μὴ μιμηθῶ τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ ἔχοντος ἐνώπιόν του τὴν Μαγδαληνὴν; ὦ ναι, σὲ συγχωρῶ ἀπὸ καρδίας, διότι ἠγάπησες ἀπὸ καρδίας!

VII.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν σκηνὴν ταύτην, δὲν ἐγίνετο περὶ οὐδενὸς ἄλλου λόγος εἰς Βενετίαν, εἰμὴ περὶ τοῦ νέου ἀριστοῦργήματος τοῦ Παύλου Βιγκίου. Οἱ διασημότεροι ἄρχοντες τῆς δημοκρατίας ἔσπευδον ἄ-

μιλλώμενοι νὰ ἐπισκεφθῶσι τὸν νέον καὶ ἐνδοξον τεχνίτην εἰς τὸ πενιχρὸν ἐργοστάσιόν του.

Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τραπεζίτης Ῥισπόζος δὲν ἔκρινε καλὸν νὰ μὴ μεθέξῃ τοῦ κοινοῦ ἐνθουσιασμοῦ· ἡ ἀτεγκτος καρδία του κατὰ πρώτην φορὰν ἠθάνθη, ὅτι ὑπάρχει πλοῦτος ἀνώτερος καὶ εὐγενέστερος τοῦ κοινοῦ πλοῦτου, ὅστις δὲν ἀγοράζεται οὐδὲ πωλεῖται, ὁ πλοῦτος τῆς διανοίας καὶ τὸ ἀθάνατον στέμμα τῶν πλεονεκτημάτων καὶ τῆς μεγαλοφυΐας.

Θλβόμενος ἐνδομύχως ἀπὸ πικρὰν τινα ἐνθύμησιν, ἠθέλησε νὰ ἐξαγοράσῃ, πρὸς ἀνάπαυσιν τῆς συνειδήσεώς του, τὸν ἐλεγχον ἀτίμου πράξεως, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἀπεφάσισε νὰ πράξῃ εἰμὴ ν' ἀγοράσῃ τὴν Μαγδαληνὴν τοῦ Παύλου Βιγκίου ἐπὶ τιμῇ.

Ὁ πλοῦτος παρηκολούθει τὸν θρίαμβον τοῦ νέου ζωγράφου, ὅστις οὐδὲν ἄλλο στερούμενος εἰμὴ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ διαπυρωτέρου του πόθου, ἔσπευσε νὰ συμπληρώσῃ τὴν εὐτυχίαν του.

Ἡμέραν τινὰ λοιπὸν πλῆθος περιέργων πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας συνωθοῦντο εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Παύλου.

— Ζήτω ὁ Παῦλος Βίγκιος! Ζήτω ἡ Φιορίτα! Ἐφώναζον πανταχόθεν χαιρετίζοντες τὸν νέον ζεῦγος τῶν νεογάμων, τὸν Παῦλον Βίγκιον καὶ τὴν Φιορίταν Γιουδέαν ἐξερχομένους ἐκ τοῦ ναοῦ μετὰ τὴν ἱεράν του γάμου τελετὴν.

Οἱ πόθοι τοῦ ἔρωτος εἶχον στεφθῆ.

Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ, ὑπὸ Χ. Α. Π.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ ΒΛΛΗΣΙΝ.

(Ἐκ τῆς ὑπὸ P. van Limburg Brouwer συγγραφείσης Ἱστορίας τοῦ ἠθικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.)

Εἶναι λυπηρὸν νὰ τὸ δμολογήσωμεν, ἀλλ' εἶναι βέβαιον, ὅτι τὸ μᾶλλον φιλόκαλον καὶ εὐκείσθητον τῶν ἐπὶ γῆς ἐθνῶν δὲν ἠθάνετο πρὸς τὴν γυναῖκα εἰμὴ τὴν ὅλως ἀφελῆ ὄρμη, τὴν φέρουσαν πάντα τὰ ἔμβια τοῦ Κυρίου πλάσματα πρὸς τὰ θήλαα αὐτῶν, παντάπασιν δὲ ἠγνῶει τὸν εὐγενῆ καὶ, οὕτως εἶπεῖν, διανοητικὸν ἔρωτα τῶν νεωτέρων χρόνων. Ὅταν ἡ τρυφερὰ Νοσοῖς λέγῃ, ὅτι οὐδὲν θελκτικώτερον τοῦ ἔρωτος, ὅτι ὁ ἔρωσ ὑπερβαίνει ἀπάσας τὰς ἄλλας ἡδονὰς καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν Ἄφροδίτην δὲν εὐδοκεῖ νὰ ἀπονεῖμῃ τὴν χάριν αὐτῆς, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φαντασθῇ τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἔρωτος, καθὼς οὐδ' ὁ μὴ ἰδὼν ποτε βόδα εἰμπορεῖ νὰ παραστήσῃ εἰς τὸν νοῦν του τὸ κάλλος τῶν χαριεστάτων αὐτῶν ἀνθέων· διὰ νὰ ἐνοήσωμεν καλῶς, τί θέλει νὰ εἴπῃ ἡ Νοσοῖς πρέπει νὰ

παραβάλωμεν τὰ παρ' αὐτῆς λεγόμενα μὲ τὸν τρόπον καθ' ὃν ὁ μὲν Εὐριπίδης περιγράφει, ἐν τῷ Ἰπολύτῳ αὐτοῦ, τὴν ἐπὶ ἀπάτης τῆς οἰκουμένης παντοδυναμίαν τῆς Ἀφροδίτης, ὁ δὲ Ὀππιανὸς παρίστησι τὴν ἀκαταμάχητον ἰσχὺν τοῦ ἔρωτος ἐπὶ πάντων τῶν ὄντων, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἀθανάτων θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ζῶων, τῶν τε ἰπταμένων καὶ τῶν νηχομένων. Ἡ δὲ τρυφερά παρθένος, ἢ εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους ἐπιθυμήσασα τυχῶν νὰ ἐπαναλάβῃ μετὰ τινος ἐνθουσιασμοῦ τοὺς λόγους τῆς καλῆς Νοστίδος, ἤθελεν, ὑποθέτομεν, ἀηδιᾶσαι ὅπως οὖν, θεωροῦσα τὸν ἔρωτα ἐκεῖνον, ὅστις παρὰ τοῖς νεωτέροις ποιηταῖς δὲν στήνει τὰς παγίδας αὐτοῦ εἰμῆ εἰς ὠραίους νεανίας καὶ εἰς παρθέτους ἀνθηράς, φλογίζοντα διὰ τοῦ πυρὸς αὐτοῦ τὰς φώκας καὶ φαλαίνας.

Ἐκ τούτου ὁμοῦ μὴν ὑπολάβωσιν αἱ καλαὶ τῆς Πανδώρας ἀναγνώστριαι, ὅτι οἱ προπάτορες ἡμῶν μετεχειρίζοντο τὰς γυναῖκας, ὡς κτήνη, ἀπαγε, ὅτι δὲν ἐτίμων καὶ δὲν ἐξετίμων τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς χάριτας αὐτῶν καὶ ὅτι δὲν ἐγίνωσκον τὴν εὐτυχίαν τοῦ αἰκογενειακοῦ βίου. Ἐπί τῶν δὲν ἐνθυμεῖται τὸν Ἐκτορα καὶ τὴν Ἀνδρομάχην, τὴν Πηνελόπην καὶ τὴν Ναυσικάν; ἢ τίς δὲν ἐθεώρητε τὸ ἐν Κύρου Παιδείᾳ περὶ Πανθείας ἐπεισόδιον, ὡς ἐν τῶν λαμπροτέρων μνημείων ὅσα ποτὲ χεῖρ καὶ καρδίᾳ ἀνθρωπίνῃ ἤγειραν εἰς τὴν πίστιν καὶ εἰς τὴν ἀρετὴν τῶν γυναικῶν; Καὶ μὴ νομίσωμεν, ὅτι ταῦτα ἦσαν ἀπὶ ἀπίστων ἐπινοήματα συγγραφέων καὶ ποιητῶν· οἱ θεσμοὶ καὶ οἱ νόμοι μυχουροῦσιν, ὅτι ἂν ὁ ἔρωσ τῶν ἀρχαίων δὲν εἶχε τὴν λεπτότητα τῶν νεωτέρων, ἐκ τούτου δὲν ἐπεται ὅτι ἢ μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν σχέσις ἀπέβαινε ὅλως βάναιστος καὶ ἀγροίκος. Εἶναι ἄξιον σημειώσεως, ὅτι μία τῶν ἀρχαιοτέρων φιλοσοφικῶν σχολῶν τῆς Ἑλλάδος, οὐ μόνον τὰς ὑγειεστέρους καὶ ὑψηλοτέρας περὶ ἠθικῆς ἐπρέσβευτεν ἀρχὰς, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὑπὸ ληψὶν πρὸς τὰς γυναῖκας, ταμάλιστα βεβαίως συντελέσασαν εἰς τὸ νὰ πρᾶξῃ τὰ ἠθῆ καὶ εἰς τὸ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς ἀνδρας αἰσθημάτων μαλακώτερα καὶ ἐπεικίστερα πρὸς τὴν μοῖραν ἐκείνην τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, πρὸς ἣν τσαύτας ὀφείλουσιν εὐεργεσίας. Ὁ Πυθαγόρας, συνιστῶν εἰς τὰς Κροτωνιάτιδας τὴν ἀσκήσιν τῆς ἀρετῆς, τῆς εὐλαθείας, τῆς πρὸς τὰς συζύγους αὐτῶν πίστωσης, τῆς σεμνότητος καὶ τῆς ἐλευθεριότητος, ἀπέδειξε πᾶσαν κηδεταίαν περὶ τῆς εὐτυχίας τῶν τὰς ἐδίδαξε δὲ καὶ νὰ τιμῶσιν ἐαυτὰς, ἵνα γνωρίζωσιν ὅτι εἶχον ἐν ἑαυταῖς κόσμημα πολυτιμότερον τοῦ ἀργύρου καὶ τοῦ χρυσοῦ δι' ὧν ἐστολίζοντο. Καὶ αἱ Κροτωνιάτιδες, πεισθεῖσαι περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων του, ἀφιέρωσαν εἰς τὴν Ἥραν τὰ ἐνδύματα αὐτῶν καὶ πολύτιμα σκεύη, ἀρκεσθεῖσαι δὲ εἰς ἀπλοῦν ἐμάτιον, παρεδόθησαν μετὰ πλείστου ζήλου εἰς τὴν εκπλήρωσιν τῶν οἰκιακῶν αὐτῶν καθηκόντων· δι' ὃ ἀμιλλώμενοι οἱ σύζυγοι πλείστην ἀπέδωκαν πρὸς τὰς συντρόφους αὐτῶν ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην.

Ὅτι δὲ παρήγαγον ἐν Κρότωνι αἱ διδασκαλαὶ τοῦ Πυθαγόρου, ὑπῆρχεν ἐν Λοκροῖς ὡς ἐξ ἀρχαίου ἔθους, καθ' ὃ ἢ εὐγένεια παρ' αὐτοῖς ἐλογίζετο ἀπὸ τῶν γυναικῶν καὶ ὄχι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν, διότι ἐπιπα-

νέστατοι οἴκοι ἦσαν ἐκεῖνοι ἐξ ὧν ἐμελλον νὰ κληρῶσι τὰς ἀποσταλησομένας εἰς Ἴλιον παρθέτους, κατὰ τὸν χρῆσμον. Καὶ οἱ αὐτοὶ Λοκροὶ ἔδωκαν ἐτέραν λαμπρὰν ἀπόδειξιν τῆς εὐλαθείας τῶν πρὸς τὰς γυναῖκας, ὅτε, παραδεξάμενοι ἀπὸ τῶν Σικελῶν θρησκευτικὸν τι ἔθος, ἀνέθηκαν εἰς παρθένον τὸ τοῦ ριαληφόρου ἐπιστημώτατον καθῆκον, τὸ ὁποῖον πρότερον ἐν Σικελίᾳ ὑπὸ παιδὸς ἐξεπληροῦτο.

Ἐν Ἀθήναις ἡ σύζυγος τοῦ δευτέρου ἀρχοντος, ἢ τις ἐκαλεῖτο βασιλίσσα, διότι καὶ ὁ σύζυγός της βασιλεὺς ὠνομάζετο, εἶχε τὸ ἔργον τοῦ τελειν θυσίας ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος, μετ' ἄλλων γυναικῶν, τῶν ὁποίων προέδρευε καὶ τὰς ὁποίας παρεσκεύαζεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην, λαμβίνουσα παρ' αὐτῶν ἄρκον ἐπίσημον. Διὰ νὰ ἦναι ὁμοῦ δεκτὴ εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἔργου τούτου, ἔπρεπεν ὁ ἀρχὼν βασιλεὺς νὰ ἦναι πρῶτος αὐτῆς σύζυγος.

Οἱ δὲ Ἀργεῖοι, εὐγνωμονοῦντες πρὸς τὴν Τελεσίλλαν, τὴν διὰ τῆς ἀνδρείας αὐτῆς σώσασαν τὴν πόλιν ἐκείνην ὅτε ὑπὸ Σπαρτιατῶν προσεβλήθη, ἐπὶ Κλεομένους καὶ Δημαράτου, ἐπέτρεψαν εἰς τὰς γυναῖκας αὐτῶν νὰ ἐνδύονται ἀνδρικοὺς χιτῶνας καὶ χλαμύδας καὶ νὰ ὀπλιζονται κατὰ τὴν ἰδρυθεῖσαν εἰς μνήμην, τοῦ μεγάλου ἐκείνου γεγονότος ἑορτῆν, ἐνῶ αὐτοὶ περιβάλλοντο πέπλα καὶ καλύπτρας γυναικῶν, τιμωρούμενοι διὰ τὴν ἀνανδρίαν τὴν ὁποίαν οἱ πρόγονοὶ τῶν ἔδειξαν εἰς τὴν περίστασιν ἐκείνην.

Οἱ Ἠλεῖοι πάλιν, εὐλαβοῦμενοι τὴν ἀρετὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν τῆς Καλλιπατείας, ἐτι δὲ καὶ τὴν μητρικὴν ταύτης στοργὴν, ἀπήλλαξαν τὴν μητέρα ἐκείνην τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου, κατὰ τῶν προσερχομένων εἰς τὰ Ὀλύμπια γυναικῶν, ἐπιβεβλημένης ποινῆς, ὅτε αὐτὴ, φλεγόμενη μὲν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ συνοδεύσῃ εἰς Ὀλυμπίαν τὸν υἱὸν της, ἐξωμοίωσεν ἑαυτὴν καθ' ὅλα μὲ ἀνδρα γυμναστὴν, ἔπειτα δὲ, παραφερθεῖσα ὑπὸ τῆς χαρᾶς τὴν ὁποίαν ἠσθάνθη ὅτε εἶδε νικῶντα τὸν φίλτατον ἐκεῖνον υἱόν, ἀπεκάλυψε τὸ φῶλον.

Οὐδαμοῦ ὁμοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος αἱ γυναικας ἐτιμῆθησαν ὅσον ἐν Σπάρτῃ, ὥστε κατήντησε νὰ λέγεται, ὅτι ἡ ἀρειμάνιος ἐκείνη πόλις γυναικοκρατεῖται, καὶ ἀπ' ἐτέρου οὐδαμοῦ ἄλλοῦ τῆς Ἑλλάδος εὐρίσκομεν τσαύτας γυναῖκας διακριθείσας ἐπ' ἀνδρεία καὶ μετ' ἄλλοις ἀρεταῖς, ἐπὶ στοργῇ πρὸς τοὺς γονεῖς, ἐπὶ ἀφοσιώσει πρὸς τοὺς συζύγους. Ἡ Χειλωνίς, τῆς ὁποίας ὁ πατὴρ Λεωνίδας καὶ ὁ σύζυγος Κλεόμβροτος, ἠπάσθησαν δύο ἀντιθέτους πολιτικὰς μερίδας, πρῶτον μὲν ἠκολούθησε τὸν πατέρα εἰς τὴν ἐξορίαν καὶ ὅταν αὐτός, ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα καὶ ἰσχύσας, ἐτοιμάζετο νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς ἐχθρούς του, καὶ μεταξὺ τούτων τὸν Κλεόμβροτον, ἢ Χειλωνίς, ἀφοῦ, διὰ τῶν παρακλήσεών της, ἔσωσε τὴν ζωὴν αὐτοῦ, κατέλιπεν ἤδη τὸ δεύτερον τὴν πατρίδα ἵνα συνοδεύσῃ τὸν σύζυγον, καθὼς προηγουμένως συνώδευσε τὸν πατέρα. Ἡ Χειλωνίς, ἢ τις δὲν ἐδίστασε νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν ἀνδρα καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς, διὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν πατέρα δυστυχῶντα, ἐκώφευσε εἰς τὰς παρακλήσεις του, ἰκετεύοντος αὐτὴν νὰ μείνῃ εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ, πάν-

τοτε μετὰ τοῦ ἀσθενεστεροῦ τασσομένη, παρηκολούθησεν ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἐθεώρησεν ἔχοντα πλείονα ἀνάγκην θεραπείας καὶ παραμυθίας. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ, ὀρθότατα παρατηρεῖ ὁ Πλούταρχος, ὅτι ἂν ὁ Κλεόμβροτος δὲν ἐτυφλοῦτο ἐντελῶς ὑπὸ μωρᾶς κενοδοξίας, ἔκρεπε νὰ θεωρήσῃ τὴν μετὰ τοιαύτης γυναικὸς ἐξορίαν, πολυτιμότεραν τῆς βασιλείας ἣν ἀπώλεσεν.

Ἄποιαν δὲ μετριότητα καὶ ὁποῖαν σύνεσιν εἰδείξεν ἡ Ἀγιάτις, ἡ τοῦ νεωτέρου Ἀγίδος χήρα, ἥτις, ἀναγκασθεῖσα νὰ συζευχθῇ τὸν υἱὸν τοῦ φονέως τοῦ συζύγου τῆς, οὐ μόνον ὑπέστη τὴν συμφορὰν ταύτην με μεγαλοψυχίαν ἀπαραδειγματίστον, ἀλλὰ, ὠρελουμένη ἀπὸ τὴν πρὸς αὐτὴν ἀγάπην τοῦ νέου ἀνδρὸς τῆς καὶ προτρέψασα αὐτὸν νὰ μιμηθῇ τὴν πολιτικὴν διαγωγὴν τοῦ ἀτυχοῦς Ἀγίδος, ἠγωνίσθη νὰ καταστήσῃ τὴν θυσίαν εἰς ἣν ὑπέκυψεν χρήσιμον εἰς τὴν πατρίδα. Τὰ δὲ ἀνυπόκριτα δάκρυα τὰ ὁποῖα ὁ δεύτερος ἐκεῖνος σύζυγος, ὁ Κλεομένης, ἔχυσεν, αὐτῆς θανούσης, μαρτυροῦσιν ἀσφαλῶς τὴν τε ἀρετὴν τῆς Ἀγιάτιδος καὶ τὴν τοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς εὐγένειαν.

Ἄποσον θαυμαστὴ ὑπῆρξεν ἡ μεγαλοψυχία τῆς μητρὸς τοῦ βασιλέως Ἀγίδος Ἀγησιζράτης, εἰς τὴν κρίσιμον τῆς θανατώσεως αὐτῆς ὥραν! Ἄποια δὲ ἡ ἀρετὴ καὶ ὁποῖα ἡ αὐταπάρνησις τῆς τοῦ Κλεομένου μητρὸς Κρατησικλείας, ἥτις, διὰ νὰ μὴ στερηθῇ ὁ υἱὸς καὶ ἡ κινδυνεύουσα πατρὶς αὐτῆς τὴν ἐπικουρίαν τοῦ ἰσχυροῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, δὲν ἐδίστασε νὰ ἀπέλθῃ ὡς ὄμηρος διαπόντιος καὶ ἐν ἡλικίᾳ τοιαύτῃ, εἰς τὴν χώραν ἐκεῖνην καὶ φιλοστόργως μάλιστα ἐνέπαξε τὸν υἱὸν τῆς, διότι εἶχε καταρχὰς φοβηθῇ νὰ τῇ διακρινώτῃ τὴν περὶ τούτου ἐπιθυμίαν τοῦ βασιλέως ἐκεῖνου!

Ἡ πόσον θερμὸν πρὸς τὸν σύζυγον ἔρωτα καὶ πόσῃ πρὸς τὸν θάνατον καρτερίαν εἰδείξεν ἡ νέα ἐκεῖνη τοῦ Παντέως γυνὴ, συντρόφου ὄντος τοῦ αὐτοῦ Κλεομένου!

Οὐδὲν ἦττον, ἡ ἀλήθεια ἀπαιτεῖ νὰ μὴ ἀρνηθῶμεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μεγίστῃ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν ἀκμῇ, πολὺ ἀπέτχον ἐτι τῆς φιλανθρωπίας, ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, τῆς ἐπιεικείας, τὴν ὁποῖαν οἱ νεώτεροι δεικνύουσι πρὸς τὴν γυναῖκα. Δὲν ἀναφέρομεν τὰς σατύρας τοῦ Σιμωνίδου καὶ τὰ σκώμματα τοῦ Εὐριπίδου. Ἄλλ' ὁ Σωκράτης; Ὁ Σωκράτης, ἂν καὶ πεπεισμένος περὶ τῆς ὀρειλομένης εἰς τὴν γυναῖκα, ἐνεκα τῆς μητρικῆς στοργῆς, εὐγνωμοσύνης καὶ θεραπείας, ἀποπέμπει τὴν σύζυγόν του μακρὰν τῆς παρουσίας αὐτοῦ, μὲ τρόπον, ὅστις ἤθελε φανῆ εἰς ἡμᾶς σκληρὸς τοῦλάχιστον καὶ ἀπάνθρωπος. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ Ξανθίππη δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτῇ ἀπὸ τὸν ἄνδρα τῆς πολλὴν περιποίησιν καὶ θωπείαν, ἀλλ' εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν εἶχεν ἔλθει νὰ τὸν παραμυθῆσῃ ἐν τῇ συμφορᾷ αὐτοῦ καὶ τελευταίαν νὰ τὸν ἴδῃ φορᾶν.

Ἄπο Πλάτων, ὁμιλῶν περὶ μετεμψυχώσεως, ὑποθέτει ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνδρῶν, ὅσαι δὲν ἐξεπλήρωσαν τὴν ἐντολὴν τῶν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, μεταβαίνουσιν εἰς τὰ τῶν γυναικῶν σώματα, καὶ ἔπειτα, ἂν ἡ δοκιμασία

δὲν εἶναι ἀποχρῶσα, εἰσέρχονται εἰς τὸ σῶμα ζῶον τινός. Διὰ νὰ πεισθῆτε δὲ ὅτι οὐδ' ὁ Ἀριστοτέλης ἦτο πολλὰ εὐνοῦς πρὸς τὴν γυναῖκα, ἀνοίξατε τὸ ἔννατον βιβλίον τῆς φυσικῆς ἱστορίας του, διὰ νὰ ἰδῆτε, ὅτι, καταδεικνύων τὴν μεταξύ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς διαφορὰν, λέγει μὲν ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι εὐαισθητοτέρα πρὸς τὰς ἀλλοτρίας συμφορὰς, ἐπιφέρει ὅμως ὅτι εἶναι καὶ ἐπιρρεπεστέρα πρὸς τὸν φθόνον, τὴν δυστροπίαν, τὴν κακολογίαν, τὴν ἀναίδειαν, καὶ εὐκατάφορος μὲν πρὸς τὸ ἀπατάσθαι, εὐκατάφορος δὲ πρὸς τὸ ἀπατᾶν. Ἄπο τὸν τρόπον μάλιστα καθ' ὃν ὁμιλεῖ περὶ τῆς γεννητικῆς δυνάμεως, φαίνεται ὅτι δὲν ἦτον ἀμέτοχος τῆς ἀρχαίας ὑπὲρ τοῦ ἄρρενος φύλου προλήψεως, καθ' ἣν τὰ πλείστον τῆς δυνάμεως ἐκεῖνης ἀνήκει εἰς τὸν ἄνδρα, ὑπερέχοντα καὶ κατὰ τοῦτο τῆς γυναικὸς. Ἐν τούτοις, ἂν καὶ παραδέχεται τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἠθικῶ καὶ φυσικῶ λόγῳ, ψέγει τοὺς βαρβάρους τοὺς τιθέντας τὴν γυναῖκα ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τὸν δούλον, καὶ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας διακρίνει τὴν ἐπὶ τοῦ δούλου ἐξουσίαν ἀπὸ τὴν ἐπὶ τοῦ υἱοῦ ἢ τῆς γυναικὸς, ὀνομάζων τὴν μὲν πρώτην δεσποτικήν, τὴν δὲ δευτέραν πατρικὴν, τὴν δὲ τρίτην γαμικὴν καὶ βεβχίων, ὅτι ὁ μὲν δούλος δὲν ἔχει παντάπασι τὸ λεγόμενον βουλευτικόν, ὁ δὲ παῖς τὸ ἔχει μὲν, ἀλλ' ἀτελεές, ἡ δὲ γυνὴ τὸ ἔχει ἐπίσης, ἀλλ' ἀκυρον.

Τελευταῖον ὁ Πλούταρχος, ὅστις φρονεῖ περὶ γυναικῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ὅπως καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ τοῦ ὁποῖου αἱ σκέψεις δὲν ἤθελον ἐν γένει δυσαρστήσει τὰς σημερινὰς κυρίας μας, δὲν διστάζει ὅμως νὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τὴν γυναῖκα νὰ μὴ ἔχῃ οὐδὲ ὄρεξιν, οὐδὲ ἀποστροφὴν ἰδίαν, ἀλλὰ καὶ παίξουσα καὶ σπουδάζουσα, καὶ χαίρουσα καὶ λυπουμένη, νὰ ἦναι ὅλως ἀρωσιωμένη τῷ ἰδίῳ ἀνδρὶ, οὐδὲ ἐπιθυμίας ἄλλας ἔχουσα, οὐδὲ φίλους ἄλλους θεραπεύουσα, οὐδὲ λατρεύουσα ἄλλους θεούς· ἐπὶ δὲ πᾶσιν ἐπιφέρει καὶ τὰ ἑξῆς, τὰ ὁποῖα δὲν ἀναλαμβάνομεν τὴν εὐθύνην νὰ μεταφράσωμεν « ἂν οὖν ἰδιώτης ἀνὴρ, ἀκρατὴς δὲ περὶ τὰς ἡδονὰς καὶ ἀνάγωγος, ἐξαμάρτη τε πρὸς ἑταῖραν ἢ θεραπαινίδα, δεῖ τὴν γαμετὴν μὴ ἀγανακτεῖν, μηδὲ χαλεπαίνειν, λογιζομένην, ὅτι παροινίας καὶ ἀκολασίας καὶ ὕβρεως, αἰδούμενος αὐτὴν, ἐτέρᾳ μεταδίδωσιν.»

Ἄπο τῶν χωρίων τούτων καθίσταται πρόδηλον, ὅτι οἱ Ἕλληνες οὐδέποτε ἐγνώρισαν τὴν βαθεῖαν ἐκείνην εὐλάβειαν τὴν ὁποῖαν τὰ νεώτερα ἔθνη δεικνύουσι πρὸς τὸ καλὸν φύλον. Περὶ τούτου θέλομεν πεισθῆ ἐτι μᾶλλον ὅταν ἀκριβέστερον ἐξετάσωμεν πῶς ἐφέροντο πρὸς τὰς γυναῖκας.

Ἄπο Ἰσχύμαχος διηγείται, ἐν τῷ Οἰκονομικῷ τοῦ Ξενοφῶντος, εἰς τὸν Σωκράτην, ὅτι ἡ σύζυγός του ἦτο μόλις δεκαπέντε ἐτῶν, ὅταν τὴν ὑπανδρεύθη ὁμιλεῖ δὲ μετὰ πλείστης εὐχαριστήσεως περὶ τῆς φροντίδος τῆς δοθείσης εἰς τὴν καλὴν αὐτῆς ἀνατροφὴν, ἥτις ὅμως καλὴ ἀνατροφή συνίστατο εἰς τοῦτο καὶ μόνον, ὅτι τὴν ἐμπόδισαν ὅσον ἐνδεχεται ἀπὸ τοῦ νὰ ἴδῃ ἢ νὰ ἐξετάσῃ πράγματα δυνάμενα νὰ κινήσωσι τὴν περιέργειάν τῆς, ἐξ οὗ φυσικώτατα αἱ γνώσεις τῆς περιωρίζοντο εἰς ἐλάχιστα πράγματα. Ἄπο Ἰσχύ-

μαχος αναγκάζεται να τὴν διδάσκη ὡς παῖδα καὶ εἶναι πρόδηλον ἀπὸ τὸ λοιπὸν τοῦ λόγου, ὅτι καλῶς ἀνατεθραμμένη ἐλογίζετο ἡ κόρη ἢ γινώσκουσα νὰ κλώθῃ καὶ νὰ ὑφαίνῃ, ἔτι δὲ καὶ νὰ διανέμῃ εἰς ἑκάστην τῶν θεραπαινίδων τὴν καθημερινὴν αὐτῆς ἐργασίαν.

Ἡ ἀθῶα λοιπὸν παῖς ἢ ὑπὸ τῶν γονέων τῆς εἰς τὸν Ἰσχύμαχον παραδοθεῖσα, ἀπορεῖ ὅτι οὗτος ἔχει τὴν καλωσύνην νὰ ὑποθέτῃ αὐτὴν ἱκανὴν νὰ τῷ χρησιμεύτῃ εἰς διοικητικὴν τῆς οἰκίας. Κατὰ τί δύναιμι, λέγει, νὰ συμπραξῶ μετὰ σοῦ; Τὰ πάντα εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν σου, ἐμὸν δὲ ἔργον εἶναι, ὡς μὲ εἶπεν ἡ μήτηρ μου, ἀπλῶς τὸ νὰ διάγω σωφρόνως. Ἐντεῦθεν αἱ ἀποκρίσεις τῆς ἐμφαίνουσι τὴν ἀφελεστέραν ἀμάθειαν, ἢ δὲ χαρὰ τὴν ὁποία δεικνύει ὁ Ἰσχύμαχος, ἅμα παρατηρήσας νοημοσύνην τινὰ περὶ τούτων λόγων αὐτῆς μαρτυρεῖ, ὅτι δὲν ἤλπιζε πλῆλ᾽ ἀπὸ τούτου τὸ μέρος ἀπὸ αὐτῶν.

Ὁ Ἰσχύμαχος εἶχε λάβει τὴν γυναῖκά του ἀπὸ τοὺς γονεῖς τῆς, καὶ εἶναι πρόδηλον, ὅτι ἡ νέα παντάπασιν δὲν ἐρωτήθη περὶ τοῦ ἀνδρὸς τὸν ὁποῖον ἐμελλον νὰ τὴν δώσωσι. Ἐπὶ τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, οἱ πατέρες ἐδίδον τὰς θυγατέρας τῶν εἰς τὸν περὶ τὸν δρόμον ταχύτερον, εἰς τὸν ἰσχυρότερον ἢ ἐπιτηδειότερον περὶ τὴν πάλην ἀναδειχθέντα. Εἰς ἐποχὴν δὲ καθ' ἣν ὁ ἐλληνικὸς πολιτισμὸς εἶχεν ἤδη ἀκμάσει ὁπωςοῦν, Κλεισθένης ὁ Σικυώνιος ἀνήγγειλε διὰ κήρυκος, ὅτι ὁ νομίζων ἑαυτὸν ἄξιον νὰ γίνῃ γαμβρὸς τοῦ Κλεισθέους ὤφειλε νὰ παρασταθῇ εἰς αὐτὸν ἐντὸς ἐξήκοντα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς κλήσεως ταύτης καὶ ὅτι ἡ ἐκλογὴ θέλει καταστῆ γνωστὴ μετὰ ἕν ἔτος. Παρέστησαν λοιπὸν 13 μνηστῆρες ἀπὸ διαφόρων τῆς Ἑλλάδος πόλεων. Ὁ Κλεισθένης ὑπεδέχθη ἅπαντας καὶ τοὺς ἐφιλοξένησε πολυτελῶς ἐν διαστήματι ὀλοκλήρου ἔτους. Ἐντὸς τοῦ χρόνου τούτου, ἐπιηροπορήθη τὰ περὶ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, ἐδοκίμασε τὴν ἀνδρείαν τῶν, ἐξέτασε τὰ προτερήματά τῶν, τὰς διαθέσεις, τὸν χαρακτῆρά τῶν. Συμπληρωθέντος δὲ τοῦ χρόνου, ἀπερῆνατο τίνα ἐξελέξατο, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀπέπεμψε, δοὺς ἑκάστῳ τάλαντον ἀργυρίου, εἰς σημεῖον εὐγνωμοσύνης, διὰ τὴν τιμὴν ἣν ἀπέδειξεν εἰς τὴν θυγατέρα του καὶ διὰ νὰ τοὺς ἀποζημιώσῃ τρόπον τινὰ διὰ τὰ ἔξοδα τῆς ὀδοπορίας τῶν καὶ τὴν μακρὰν αὐτῶν ἀπουσίαν. Εἰς ὅλον τούτου τὸ ἱστορικόν, ἡ κόρη παντάπασιν δὲν μνημονεύεται· οὐδὲ φαίνονται λαβόντες κοινωνίαν τινὰ μετ' αὐτῆς οἱ μνηστῆρες ἢ πράξαντες τι διὰ νὰ γίνωσιν ἀρεστοὶ εἰς αὐτήν. Ὁ πατὴρ τοὺς δέχεται, τοὺς τιμᾷ, διατάσσει πολυτελεῖς δι' αὐτοὺς εὐωχίας· καὶ αὐτοὶ συγγυμνάζονται μετὰ τοῦ πατρὸς, συνομιλοῦσι μετ' αὐτοῦ, προσπαθοῦν νὰ ἀξιωθῶσι τῆς εὐνοίας του· ἀλλ' ἡ κόρη εἶναι παντάπασιν ξένη εἰς ὅλα ταῦτα καὶ εἰς τὸ τελευταῖον συμπόσιον ὁ πατὴρ ὀνομάζει τὸν μέλλοντα γαμβρόν του, ἀγνωστῆς πιθανώτατα ταύτης τίνες εἶναι οἱ μνηστῆρες τῆς.

Καὶ δὲν ἐξέλεγον μὲ ἅπαντες οἱ πατέρες μετὰ τοσαύτης ἐπισημότητος τοὺς συζύγους τῶν θυγατέρων αὐτῶν, ἀλλ' ὅτι αὐτοὶ καὶ μόνοι εἶχον τὸ δικαίωμα

τούτου τῆς ἐκλογῆς, ἐθεωρεῖτο τοσοῦτον ἀναμφισβήτητον, ὥστε ἡ ἄδεια τὴν ὁποίαν ὁ Καλλίας ἔδωκεν εἰς τὴν θυγατέρα του νὰ ἐκλέξῃ τὸν σύζυγόν τῆς, ἐλογίσθη ὡς ἀτόπημα ἀνήκουστον· ἐδὲ Στράβων καὶ ὁ Διόδωρος μὲ ἀπορίαν τῶν μνημονεύουσι τοῦ ἔθους τοῦ παρά τισι τῶν Ἰνδῶν ἐπικρατοῦντος, καθ' ὃ οἱ γάμοι ἐτελοῦντο κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν νέων καὶ ὄχι κατὰ τὴν τῶν γονέων θέλησιν. Ὁ δὲ πρῶτος τῶν συγγραφέων ἐκείνων ἐπιφέρει, ὅτι τὸ ἔθος τοῦτο ἔδωκε μάλιστα ἀφορμὴν εἰς τὸν νόμον, καθ' ὃν αἱ χῆραι, αἱ ἀπαιδὲς καὶ μὴ ἔγκυοι, συγκατεκαίοντο μετὰ τοῦ πτώματος τοῦ ἀποθανόντος ἀνδρὸς, διότι ἄλλως ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐμποδισθῶσιν αἱ συνήθως διὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν μετανοοῦσαι γυναῖκες, ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπιβουλεύωνται τοὺς ἰδίους συζύγους· ἂν καὶ ἡ τοιαύτη τοῦ νόμου ἐκείνου αἰτιολογία μᾶς φαίνεται ὀλίγον ἀνίχυρος, διότι ἂν αἱ γυναῖκες εἶχον τοιαύτην πρὸς τὴν δολοφονίαν τῶν ἰδίων συζύγων ῥοπήν, δὲν βλέπομεν διατί ἤθελον φεισθῆ αὐτῶν, ἐὰν οὗτοι ἐξελέγοντο ὑπὸ τῶν γονέων τῶν.

Τὸ δικαίωμα τοῦ πατρὸς ἦτο τοσοῦτον ἀναμφισβήτητον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὥστε καὶ διὰ διαθήκης ἀπεφάσιζε περὶ τῆς ὑπανδρείας τῆς θυγατρὸς του, ὡς ἐξάγεται ἀπὸ τῆς διαθήκης τοῦ Ἀριστοτέλους, δι' ἣς οὗτος διέταξεν, ὅτι ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ θέλει ὑπανδρευθῆ τὸν Νικάνωρα, ἐπέτρεψε δὲ εἰς τὸν Θεόφραστον νὰ συζευχθῇ αὐτὴν, ἐὰν ὁ Νικάνωρ ἀποθάνῃ εἴτε πρὶν τελεσθῇ ὁ γάμος, εἴτε πρὶν τεκνοποιήσῃ μετ' αὐτῆς. Λέγομεν δὲ τὸ δικαίωμα τοῦ πατρὸς, ἰδίῳ οὐ μόνον τῆς θυγατρὸς, ἀλλὰ οὐδὲ τῆς μητρὸς ἢ γνώμῃ ἐρωτᾶτο. Εἰς τὴν πρὸ μικροῦ ἐκτεθεισάν ἱστορίαν τοῦ Κλεισθέους, λόγος περὶ τῆς συζύγου του παντάπασιν δὲν γίνεσθαι καὶ κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦ Οἰκονομικοῦ, τοῦ ἀποδιδόμενου εἰς τὸν Ἀριστοτέλην, ἡ σύζυγος ὀφείλει νὰ ὑποτάσσεται κατὰ τοῦτο ὅπως διόλου εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ἀνδρὸς. Ἀλλ' ὅτι καθίστησι τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἀναμφισβήτητον, τοῦλάχιστον καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς Ἀθήνας, εἶναι ὁ νόμος ὁ παρατιθέμενος εἰς ἕνα τῶν λόγων, τῶν ἀποδιδόμενων εἰς τὸν Δημοσθένην, καθ' ὃν ὁ πατὴρ ἀπεφάσιζε περὶ τοῦ συζύγου τῆς θυγατρὸς του, ἀποθανόντος δὲ τοῦ πατρὸς, ὁ ἀδελφὸς, καὶ ἐν ἐλλείψει τοιοῦτου, ὁ ἐκ πατρὸς πάππος. Τῆς δὲ ὀφθαλμῆς ἐπικλήρου κύριος ἦτο αὐτοδικαίως ὁ συγγενὴς ἐπ' αὐτῆς, ὅστις, κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ νόμου ὀρισμένον βᾶθμόν τῆς συγγενείας, ὤφειλε νὰ συζευχθῇ αὐτὴν καὶ μόνον ὅταν τοιοῦτοι συγγενεῖς δὲν ὑπῆρχον, ἢ κόρη ἠδύνατο νὰ ἐκλέξῃ τὸν ἀναπληρωτὴν ἐκείνου, ὅστις ἔπρεπε νὰ λάβῃ αὐτὴν σύζυγον.

Ὡστε ὁ Ἀλκίφρων κάλλιστα εἰκόνισε τὰ ἦθη τῶν προπατόρων ἡμῶν, ἐν τινὶ ἐπιστολῇ μητρὸς πρὸς κόρην, ἣτις ἐπρωτίμα εὐεῖδη, κομψὸν καὶ εὐτράπελόν τινα νέον ἀπὸ τὸν υἱὸν τοῦ ναυκλήρου εἰς ὃν ὁ πατὴρ τῆς εἶχεν ὑποσχεθῆ νὰ τὴν δώσῃ. Εἶσαι μωρὰ, φιλάττη μου, τὴν εἶπε, καὶ στερεῖται τοῦ κοινοῦ νοός. Ἐχεις ἀνάγκην ἑλλεβόρου (δηλαδὴ τοῦ ἱατροῦντος τὴν φρενοβλάβειαν ἱατρικοῦ), καὶ ὄχι τοῦ κοινοῦ ἑλλεβόρου, ἀλλὰ τοῦ ἀρίστου ἐκείνου, τῆς ἐν Φωκίδι Ἀντικύρας. Καὶ μικρὸν κατωτέρω, Ἔστο λοιπὸν φρόνιμος κόρη

μου, καὶ κύτταζε νὰ μὴν ἀκούσῃ τίποτε περὶ τούτου ὁ πατήρ σου, διότι μὴν ἀμφιβάλλῃς· ὅτι θέλει σὲ ἀρπάσει καὶ σὲ ρίψῃ εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ σὲ καταράγουν τὰ ἐν αὐτῇ διαιτώμενα μεγάλα θηρία.

Εἶπομεν ὅτι ἀποθάνοντος τοῦ πατρὸς ἀπεφάσιζεν ὁ ἀδελφὸς περὶ τοῦ γάμου τῆς ἀδελφῆς του. Ἡ κόρη τοῦ Πολυάρτου, περὶ ἧς ὁμιλεῖ ὁ Δημοσθένης εἰς ἓνα τῶν λόγων του, ἀφοῦ συνεζεύχθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς μετὰ Κλεομέδωνος τοῦ Κλέωνος, λαμβάνει ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς ἕτερον σύζυγον, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ πρώτου συζύγου της. Εἰς ἓνα τῶν λόγων τοῦ Ἰσαίου, γίνεται μνεῖα δύο ἀδελφῶν, οἳτινες, ἀποθάνοντος τοῦ πατρὸς των (περὶ μητρὸς δὲν γίνεται λόγος οὔτε ἐδῶ, οὔτε ἄλλοῦ,) ὑπανδρεύουσι τὰς δύο αὐτῶν ἀδελφάς, καὶ ἰδίως τὴν νεωτέραν μετὰ τινος Μενεκλέους, ὅστις τὴν εἶχε ζητήσει· ῥητῶς δὲ ἐπιφέρεται, ὅτι δὲν ἔπραξαν οὕτω εἰμὴ διότι ἐπίστευον ὅτι ὁ γάμος οὗτος ἤθελεν εἶσθαι ἀρεστός τῷ πατρί· ἀλλὰ μετὰ τινὰ καιρὸν, ὁ αὐτὸς Μενεκλῆς, ἐλθὼν πρὸς αὐτοὺς, τοὺς παρεκάλει νὰ ἀναλάβωσι τὴν ἀδελφὴν των ἄγονον οὕταν καὶ νὰ τὴν δώσωσιν εἰς ἄλλον· οἱ ἀδελφοὶ δὲν ἐναντιοῦνται παντάπασιν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν του, ἀλλ' ἀπαιτοῦσιν ὥστε ὁ Μενεκλῆς νὰ λάβῃ προνομιῶδες, εἰ δυνατόν, τὴν συναίνεσιν τῆς γυναικὸς του, εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν ταύτην, καὶ μόνον μετὰ τὴν ἔγκρισιν αὐτῆς, τὸ πρᾶγμα συμβιβάζεται καθ' ὃν τρόπον ἐξ ἀρχῆς ἐσχεδιάσθη Ὁμολογητέον ὅτι αἱ ἀδελφοὶ αὗτοι ἦσαν συνετώτατοι ἄνθρωποι.

Ὁ μέγας Κίμων, ὁ τοῦ Μιλτιάδου υἱὸς, ἔδωκε τὴν ἀδελφὴν του Ἑλπινίχην, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὑπανδρευθῆ, κατὰ νόμον περὶ οὗ κατωτέρω θέλομεν ὁμιλήσει, εἰς τὸν Καλλιάνῃ, ἐπὶ τῷ ὄρω, ὅτι οὗτος θέλει πληρώσει τὴν χρηματικὴν ποσιν, εἰς ἣν εἶχε καταδικασθῆ ὁ πατήρ του, ἄδελγον δὲ εἶναι ἂν ἔλαβεν εἰς τοῦτο τὴν συναίνεσιν τῆς Ἑλπινίχης.

Καθὼς δὲ οἱ πατέρες καὶ οἱ ἀδελφοὶ κυριαρχικῶς ἐδέσποζον τῶν θυγατέρων καὶ ἀδελφῶν αὐτῶν, οὕτω καὶ οἱ σύζυγοι ἔπραττον ὡς πρὸς τὰς αὐτῶν συζύγους. Ὁ Πρωτόμαχος (περὶ οὗ ὁμιλεῖ ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Εὐβουλίδου λόγῳ), σκοπῶν νὰ ἀνορθώσῃ τὴν καταστραφεῖσαν περιουσίαν του, διὰ γάμου μετὰ πλουσίας ἐπικλήρου, ἐγκαταλείπει τὴν σύζυγον τὴν ὁποίαν εἶχε καὶ δίδει αὐτὴν εἰς ἕτερον. Εἰς τὸν ὑπὲρ Φορμίωνος λόγον ἀναφέρονται πολλὰ παραδείγματα τοιοῦτων ἀνταλλαγῶν, καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων σύζυγός τις ὑπανδρεύσας πρῶτον τὴν γυναῖκά του, καὶ ἔπειτα τὴν κόρην του, μετὰ ἓνα τῶν δούλων αὐτοῦ. Καθὼς δὲ εἶδομεν τὸν Ἀριστοτέλην διὰ διαθήκης ἀποφασίζοντα περὶ τοῦ γάμου τῆς θυγατρὸς του, οὕτως ἔπραττον καὶ οἱ σύζυγοι περὶ τῶν συζύγων. Αὐτοῦ τοῦ Δημοσθένους ὁ πατήρ κατέλιπε διὰ διαθήκης τὴν θυγατέρα του εἰς τὸν Δημοφῶντα καὶ τὴν γυναῖκά του εἰς τὸν Ἀροβον. Ἀμφότεροι ἐδέχθησαν μὲν τὴν δοθεῖσαν εἰς ἑκάστην αὐτῶν προίκα, δὲν ἐφρόντιζαν δὲ νὰ συμπαραλάβωσι καὶ τὰς γυναῖκας. Ὁ Πλούταρχος διηγούμενος, ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης ἀρπάσας τὴν γυναῖκά του ἀπὸ τὴν χεῖρα, καθ' ἣν στιγμήν αὐτὴ παρέδιδεν εἰς τὸν ἄρ-

χόντα αἴτησιν περὶ διαζυγίου, ἀπήγαγεν αὐτὴν ἑκαδε, ἐπιφέρει, ὅτι οὐδεὶς κατέκρινε πολὺ τὴν διαζυγίαν ταύτην καὶ ὅτι δι' αὐτὸ τοῦτο μάλιστα ὁ νομοθέτης διέταξεν ὥστε ἡ γυνὴ νὰ κατηγορῆ δημοσίᾳ καὶ ἐγγράφως τὸν ἄνδρα, ἵνα δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ τὴν ἀπάγῃ καὶ νὰ τὴν φυλάττῃ παρ' ἑαυτοῦ.

Τοῦτο δὲ συμφωνεῖ κάλλιστα μετὰ τὴν γνώμην τοῦ ποιητοῦ Ἀλκμαῖνος, ὅστις ἐπέτρεπε μὲν τῷ ἀνδρὶ νὰ λέγῃ ὅτι ἂν βούλεται, ἀπῆται δὲ ἀπὸ τὴν γυναῖκα νὰ ἐγκρίνῃ πάντα τὰ πρὸς αὐτὴν λεγόμενα. Ἐν γένει δὲ ἡ εὐπειθεια καὶ ἡ σιγὴ τῶν γυναικῶν ἐθεωροῦντο παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ὡς οἱ δύο πρῶτοι ὅροι τῆς οἰκιακῆς εὐδαιμονίας· καὶ τοσοῦτον μέγα ἦτο τὸ τοῦ ἀνδρὸς κράτος, ὥστε, καθὼς ἀπὸ τῶν παρ' Ἀριστοφάνει παραπόνων τῶν Ἀθηναίων γυναικῶν καὶ τινῶν ῥητῶν τῶν τοῦ Θεοφράστου χαρακτήρων ἐξάγεται, ὑπῆρχον ἐν Ἀθήναις πολῖται οἵτινες ἐπενέβαινον καὶ εἰς οἰκιακὰς φροντίδας, τῶν ὁποίων οὐ μόνον ἡ ἐπιμέλεια, ἀλλὰ ἡ γνώσις μόνη θεωρεῖται σήμερον ὡς ὅλως τοῦ ἀνδρὸς ἀναξία. Ἐκράτουν, δηλαδὴ, τὰς κλεῖδας ὄλων τῶν σκευοθηκῶν καὶ ἀφοῦ κατήρχοντο εἰς τὴν ἀγορὰν διὰ νὰ προμηθευθῶσι τὰ πρὸς τὸ δεῖπνον αὐτῶν ἀναγκαῖα, ἔπειτα ἰδίαις χερσὶ παρεσκευάζον αὐτὰ.

Ἦτο δὲ ἡ γυνὴ ὑποτεταγμένη οὐ μόνον εἰς τὸν πατέρα, εἰς τὸν ἀδελφόν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους συγγενεῖς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν υἱὸν αὐτόν. Ἐν Ἀθήναις, ἡ γυνὴ, ὁμοία κατὰ τοῦτο οὕτω μετὰ τὸν ἀνήλικον παῖδα, δὲν ἠδύνατο νὰ διαθέτῃ διὰ διαθήκης ἀξίαν ἀνωτέραν ἑνὸς μεδίμου κριθῆς, ἡ δ' ἐπικλήρος, ἡ ἐν ἐλλείψει πλησιεστέρων συγγενῶν ἐκλέξασα ἑαυτῇ σύζυγον, ὑπέκυπτεν ἀμέσως εἰς τὸν ζυγὸν αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον ἀνεγνώριζε κύριον, καὶ τούτου ἀποθάνοντος, ὑπέκυπτε πάλιν εἰς τὸν τοῦ υἱοῦ ζυγόν, ἅμα οὗτος ἠλικιοῦτο, διότι ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἐνηλικιότητος, ὁ υἱὸς ἀπέβαινε δεσπότης ἀπόλυτος τῆς ὅλης περιουσίας, μὴ ὦν ὑπόχρεως εἰμὴ εἰς τὴν πρὸς τὴν μητέρα του πληρωμὴν μέρους τῶν εἰσοδημάτων· καὶ ὁ νόμος ῥητῶς διέτασεν ὅτι οἱ ἐνήλικοι υἱοὶ ἦσαν κύριοι τῆς μητρὸς (ὁ νόμος κελεύει τοὺς παῖδας ἡβήσαντας κυρίους τῆς μητρὸς εἶναι).

Καὶ τοιαῦτα μὲν διέτασσαν οἱ νόμοι, ἀφαιροῦντες ἀπὸ τῆς γυναικὸς πᾶν κράτος καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν. Ἀλλ' ἄρα γε ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ, ἡ εὐπειθεια, ἡ σιγὴ, ἡ ἀδυναμία αὐτῶν; ἦτο τοιαῦτα οἷον ἀπῆται αὐτὴν ὁ νόμος καὶ ὁ σύζυγος; αἱ γυναῖκες, μὴ δυνάμεναι νὰ γράψωσι διαθήκην, δὲν εἶχον τῶν ὄντι κάμειαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν τὰς διαθήκας γραφόντων; ἂν καὶ ἡ σιγὴ ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ πρώτη τῶν γυναικῶν ἀρετῆ, ἄρα γε εἰσιώπων τῶν ὄντι πάντοτε ὁσάκις ἠκούετο ἡ τοῦ συζύγου φωνή; Ὅλα ταῦτα εἶναι ἀμύθοι ἢ μάλλον βέβαιον εἶναι τὸ ἐναντίον, διότι εἰς πᾶσαν κοινωनीαν εἰς τὴν ὁποίαν ὁ πολιτισμὸς προχωρῆσει ὅπως οὖν, ἡ γυνὴ, ἅμα δὲν στερεῖται ἐπιτελειότητος τινος, ἔχει μυρίας ἀφορμὰς ἢ νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν ἄνδρα διὰ τῆς προθυμίας ἢ ν' ἀντιπράξῃ εἰς αὐτὸν διὰ τῆς δυστροπίας αὐτῆς. Ὁ ἰσχυρότερος τῶν Σουλτάνων δὲν εἶναι πάντοτε κύριος ἐν τῷ ἰδίῳ γυναικωνίτῳ· ἴσως λοιπὸν

νά ὑποθέσωμεν ἀπόλυτον τοῦ γυναικωνίτου αὐτοῦ κύριον τὸν ἀρχαῖον Ἑλληνα, τοῦ ὁποίου ὁ οἰκιακὸς βίος, μάλιστα εἰς τὰς κατωτέρας τῆς κοινωνίας τάξεις, ὁμοιάζεν εἰς πολλὰ τὰ σημερινὰ ἦθη καὶ ἔθιμα;

Δὲν θέλομεν ζητῆσαι τὰς περὶ τούτου ἀποδείξεις εἰς τὰς μυθιστορίας. Ὁ ἐρωτόληπτος Καλλισθένης, ὁ καλῶν ἑαυτὸν δούλον τῆς ὠραίας Καλλιγόνου· ὁ Διονύσιος, ὁ φερόμενος πρὸς τὴν ἀγαπητὴν του Καλιρρόην μὲ σέβας ἄξιον ὅλως διόλου τῶν νεωτέρων χρόνων· ὁ ἀγωνιζόμενος νὰ ἐπιτύχη τὴν εὐνοϊάν της διὰ περιποιήσεων καὶ φιλοφρονήσεων παντὸς εἴδους, καὶ, μετὰ τὴν συναίνεσιν αὐτῆς εἰς τὸν γάμον, ἐπιτρέπων αὐτῇ πᾶν κράτος ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ, πληρῶν δὲ τοὺς ναοὺς πολυτιμοτάτων δώρων, καὶ δημοσίᾳ συνεστιῶν ἅπαντας τοὺς συμπολίτας· ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἐρασταὶ καὶ ὅλοι αὐτοὶ τρόποι δὲν ἔχουσι δι' ἡμᾶς ἀξίαν πλειοτέραν τῆς ἀμιμήτου καλλονῆς καὶ τῆς ἀνεκφράστου χάριτος ὅλων τῶν μυθιστορικῶν ἡρωϊσῶν, ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων. Ἐπίσης ὅταν ἀπὸ τῶν χαρακτήρων τεῦ Θεοφράστου μανθάνωμεν, ὅτι οἱ προσκεκλημένοι εἰς γάμους ἐπρόστεχον νὰ μὴ κακολογῶσι τὰς γυναῖκας, μανθάνομεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐξεπλήρουσαν καθῆκαν κοινότατον εὐπρεπείας καὶ φιλάνθρωπίας. Ὁ δὲ ἐπώνυμον τῆς πενθερᾶς ἰδρύσας πόλιν Πύρρος, ἐπραξεν ἀπλῶς ὅ,τι πλεῖστοι ἡγεμόνες βαρβαρωτέρων χρόνων πρὸ αὐτοῦ ἐπραξαν.

Ἄλλ' ὅταν εἰς πολλοὺς συγγραφεῖς εὐρίσκωμεν παρατηρήσεις σπουδαίας κατὰ τῶν πρωτείων τὰ ὁποῖα ἡ γυνὴ ἠξίου νὰ σφετερίζεται ἐν τῇ οἰκίᾳ· ὅταν λ. χ. ἀκούωμεν τὸν Μένανδρον ἀνακράζοντα·

Ἡ δ' οἰκία ἐν ἧ πάντα πρωτεύει γυνή,

οὐκ' ἔστιν ἧτις πώποτ' οὐκ ἀπώλετο.

ἢ ἄλλον τινά, ὅτι·

Γυναιξὶ δούλοι ζῶμεν ἀντ' ἐλευθέρων.

ὅταν μανθάνωμεν ὅτι αἱ γυναῖκες αἱ ὑπερέχουσαι τοῦ ἀνδρὸς κατὰ τὸν πλοῦτον, τὸ γένος καὶ τοὺς φίλους, ἠθελον νὰ ἀρχωσιν αὐτῶν, παρὰ τὸν τῆς γύσεως νόμον· ὅταν βλέπωμεν τὴν ἀξίωσιν ταύτην μάλιστα ἐπικρατοῦσαν παρὰ ταῖς ἐπικλήροις, δηλαδὴ παρὰ ταῖς ἐχούσαις μεγάλην προῖκα, αἷτινες, γαυριῶσαι διὰ τὸν πλοῦτον τὸν ὁποῖον ἔδωκαν εἰς τὸν ἄνδρα, θεωροῦσιν ἑαυτὰς ὡς κυρίας ἀπολύτους τῆς οἰκίας, καὶ ὅχι μόνον τὰ πάντα κατὰ τὴν ὄρεξιν αὐτῶν διαθέτουσιν, ἀλλὰ πολλάκις καθιστῶσιν ἀφόρητον τὸν βίον τοῦ δυστυχοῦς συζύγου διὰ τῆς ζηλοτυπίας καὶ τῆς παραφορᾶς τῶν ὅταν ἀναγινώσκωμεν εἰς τὸν αὐτὸν Μένανδρον τὰ ἐξῆς πικρὰ λόγια·

A. Ἐχῶ ἐπίκληρον,

... .. κυρίαν τῆς οἰκίας,
καὶ τῶν ἀγρῶν.

B. Ἀπολλοῦ, κακὸν τῶν χαλεπῶν χαλεπώτατον.

Ὁ τρεῖς κακοδαίμων, ὅστις ἀν πένης γαμεῖ.

Καὶ κατωτέρω·

Ὅταν πένης ὦν καὶ γαμεῖν τις ἐλόμενος,

τὰ μετὰ τῆς γυναικὸς ἐπιδέχεται χρήματα,
αὐτὸν δίδωσιν, οὐκ ἐκείνην λαμβάνει.

Καὶ μετ' ὀλίγον·

Ὅστις γυναῖκ' ἐπίκληρον ἐπιθυμεῖ λαβεῖν

πλουτοῦσαν, ἦτοι μῆνιν ἐκτίνει Θεῶν,

ἢ βούλετ' ἀτυχεῖν μακάριος καλούμενος.

ὅταν ἐπὶ πᾶσιν αὐτὸς ὁ ἀγαθὸς Πλούταρχος καταντᾷ νὰ φρονῇ ὅτι χρυσαῖς πέδαις δεδέσθαι βέλτιον ἢ πλοῦτῳ γυναικὸς· δὲν δυνάμεθα, ἐννοεῖται, εἰμὴ νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἀναμφισβήτητον, ὅτι πλείστη διαφορὰ ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν ὅτων διέτασσον οἱ νόμοι ἢ ἀπῆ-
τους οἱ σύζυγοι καὶ τῶν ὅσα πραγματικῶς εἰς τὰς οἰκίας συνέβαινον.

Ἐκτὸς δὲ τῶν ἀορίστων τούτων περὶ τῶν γυναικείων ἀξιώσεων παραπόνων, τὰ ὁποῖα ἐνδέχεται νὰ μετέχωσι σατυρικῆς τινος ὑπερβολῆς ἀλλὰ βεβαίως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ὅλως ἀνυπόστατα, ἔχομεν καὶ ρητὰ παραδείγματα γυναικῶν δεσποτικωτάτων. Ἡ σύζυγος τοῦ περισημοῦ Πιττακοῦ τοῦ Μιτυλιναίου ἦτο τοσοῦτον δύστροπος καὶ τόσον ὀλίγον ἐσέβετο τὸ κράτος τοῦ ἀνδρὸς της, ὥστε, ὅλως ποτὲ λησμονήσασα τὴν ὀφειλομένην εἰς τὸ καθῆκον καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ συζύγου της εὐλάβειαν, εἰσῆλθε μανιώδης εἰς τὸ ἐστιατόριον, ἐν ᾧ οὗτος συναμίλει μετὰ τινων φίλων, καὶ ἀνέτρεψε διὰ λακτίσματος τὴν τράπεζαν περὶ ἣν ἐκάθητο, ὁ δὲ σοφὸς Πιττακὸς, συνειθισμένος, ὡς φαίνεται, εἰς τοιαύτας τραγωδίας, καθησύχασε τοὺς ἐκπλαγέντας καὶ ἀγανακτήσαντας διὰ τὴν τοιαύτην διαγωγὴν ξένους αὐτοῦ, εἰπὼν, ὅτι πᾶς ἀνθρώπος ἔχει εἰς τὸν κόσμον τοῦτον τὸν πειρασμὸν τοῦ καὶ ὅτι αὐτὸς ὑπέφερε μὲ ὑπομονὴν τὸν ἰδικόν του, φρονῶν ὅτι ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι χειρότεροι· παρέθεσε δὲ καὶ τοὺς ἐξῆς στίχους ἀγνώστου τινὸς ποιητοῦ·

Οὗτος μακάριος ἐν ἀγορᾷ νομίζεται,

Ὅταν δ' ἀνοίξη τὴν θύραν τρισάθλιος.

Γυνὴ κρατεῖ πάντων, ἐπιτάττει, μάχεται.

Εἶναι ἐν τούτοις ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι μεταξὺ τῶν γνωμικῶν τὰ ὁποῖα ἀποδίδονται εἰς τὸν Πιττακὸν ὑπάρχει καὶ τὸ *Γυναικὸς ἀρχε*. Ὁ δυστυχὴς φαίνεται ὅτι ἐκ πείρας ἐγγώρισε πόσον πολύτιμον εἶναι τὸ ἀξίωμα τοῦτο. — Ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ Χλίδωνος κυρία, ἐνός τῶν Θηβαίων συνωμοτῶν, δὲν παρίσταται ἡμῖν εὐμενεστέρα τῆς καλῆς ἐκείνης συντρόφου τοῦ Πιττακοῦ· διότι, προσποιηθεῖσα ποτὲ, ὅτι ἐζήτησεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν τὸν χαλινὸν τὸν ὁποῖον ἠθελεν ὁ σύζυγός της διὰ νὰ ἐπισάξη τὸν ἵππον του, ὁμολογεῖ ἐπὶ τέλους ὅτι τὸν ἐδάνεισε τὴν προτεραίαν εἰς μίαν γειτόνισσάν της, ἧτις τὴν εἶχε ζητῆσαι ἀπὸ αὐτῆν διὰ τὸν σύζυγόν της· καὶ ἐπειδὴ ὁ Χλίδων τὴν ἐξέφρασε τὴν δυσαρέσκειάν του διὰ τὴν αὐτογνώμονα ταύτην διαγωγὴν, ἡ κυρία οὐ μόνον τὸν ὕβρισεν ἀυθαδέστατα, ἀλλὰ καὶ ἀρὰς κατέφερε κατ' αὐτοῦ καὶ τῆς ὀδοιπορίας, ἣν ἐμελέτα νὰ ἐπιχειρήσῃ.

Τίς δὲν ἐνθυμεῖται ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Θεμιστοκλέους ἐκαυχᾶτο, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπραττον πᾶν τὸ παρ' αὐτοῦ βουλούμενον, διότι τοῦτο ἐπραττεν ἡ μήτηρ, ὁ δὲ πατήρ, ὅστις ἤξευρε νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν θέλησίν του εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ἐπραττε πάντοτε ὅ,τι ἠθελεν ἡ μήτηρ του. Ἡ δὲ σύζυγος τοῦ Εὐριπίδου, ἧτις ἄλλως δὲν ἦτο δύσκολος περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀνθρώπων ὅσους ἐτίμα διὰ τῆς συναναστροφῆς της, τοσαῦ-

τον ἴσχυεν ἂν ὄχι παρὰ τῷ ἀνδρὶ, τοῦλάχιστον παρ' ἄλλοις, ὥστε εὖρε τὸν τρόπον νὰ προμηθεύῃ εἰς ἓνα τῶν στενῶν φίλων τῆς, ἐξόριστον ὄντα ἐν Σάμῳ, χρηματικὸν βοήθημα ἀξιόλογον, δι' οὗ οὗτος ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδόν του.

Εἶπομεν ἤδη, ὅτι αἱ γυναῖκες τοσοῦτον ἴσχυον ἐν Σπάρτῃ, ὥστε ἐλέγετο ὅτι ἡ πόλις ἐκείνη γυναικοκρατεῖται. Τῶνόντι, ὁ βασιλεὺς Ἅγις, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον προέθετο, δηλαδὴ τὴν ἀνδρόθωσιν τῆς Λυκουργείου πολιτείας, ἐπροσπάθησε πρὸ πάντων νὰ παραλάβῃ συμπράκτορα εἰς τοῦτο, τὴν μητέρα αὐτοῦ, μέγα ἰσχύουσαν ὡς πρὸς τὴν διαχείρησιν τῶν κοινῶν πραγμάτων, διὰ τὸ πλῆθος τῶν φίλων, τῶν ὀπαδῶν καὶ τῶν ὀρειλετῶν. Ἡ δὲ γυνὴ ἐκείνη πάλιν, συντελεστικώτατον εἰς εὐόδωσιν τοῦ ἐπιχειρήματος ἐθεώρησε, τὸ νὰ ἐγκριθῇ ὑπὸ ἄλλων γνωρίμων αὐτῆς γυναικῶν, γινώσκουσα, λέγει ὁ Πλούταρχος, ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπακούουσιν εἰς τὰς γυναικῆς τῶν καὶ ἐπιτρέπουσιν αὐταῖς περὶ τὴν διοίκησιν τοῦ Κράτους μερίδα ἐξουσίας μεγαλύτεραν τῆς ἐξουσίας ἣν αὐταὶ ἔνεμον εἰς ἐκείνους ὡς πρὸς τὰ οἰκιακὰ πράγματα. Ἐκτὸς τούτου, τὰ πλείοτερα τῶν κτημάτων κατεῖχοντο τότε ἐν Σπάρτῃ ὑπὸ τῶν γυναικῶν· ὅτι δὲ ὁ Ἅγις δὲν ἠπατήθη θεωρήσας μεγάλην τὴν ἰσχὺν αὐτῶν ὡς πρὸς τὰ δημόσια πράγματα, ἀπεδείχθη τρανῶς ὑπὸ τῶν ἐπελθόντων συμβάντων, τὰ ὁποῖα ἀπέβησαν ὅλως πολέμια τῶν βουλευμάτων αὐτοῦ, διότι αἱ γυναῖκες, θεωροῦσαι, ὅτι ἡ πολιτικὴ μεταβολὴ ἦν ἐμελέτα προέκειτο ν' ἀπογυμνώσῃ αὐτὰς τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς δυνάμεως, ἐνίσχυσαν τοὺς ἀντιπάλους τοῦ Ἅγιδος καὶ ἐπήγαγον τὴν πτώσιν του. Ἴδου δὲ διατὶ καὶ ἡ ἀντίθετος αὐτοῦ μερίς τοσοῦτον ἐπέμενε ὥστε νὰ θανατωθῶσι μετὰ τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου βασιλέως ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ μάμμη. Ἐπίσης καὶ ὁ Κλεομένης πολλὴν ἔλαβε συνδρομὴν περὶ τὴν διάπραξιν τῶν βουλευμάτων αὐτοῦ οὐ μόνον ἀπὸ τοῦ πλοῦτου τῆς μητρὸς του Κρατησικλείας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ γάμου τὸν ὁποῖον αὐτὴ συνῆψε μετὰ τινος τῶν ἰσχυροτάτων τότε ἀνδρῶν τῆς Σπάρτης, ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ συνδέσῃ αὐτὸν μετὰ τοῦ υἱοῦ.

Ἀλλὰ δὲν ἀνεμιγγύοντο εἰς τὰ πολιτικά, ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ πατρίδος, μόναι αἱ κυραὶ τῆς Σπάρτης. Δημαρέτη ἡ σύζυγος Γέλωνος τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν, συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν εἰρήνην τὴν συνομολογηθεῖσαν πρὸς τοὺς Καρχηδονίους, οἵτινες ἀπέδειξαν τὴν ἕνεκα τούτου εὐγνωμοσύνην αὐτῶν, προσενεγκόντες αὐτῇ χρυσοῦν στέφανον. Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος Ἑλπινίκη, περὶ ἧς ἐλάβομεν ἤδη ἀφορμὴν νὰ ὀμιλήσωμεν, μεσολαβήσασα μετὰ αὐτοῦ καὶ Περικλέους, κατῴρθωσε τὴν εἰς τὴν πατρίδα κάθοδον τοῦ πρώτου. Ἡ δ' ἡλικία εἰς ἣν εἶχε φθάσει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ἡ ὁμολογουμένη τοῦ Περικλέους ἀρετὴ καθιστῶσιν ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἡ Ἑλπινίκη ἐπέτυχε τὴν συνδιαλλαγὴν ταύτην διὰ μόνης τῆς ἐπιτηδειότητος καὶ τῆς συνέσεως αὐτῆς. Φίλην τὴν Ἀντιπάτρου, δοῦσαν ἐκ νεότητος ἀποδείξει τρανὰς τῆς περὶ τὴν διαχείρησιν τῶν κοινῶν πραγμάτων σοφίας αὐτῆς, συνεβουλεύετο πολλάκις ὁ πα-

τήρ, καὶ τοὶ αὐτὸς ὡς εἰς τῶν σοφωτέρων καὶ ἐπιτηδειοτέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐπειτα δὲ λαβοῦσα αὐτὴ σύζυγον Δημήτριον τὸν Ἀντιγόου, οὐ μόνον μετεχειρίσθη ἐπαξίως τὸν πλοῦτον αὐτοῦ, προικίσασα τὰς θυγατέρας καὶ τὰς ἀδελφὰς τῶν πενήτων στρατιωτῶν ὅσοι ἦσαν ἀξιοὶ τοιαύτης ἀμοιβῆς, ἀλλὰ ἐπράυνε καὶ συνείχε τοὺς ταραξίας ὅσοι ἐνόμιζον ὅτι, γυναικὸς ἀρχούσης, ἠδύναντο νὰ παρεκτραπῶσι τῆς κειθαρχίας. Καὶ ἡ μὲν Φίλη αὐτὴ, στὰν ὁ σύζυγός ἐστερήθη τοῦ ἰδίου κράτους ὑπὸ τοῦ Πύρρου καὶ τοῦ Λυσιμάχου, λησμονήσασα τὴν προτέραν τῆς ψυχῆς γενναιοσύνην, κατέλυτε τὸν βίον λαβοῦσα δηλητήριον. Ἡ δὲ Κρατησιπόλις ἐξεναντίας, τὴν ὁποῖαν οἱ Σικυῶνιοι ἠθέλησαν νὰ περιφρονήσωσι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός τῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Πολυσπέρχοντος, τοὺς ἠνάγκασε νὰ τὴν ὑπακούωσι, πείσασα, διὰ δῶρων καὶ εὐεργεσιῶν, πολλοὺς στρατιώτας νὰ ἀπασθῶσι τὴν μερίδα αὐτῆς. Καὶ ὁ Πύρρος δὲ ἀνέκτησε τὸ κατὰ τὴν Ἡπειρον κράτος διὰ στρατιωτῶν καὶ χρημάτων, ὑπὸ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἀντιγόνης συλλεγέντων.

Ἐκ τούτων συνάγεται, ὅτι ἂν καὶ κατὰ νόμον ἡ γυνὴ ἐθεωρεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ὡς ἀδιαλείπτως ἀνήλικος, οἱ δὲ ἄνδρες πολλάκις τῶνόντι ἐσπεριζοντο τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ τὴν μεταχειρίζονται ὡς κτημάτων, πραγματικῶς ὅμως, καὶ ἐν γένει, δὲν ἦτο τοσοῦτον ὑπήκοος καὶ ἀδύνατος, οὐ μόνον κατ' οἶκον, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν τῶν κοινῶν διαχείρησιν, ὅσον ἀπὸ τῶν νόμων ἐκείνων καὶ τῶν ἀξιώσεων τῶν ἀνδρῶν ἠδυνάτο τις νὰ συμπεράνῃ. Εἰς πολλὰ μάλιστα φαίνεται ἰσχυροτέρα ἢ σήμερον· ἀλλ' ἡ οὐσιώδης διαφορὰ μετὰ τῆς τύχης τῶν γυναικῶν εἰς τοὺς ἀρχαίους καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι σήμερον ὁ κανὼν εἶναι, ὅτι ὁ ἐραστής λατρεύει τὴν γυναῖκα ὡς ὃν ἀνώτερον, οὕτως εἰπεῖν, ἑαυτοῦ, ὁ σύζυγος τὴν θεωρεῖ ὡς σύντροφον, ὡς σύμβουλον, ὡς παρῆγορον, ὁ υἱὸς τὴν σέβεται ὅσον καὶ τὸν πατέρα· ὅτι ἡ γυνὴ νέμεται πλήρη τὴν αὐτῆς ἐλευθερίαν, ὅτι ἀρχεῖ ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὅτι δεσπόζει ἐν τῇ κοινῳνίᾳ, καὶ ὅτι πάντες εὐλαβοῦνται αὐτὴν καὶ περιποιῶνται· πᾶσα δὲ τῶν κανόνων τούτων παρεκτροπὴ εἶναι ἐξαίρεσις. Ἐνθὺ τὸ πάλαι ὁ κανὼν ἦτον, ὅτι ὁ ἔρωσ μικρὸν διέφερε τοῦ κτηνώδους αὐτοματισμοῦ, ὁ σύζυγος ἐθεώρει τὴν γυναῖκα ὡς ὄργανον ἀπλοῦν τεκνοποιίας, ὁ υἱὸς ἐδέσποζε τῆς μητρὸς, ἡ γυνὴ ἦτο πεφυλακισμένη ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ ἦτο δούλη τοῦ ἀνδρός, παντάπασι δὲ ἦν ἀπεστερημένη τοῦ κοινωνικοῦ βίου· πᾶσα δὲ τῶν κανόνων τούτων παρεκτροπὴ (καὶ εἶδομεν πολλὰς ἀνωτέρω) ἦτο οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐξαίρεσις. Ἡ συνέχεια τοῦ λόγου θέλει πείσει ἡμᾶς ἔτι μᾶλλον περὶ τούτου. (Τὸ τέλος εἰς τὸ ἀκόλουθον φυλλάδιον).

Ο ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ

Μεταξὺ τῶν καθ' ἑκάστην ἐξ Ἀθηνῶν κατερχομένων εἰς Πειραιᾶ, ὀλίγοι βεβαίως ὑποπτεύουσιν, ὅτι αἱ

Ὁ Πειραιεύς κατὰ τοὺς ἀρχαίους διηρέτο εἰς τρεῖς λιμένας, καὶ περὶ αὐτὸν ἦσαν καὶ ἄλλοι ἐλάσσονες, ὧν τὰ ὀνόματα εἰσὶ γνωστὰ, οὐχὶ ὅμως αἱ εἰς αὐτὰς ἀντιστοιχοῦσαι θέσεις. Ἦσαν δὲ οὗτοι, ἐκτὸς τοῦ κυρίως Πειραιῶς καὶ τοῦ Φαλήρου, ἡ Ζέα, ἡ Μουνοχία, ὁ Κάνθαρος, ὁ Φωρῶν λιμὴν, ὁ Κωφὸς λιμὴν, ἡ Φρεαττύς, καὶ ἴσως καὶ αἱ Ἄλαι.

Ἡ Ζέα ἦτον λιμὴν χωριστὸς ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ, καὶ ἰκανῶς μέγας, φαίνεται, διότι ἀπὸ τοὺς νεωσοίκους, ἡ θέσεις τῶν ἀττικῶν τριήρων, οἵτινες ἦσαν διηρημένοι εἰς τρεῖς διαφόρους λιμένας, ἡ Ζέα, κατὰ τινὰς ἐπιγραφάς, περιεῖχεν ἐπὶ τῶν Ἀλεξανδρινῶν χρόνων τοὺς πλείστους, δηλ. 196, ἐν ᾧ ὁ Κάνθαρος εἶχεν 94, καὶ ἡ Μουνοχία 82. Διὰ τοῦτο ἡ Ζέα φαίνεται ὅτι ἦτον τὸ καλούμενον Πατᾶ λιμάνι, ὅπου σήμερον τὰ θαλάσσια λουτρά, καὶ εἰς ὃ ἐπιπόλιτος φήμη ἀπέδωκε τὸ ὄνομα τῆς Μουνοχίας.

Μουνοχία ἦτον οὐ μόνον ὁ λιμὴν, ἀλλὰ καὶ ὁ ὑπὲρ τὸν λιμένα ὑψηλὸς λόφος, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ φρούριον, χρησιμεῖον ὡς Ἀκρόπολις τοῦ Πειραιῶς. Ἦτον ἐπομένως ὁ λόφος τῆς Μουνοχίας, ὁ μέγας ἐκεῖνος ὅστις ὑφούται ἀριστερῶς τῷ κατερχομένῳ ἐξ Ἀθηνῶν, σώζων εἰσέτι ἐπὶ τῆς βορειοδυτικῆς πλευρᾶς του ἔχνη τοῦ συνεχῶς ὑπὸ τῶν συγγραφέων ἀναφερομένου Διονυσιακοῦ θεάτρου, καὶ οἰκίσεων δήμου, καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς του λείψανα ἀρχαίου φρουρίου, καὶ καλούμενος διὰ τοῦτο Καστέλι· ἐν ᾧ ὁ ἄλλος λόφος, ὁ νοτιοδυτικῶς αὐτοῦ ἐκτεινόμενος, πρὸς ἀνατολὰς δ' ὑπερτείνων τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς, τοῖς Ὑδραίοις εἰς συνοικισμὸν κατανεμηθεὶς, καὶ Μῦλοι καλούμενος, αὐτὸς, εἰ καὶ περιλαμβάνετο ἐνίοτε ὑπὸ τὴν γενικὴν ἐπωνυμίαν τῆς Μουνοχίας, ἐθεωρεῖτο ὅμως ὡς ἡ κυρίως Πειραιϊκὴ χερσόνησος. Ὁ δὲ λιμὴν τῆς Μουνοχίας ἦτον εἰς τῶν πολεμικῶν λιμένων τῶν Ἀθηνῶν, ἐξ αὐτοῦ ἐξέπλεον πολλάκις μοῖραι τοῦ στόλου, καὶ εἰς τὸ παρ' αὐτὸν ἱερὸν τῆς Μουνοχίας Ἀρτέμιδος κατέφευγον ὡς εἰς ἄσυλον οἱ ἐκλεχθέντες τριήραρχοι, ὅσοι ἤθελον ν' ἀποφύγῃ τὴν δαπανηρὰν τιμὴν τῆς τριηραρχίας. Ἦτον δὲ, ὡς ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νεωσοίκων οὓς περιεῖχεν, ὁ ἐλάσσων τῶν πολεμικῶν λιμένων, καὶ διὰ τοῦτο σχεδὸν ἀναμφισβητήτως πρέπει νὰ ἐκλάβωμεν ὅτι Μουνοχία ἦτον ὁ σήμερον λεγόμενος Φαγάρι, καὶ σώζων πολλὰ καὶ ἐπιφανῆ λείψανα τῶν προχωμάτων δι' ὧν ἀπετελεῖτο εἰς λιμένα κλειστόν. Ἐπὶ δε τῆς τραχείας καὶ ὑψηλῆς δυτικῆς ὄχθης του σώζει λείψανα μικροῦ ὄχυροῦ φρουρίου, ὃ ἀναφέρει ὁ Ἀππιανὸς ὡς καταφύγιον τοῦ Ἀρχελαίου, διωκομένου ὑπὸ τοῦ Σύλλα.

Ὁ Κάνθαρος λέγεται παρὰ τῶν ἀρχαίων λιμὴν ἀποτελῶν μέρος τοῦ Πειραιῶς, περιέχων δὲ νεωσοίκους 94, καὶ κλειστός, δηλαδή, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, περιεχόμενος ἐντὸς τῶν κλειθρῶν τοῦ μεγάλου λιμένος. Τέλος φαίνεται ἀπὸ τινος χωρίου τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Ἀριστοφάνους, ὅτι προηγεῖτο πρὸς νότον τοῦ Ἀφροδισίου, κειμένου περίπου κατὰ τὰ μέρη τοῦ λοιμοκαθαρηρίου. Ἀναμφιβόλως λοιπὸν ἦτον ὁ Κάνθαρος ὁ μικρὸς ἐκεῖνος καὶ χαρῖεις κόλπος ὁ καμπτόμενος ἀπὸ τοῦ σχοινοπλοκείου μέχρι τοῦ

καθαρηρίου, καὶ ἐν ᾧ, ὑπὸ τὰ κύματα, φαίνονται κρηπιδωμάτων λείψανα καὶ νεωτοίκων θεμέλια. Εἰς αὐτὸν διηγείται ὁ Πλούταρχος (ἐν βίῳ Φωκίωνος) ὅτι εἰσῆλθε ποτὲ κῆτος καὶ κατέπειν ἱερέα λουόμενον.

Ὁ Κωφὸς λιμὴν ἦτον κατὰ τὸν Ξενοφῶντα, ὅστις μόνος τὸν ἀναφέρει, παρα τὸ ἀλίπεδον. δυτικῶς τοῦ Πειραιῶς, κατὰ τὸ μέρος ὅπου ἐπὶ Θρασυβούλου ἐστρατοπέδευον οἱ Λακεδαιμόνιοι. Γενὲς θέλουσιν ὅτι ἦτον τὸ κοινῶς λεγόμενον *Λιμαράκι*, πετρῶδης γωνία, σχηματιζομένη ὀπίσω τῆς γλώσσης τοῦ δυτικοῦ φαναρίου τοῦ Πειραιῶς. Δὲν ἤξυρῶν ὅμως ἂν δὲν δύναται καταλληλότερον νὰ δοθῇ τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς τὴν θαλασσολίμνην ἐκείνην, ἥτις κεῖται ὀπίσω τῆς ἀποβάθρας καὶ τῆς μεγάλης πλατείας τῆς νέας πόλεως.

Τὴν θαλασσολίμνην ταύτην ἐκλαμβάνουσι τινὲς ὡς τὰς Ἄλας (ἀλικὰς), τὰς ὁποίας ὁ Ξενοφῶν πάλιν μόνος ἀναφέρει, αἵτινες ὅμως ἴσως ἄλλο δὲν εἶναι, πλὴν τοῦ διαβρόχου μέρους τοῦ Ἀλίπεδου. Τοῦτο δὲ θέλει μόνον διευκρινισθῆ ἂν εἰς τὴν ἤδη ἐνεργουμένην τῆς θαλασσολίμνης ταύτης καθαρσιν, εὐρεθῇ τι ἔχνος ἀποδεικνύον ἂν ἐχρησίμευεν ἢ οὐχὶ ὡς λιμὴν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

Ὁ Φωρῶν λιμὴν, ἦτοι λιμὴν τῶν Κλεπτῶν, ἐκείτο ἐξω τοῦ Πειραιῶς, καὶ δὲν ὑπήγετο εἰς αὐτοῦ τὴν τελωνιακὴν δικαιοδοσίαν. Δὲν εἶναι ἀπίθανον αὐτὸς νὰ ἦτον τὸ *Λιμενάκι*, ὅπερ τῷ ὄντι ἔμεναν, ἐκτὸς τοῦ περιβόλου τοῦ Πειραιῶς καὶ τοῦ τῶν Μικρῶν τειχῶν. Ἡ ἄκρα ἥτις διαιρεῖ αὐτὸν ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ, καὶ διήκει μέχρι τοῦ ἀριστεροῦ τῷ εἰσιόντι φανοῦ, ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι *Ἡτιώνεια*, καὶ διετειχίσθη κατὰ μήκος ὑπὸ τῶν τετρακοσίων, τῶν προκατόχων τῶν Τριάκοντα, θελόγων νὰ κατέχῃσι δι' αὐτῆς τὸ στόμιον τοῦ Πειραιῶς, καὶ εἰσάγῃσι ὅταν θέλωσιν τοὺς Πελοποννησίους· τοῦ δὲ διατειχίσματος σώζονται πολλὰ καὶ περίεργα λείψανα, διερχόμενα καὶ διὰ τοῦ στομίου τῆς θαλασσολίμνης. Ἡ δὲ ἀπέναντι ἄκρα, ὅπου περίπου ὁ ἀνατολικὸς φανὸς, ὠνομάζετο *Ἀλκιμος*, ἴσως ἀπὸ μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ λιθίνου λέοντος, ἰσταμένου ἐπὶ κρηπίδος ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ὅστις δ' ἀπαχθεὶς ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, κοσμεῖ σήμερον τοῦ νεωρίου αὐτῶν τὴν πύλην, καὶ ἀφ' οὗ ὁ Πειραιεύς εἶχεν ἐπικληθῆ ὑπὸ τοῦ λαοῦ *Δράκος*, ὑπὸ δὲ τῶν Ἰταλῶν *Πόρτο Λέονε*. Τὸν Φωρῶν λιμένα ὅμως τινὲς θέτουσιν πολὺ δυτικώτερον, ἀντικρῦ τῆς ἄκρας τῆς Σαλαμῖνος, διότι ὁ Στράβων τὸν ἀναφέρει ἀμέσως μετὰ τὸ Κορυθαλὸν τὸ ὄρος δηλαδὴ τὸ κλειτὸν τὴν Πειραιϊκὴν πεδιάδα πρὸς δυσμὰς.

Ἡ δὲ Φρεαττύς ἦν μικρὸν ὄρημητριον παρὰ τὸν Πειραιᾶ, ἢ μᾶλλον περὶ τὴν Ζεαν, εἰς ὃ ἤρχοντο οἱ ἐξόριστοι, ὅσοι ἐμελλον νὰ δικασθῶσι διὰ νέον τι ἔγκλημα· καὶ οἱ μὲν δικασταὶ ἀνέκρινον καὶ ἐδίκαζον ἀπὸ τῆς παραλίας, οἱ δὲ κατηγορούμενοι, μὴ δικαιοῦμενοι νὰ πατήσωσι τὴν ἀττικὴν γῆν, ἀπελογοῦντο ἀπὸ τοῦ πλοίου. Ἡ περίεργος αὕτη θέσις φαίνεται ὅτι εἶναι τὸ ἐκ πικροῦ καὶ δραστηρίου τινὸς ὕδατος, ὃ ἀναβρῦει ἐνταῦθα, λεγόμενον *τῆριλονέρι*, ὅπου καὶ ἔχνη κρηπίδος διατηροῦνται.

Τέλος ὁ κυρίως Πειραιεύς, περιλαμβάνων, ὡς ἰ-

δομεν καὶ τὸν Κάνθαρον, ἴσως καὶ τὸν Κωφὸν λιμένα, ἦτον τὸ κυρίως ἐμπόριον τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τῆς ἀκμῆς αὐτῶν, λιμὴν εὐρύτατος, στρογγύλος, καὶ ἀσφαλῆς ὡς ναυπηγεῖο δεξαμενῆ.

Τινὲς ἀκόμη τῶν νεωτέρων προσθέτουσι καὶ ἕτερον λιμένα, καλούμενον Ἀφροδίσιον, ἀλλὰ τοῦτο κατὰ παρεξήγησιν, ὡς λιμένα τὸν ναὸν ἐκλαβόντες.

Ἀφ' οὗ δ' ὁ Πειραιεὺς ἀπὸ ἀτήμου δήμου ἐγένετο ὁ ἐπισημότατος ναυτικὸς σταθμὸς τῆς μεγίστης τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, ὁ Περικλῆς, ἂν ὄχι αὐτὸς ὁ Θεμιστοκλῆς, ἠθέλησε νὰ διασκευάσῃ καὶ τὴν πόλιν αὐτοῦ ἀξίως τῆς νέας περιοπῆς τῆς, δι' ἣ καὶ μετεπέμψατο τὸν περίφημον Ἀρχιτέκτονα Ἰπποδάμου τὸν Μιλήσιον, ὅπως τὴν ῥυμοτομήσῃ. Αὐτὸς δὲ, ἐκ πείρας γνωρίζων πόσον ἡ τοιαύτη ἐπιχειρήσις εἶναι δυσχερῆς εἰς ἡδὴ κατῶκημένας πόλεις, ὅπου τὰ ἰδιωτικὰ συμφέροντα ἀντερίζουσι πρὸς τὸ δημόσιον, αὐταπαρνήσεως πρῶτος τὸ παράδειγμα δίδων, ἐδωρήσατο εἰς τὸν δῆμον ἢν ἐκέκτητο αὐτόθι οἰκίαν, καὶ μετὰ ταῦτα ἔδωκεν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Πειραιῶς οἶον σχέδιον εἶχε δώσει καὶ εἰς τὴν Ῥόδον. Προτερεΐσας δηλαδὴ αὐτὴν εἰς τὸν λόφον τῆς Μουνυχίας, τὴν διέθεσεν ἐπ' αὐτοῦ ἀμφιθεατροειδῶς, καὶ ἐκεῖθεν τὴν κατεβίβατε μέχρι τῆς παραλίας τῆς Ζέας καὶ τοῦ μεγάλου λιμένος, περὶ ὃν ὠκοδόμησε στοὰς, ἀγούσας πρὸς τὰ ἐμπόρια. Ἡ μία ἐξ αὐτῶν ἐκαλεῖτο Μακρὰ, καὶ ἴσως ἡ αὐτὴ ἀλφειοπόλις, στοὰ, καὶ ἦν συνεχῆς μετὰ τοῦ τείχους τῆς Ἡετιωνείας, ἥτοι ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ στομίου τῆς θαλασσολίμνης παρὰ τὴν νῦν μεγάλην ἀποβάθραν τοῦ Πειραιῶς, καὶ τὸ λεγόμενον τοῦ Ζελέπη τὸ καφφενεῖον. Ταύτην διετείχισαν οἱ τετρακόσιοι, καὶ ἐβίαζον τοὺς ἐμπόρους ν' ἀποβιβάζωσιν εἰς αὐτὴν μόνην τὸν σιτόν των. Περὶ τὴν στοᾶν ταύτην ἔκειτο καὶ εἶχε περιορισθῆ ἐπὶ Πausανίου ἡ ἀγορὰ τοῦ Πειραιῶς. Ἀποτέρω δὲ τῆς θαλάσσης, πρὸς τὸν λόφον τῆς Μουνυχίας, ὑπῆρχεν ἄλλη ἀγορὰ, ἥτις ἀπὸ τοῦ Ἀρχιτέκτονος Ἰπποδαμεία ἐπωνομάσθη.

Κατὰ τὸ λοιμοκαθαρθῆριον, οὐ μακρὰν τοῦ Κανθάρου εὐρέθησαν πολλαὶ καὶ ἀξιόλογοι ἐπιγραφαὶ τῶν Ἀλεξανδρινῶν χρόνων, περιέχουσαι καταλόγους τῶν τριήρων καὶ σκευῶν τῶν νεωρίων, καὶ φαίνεται ὅτι εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἔκειτο ἡ σκευοθήκη ἢν ὁ ῥήτωρ καὶ ἀρχιτέκτων Φίλων ὠκοδόμησε λαμπροτάτην διὰ σκευῆς χιλίων πλοίων, ἢν κατέστρεψε δὲ ὁ Σύλλας. Κατὰ τὸ μέρος δὲ τοῦτο ἦτον, φαίνεται, καὶ τὸ κυρίως ἐμπόριον τοῦ Πειραιῶς, ὅπου δηλαδὴ ἀπεβιβάζοντο πρὶν πωληθῶσι τὰ ἐμπορεύματα, περιέχον καὶ τὸ Δεῖγμα, ὅπου συνεργόμενοι συνηλλάσσοντο οἱ ἐγχώριοι καὶ ξένοι ἐμποροὶ. Ἐπὶ τοῦ ὑψώματος ὀλίγον ἀνωτέρω, βορειανατολικῶς, τῆς Ὑδραϊκῆς ἐκκληρίας, σώζεται στήλη μικρὰ, φέρουσα ἀρχαίκοις γράμμασι τὴν ἐπιγραφὴν: Ὁρος ὁδοῦ καὶ ἐμπορείου. Αὕτη ἀναμφιβόλως ἀνήκει εἰς τοῦ Ἰπποδάμαντος τὸ σχέδιον, εἴτε τῆς τοῦ Περικλέους ἢ τῆς τοῦ Θεμιστοκλέους ἐποχῆς ὑποτεθῆ οὗτος, καὶ σημεῖοι εἰσέτι, ἐν χώρῳ ἰσταμένῃ, τὴν ἀληθῆ θέσιν τοῦ Ἐμπορείου.

Εἰς τῶν ἐπισημοτέρων ναῶν τοῦ Πειραιῶς ἦν τὸ Ἀφροδίσιον, οἰκοδομηθὲν ὑπὸ τοῦ Κόνωνος μετὰ τὴν

ἐν Κνίδῳ ναυμαχίαν εἰς τὴν προστάτιν τῆς Κνίδου Ἀφροδίτην, ἢν καὶ Εὐπλείαν ἐπωνόμασε τὴν δ' ἐπωνυμίαν ταύτην παρέλαβον κάλιν οἱ Κνίδιοι ἐκ Πειραιῶς, ὅταν ἠγόρασαν ἐκεῖθεν τὸ περίφημον τοῦ Πραξιτέλους ἄγαλμα. Τὰ ἐρείπια αὐτοῦ, μαρτυρούμενα ἐξ ἐπιγραφῆς καὶ ἐξ ἀγαλματίου Ἀφροδίτης ἐν αὐτοῖς εὐρεθέντος, σώζονται ἐπὶ τῆς ὄφρους τοῦ Πειραιικοῦ λόφου, ὀλίγον δυτικῶς τῆς νέας δειδροφύτου πλατείας. Ὑπῆρχε δ' ἐν Πειραιεῖ καὶ ναὸς τοῦ Διὸς Σωτήρος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς Σωτείρας, ἐν ᾧ ἔθυσον τὰ Σωτήρια οἱ ἐκ κινδύνων θαλάσσης σωθέντες, ἀλλὰ περὶ τῆς θέσεώς του ἠξέυρομεν μόνον ὅτι ἦτον ἐπὶ τῆς παραλίας. Ἴσως διεδέχθη αὐτὸν τὸ Μοναστήριον τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος. Ὁ δὲ ναὸς τῆς Βενιδίδας Ἀρτέμιδος, φαίνεται ὅτι ἔκειτο ὑπὸ τοὺς δυτικοὺς πρόποδας τῆς Μουνυχίας.

Ἐν ἄλλο δὲ μνημεῖον πρὸ πάντων ἐδόξαζε καὶ ἐκόσμηε τὸν Πειραιᾶ, ὁ τάφος τοῦ ἥρωος ὅστις ἐστήριξεν ἐπὶ τῶν περιβρέοντων κυμάτων τὸ ἀσάλευτον αὐτοῦ τρόπαιον, ὁ τάφος τοῦ Θεμιστοκλέους. Εἰς τὴν ἐσχάτην ἄκρην τῆς ανατολικῆς πλευρᾶς τοῦ λιμένος, ὡς γνωστὸν, προέχει εἰς τὰ κύματα, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατακλύζεται ὑπ' αὐτῶν, διπλῆ λάρναξ, καὶ τινες ὀγκώδεις σπόνδυλοι κίωνων περὶ αὐτὴν. Ταῦτα ἐξελήφθησαν ὡς ὁ τάφος τοῦ Θεμιστοκλέους, καὶ οὐδ' ἐδύνατο τῷ ὄντι καταλληλοτέρα θέσις νὰ ἐπινοηθῆ δι' αὐτόν. Ἐκεῖ φαίνεται κείμενος διὰ ν' ἀκοήν δι' αἰῶνων τὸ μερικὸν κῦμα τῆς Σαλαμῖνος ψάλλον τῶν θριάμβων του τοὺς παιάνας, καὶ ἐκεῖ ὁ εἰσπλέων φαντάζεται ὅτι βλέπει τὴν σκιάν του γιγαντιαίαν, διαμετρῶσαν ὑπερῆρᾶνως διὰ τοῦ βλέμματος τὸ ὑγρὸν πεδίον, καὶ ὡς ἐπὶ τῆς ἐσχατιᾶς ἐκείνης φρουροῦσαν τὴν πατρίδα του, καὶ ἐγγυωμένην αὐτῇ ἐλευθερίαν καὶ δόξαν. Καὶ ὅμως οὗτος φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι ὁ τάφος τοῦ Θεμιστοκλέους, διότι κατὰ Πλούταρχον ἐκεῖνος ἐτάφη ἐντεῦθεν τοῦ Ἀλκίμου, εἰς τὸ ὑπεύδιον τῆς θαλάσσης ὁ δὲ τάφος του ἦτο βωμοειδῆς ἐπὶ μεγάλης κρηπίδος. Ἐτάφη δηλαδὴ περίπου ὅπου μετὰ εἰκοστρεῖς αἰῶνας ἀπετέθησαν, οὐχὶ ἐκ προθέσεως, ἀλλὰ κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν, τὰ εὐκλεῆ ὅστ' αὐ τοῦ ἀξίου του ἐφαμίλλου, τοῦ Ἀνδρέα Μιαούλη.

Εἷς τῶν λουτρῶνων τοῦ Πειραιῶς ὠνομάσθη Σηράγγιον, ἴσως διὰ τὰς ὑπογείους σήριγγας δι' ὧν μετωχετεύετο τὸ ὕδωρ μακρόθεν, ὡς ἀπέδειξαν τὰ νεωστὶ ἀνακαλυφθέντα ὑδραγωγεία. Ὁ Στράβων ῥητῶς λέγει ὅτι ὁ λόφος τῆς Μουνυχίας ἦτον κοῖλος καὶ ὑπόνομος, καὶ ὅτι αἱ ὑπόνομοι ἦσαν τόσον μεγάλαι, ὥστε καὶ οἰκίας ἠδύναντο νὰ περιέχωσι, καὶ ἐν αὐταῖς ἐκρύπροντο ἑταιρίαι κακούργων. Καὶ τῷ ὄντι τοιαῦται ὑπόνομοι ἀπαντῶνται πολλαχού τοῦ Πειραιῶς μέχρι τοῦδε, μία μάλιστα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς Μουνυχίας, πρὸς τὸ δυτικονότιον αὐτῆς, εἶναι σπηλαιώδης, ἀνδρομήκης καὶ ἐπέκεινα τὸ ὕψος, κατέρχεται βαθέως εἰς τὴν γῆν, καὶ ὀνομάζεται Λουτρά σήμερον. Τίς εἶδεν ἂν δὲν εἶναι αὕτη τὸ ἐν Σηραγγίῳ βαλανεῖον;

Ἡ δὲ ἀνατολικὴ τοῦ Πειραιῶς πλευρὰ, ἢ τὴν σὴ μέρων τοῖς Ὑδραίοις παρακεχωρημένη, αὕτη φαίνεται

ὅτι ὀλίγον κατῶκεῖτο, καὶ ἐκεῖ ἀναφέρει ὁ Ξενοφῶν, καὶ φαίνονται μέχρι τοῦδε, μεγάλα λατομεία.

Ἀποφασίσας δ' ὁ Θεμιστοκλῆς νὰ καταστήσῃ τὸν Πειραιᾶ τὸ πρῶτιστον ὀρμητήριον τῶν δυνάμεων τῶν Ἀθηνῶν, ἔπρεπε καὶ νὰ τὸν ὀχυρώσῃ καὶ περιέλαβεν αὐτὸν μετὰ τοῦ Κανθαροῦ, καὶ προσέτι τὴν Ζέαν καὶ τὴν Μουνυχίαν διὰ τείχους στερεωτάτου, ἐφ' οὗ, κατὰ Θουκιδίδην, δύο ἄμαξαι διήρχοντο κατὰ πλάτος, καὶ ὅπερ κατ' Ἀππιανόν, ἴσως ὅμως ἢ αὐτὸν ἢ τινὰ ἀντιγραφέα του ὑπερβολὴν γράψαντα, εἶχεν ὕψος τεσσαράκοντα πήχεων, καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἤθελε νὰ τῷ δώσῃ διπλάσιον τούτου! Διήρχετο δὲ τὸ τεῖχος ὀπίσω, πρὸς βορρᾶν, τοῦ λόφου τῆς Μουνυχίας, καὶ διευθύνετο μετὰ ταῦτα πρὸς τὸν Κωφὸν λιμένα, καὶ τὴν θαλασσολίμνην, ὅθεν συνηγοῦτο μετὰ τοῦ ἐπὶ τῆς Ἡε-

τιονείας. Τῶν τειχῶν τούτων πολλὰ μέρη σώζονται, καὶ εἶναι τῷ ὄντι μεγάλης καλλονῆς, μάλιστα καθ' ὃ μέρος εἰσερχόμεθα εἰς τὸν Πειραιᾶ, ὅπου καὶ ἐπὶ τοῦ τοίχου διὰ μεγάλων γραμμάτων διακρίνονται ἀκόμη αἱ συλλαβαὶ ΔΗΜΗ, ἴσως ἢ ἀρχὴ τοῦ ὀνόματος Δημητρίου τοῦ Φαληρέως, ἐπισκευάσαντος αὐτὰ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα.

Κατ' αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ μέρος συνδέεται ὁ περίβολος τοῦ Πειραιῶς μετὰ τῶν μακρῶν τειχῶν, δι' ὧν ἐμελέτησεν ὁ Θεμιστοκλῆς νὰ καταβιβάσῃ οὕτως εἰπεῖν τὴν μεσόγειον πόλιν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ νὰ ἐνώσῃ τὰς δύο εἰς φρούριον ἓν. Τὸ ἓν σκέλος αὐτῶν ἤρχιζεν ἐνταῦθα, καὶ ἐχώρει εὐθὺ πρὸς τὴν Πύκα· τὸ δὲ ἄλλο ἤρχιζεν ἀπὸ τοῦ Φάλληρον (τοὺς τρεῖς Πύργους), καὶ διευθύνετο πρὸς τὸ Μουτεῖον Ἀλλ' ἐπὶ

τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ὁ Περικλῆς ἐνόησεν ὅτι ἡ μεγάλη αὐτῆ ἐκτασις ἦτον δυσφρούρητος, καὶ τότε ὠκοδόμησε καὶ ἄλλο σκέλος, τὸ Διὰ μέσου ἢ νότιον κληθέν, ἀρχόμενον δὲ ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ πέ-
ρατος τοῦ λόφου τῆς Μουνυχίας, καὶ προχωροῦν πα-
ραλλήλως πρὸς τὸ πρῶτον ἢ τὸ βόρειον, τὸ δὲ Φαλ-
ληρικὸν ἐγκατέλιπεν. Καὶ κατεστράφησαν μὲν αὐτὰ
κατὰ μέρος ὑπὸ Λυσάνδρου, ἀνωκοδομήθησαν δὲ ὑπὸ
Κόνωνος, καὶ ὁ Σύλλας τὰ κατέσκαψεν ἐντελῶς, ἡ
δὲ τελευταία ὁδοποιεῖα ὀλίγου δεῖν ἐξηφάνισε καὶ τὰ
ἔτχματα ἴχνη των.

Ἐπὶ Πausανίου ὁ Πειραιεὺς εἶχε περιορισθῆ εἰς
μικρὰν κώμην, ὅτε δ' ὁ βασιλεὺς Ὀθων ἀπέβη εἰς
αὐτὸν, συνίστατο αὐτὸς εἰς μίαν μόνην καταβρέουσαν
καλύβην. Ἦδη δὲ περιέχει πολλὰς πάλιν χλισάδας
κατοίκων, καὶ τὸ μὲν κέντρον αὐτοῦ κατέχουσι μι-
γάδες ἐπιοικοί, εἰς δὲ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν συνω-
κίσθησαν Χῆροι, καὶ ἐπέκεινα κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν
τοῦ Πειραικοῦ λόφου Ὑδραῖοι, καὶ ἐτέροθεν περὶ τὸν
Κωφὸν λιμένα πρόκειται νὰ εὐρῶσι νέαν πατρίδα οἱ
ἀπόλιδες Θραῖκες, Βιθυνοὶ, Βούλγαροι. Πολλὰ δὲ
τὸν κοσμοῦσι καὶ οἰκίαι εὐπρεπεῖς καὶ ἐμπόρια, ἀ-
ναμιξί μετ' ἐρειπίων ἀρχαίων οἰκιῶν, ψηφροθέτων δα-
πέδων, ναῶν, φρεάτων καὶ ὑπονόμων.

Ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς ἀνερχόμενος ἀπήντησεν ὁ Παι-
σανίας ἐρείπια τοῦ βορείου τείχους ὃ εἶχεν ἀνεγείρει
ὁ Κόνων, καὶ παρ' αὐτὸ τὸν τάφον τοῦ Μαινάδρου
καὶ τὸ κενοταφεῖον τοῦ Εὐριπίδου. Ὁ δὲ νέος πε-
ριηγητὴς ἀνέρχεται ἐπὶ ὁδοῦ εὐρείας καὶ ἀνέτου, ἥτις,
ἂν ἐξήλειψε τοὺς τελευταίους λίθους τοὺς μαρτυροῦν-
τας περὶ τῆς θέσεως τοῦ βορείου σκέλους, διετήρησεν
ὅμως καὶ ἀκριβέστατα αὐτοῦ τὴν διεύθυνσιν. Δεξιῶς
δὲ ἐν τῷ ἐλαίῳ βλέπει εἰς τινὰ ἀπόστασιν σωρὸν
πανάρχαιον, ὅστις λέγεται τάφος τῆς Ἀμαζόνος
Ἰππολίτης. Εἰς τὴν πόλιν δὲ προσελθὼν, ἀπαντᾷ
κατ' ἀρχὰς πρὸς δεξιὰν ἐπιφανέστατον προκύπτοντα
τὸν ὑψηλὸν λόφον τοῦ Μουσειοῦ, οὕτω κληθέντος,
διότι ὁ Μουσαῖος ἐψάλλε καὶ ἐτάφη ἐπ' αὐτοῦ, ἦδη δὲ
καλούμενον λόφον τοῦ Φιλοπάππου, διότι ἐπὶ κορυφῆς
του φέρει ἐπιτάφιον μνημεῖον κατάγλυφον τοῦ Ἀντι-
γόου Φιλοπάππου, ἐγγόνου τοῦ Βασιλέως τῆς Κομ-
μαγηνῆς Ἀντιγόου, ὃν ἐξεθρόνισεν ὁ Οὐεσπασιανός.

Μετὰ τὸ Μουσεῖον δὲ παρίσταται ὁ λόφος τοῦ Ἀ-
στεροσκοπεῖου ἢ τῶν Νυμφῶν λεγόμενος δι' ἐπιγραφὴν
λίαν ἀρχαίαν, λελαξευμένην ἐφ' ἐνὸς τῶν βράχων του,
καὶ μετὰ ταῦτα ὁ Ἄρειος Πάγος, σεβάσμιος ἔδρα δι-
καστῶν οἵτινες ἔκρινον θεοὺς, καὶ καθ' ὧν οὐδεὶς ποτε,
οὔτε ἀθωοθεῖς οὔτε καταδικασθεῖς ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ
ὅτι ἡδικήθη ὁ λόφος ἐφ' οὗ τελευταία ἐδικάσθη ἡ μεγί-
στη καὶ ἐπισημοτάτη πασῶν τῶν δικῶν, ἡ τοῦ χριστι-
ανισμοῦ πρὸς τὸν πολυθεϊσμὸν, καὶ ἀφ' οὗ οἱ Ἀθηναῖοι
ἐχθαμβοὶ ἤκουσαν τὴν ἐμπνευσμένην γλῶσσαν τοῦ Ἀ-
ποστόλου ἀγγέλλουσαν τὸν Ἄγνωστον Θεόν. Μετὰ τὸν
Ἄρειον Πάγον τέλος ἔρχεται ἡ νέα πόλις τῶν Ἀθηνῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Φιλολογικὴ καὶ Κριτικὴ Ἱστορία τῶν ἀπὸ τῆς
Α'. μέχρι τῆς Η'. ἑκατονταετηρίδος ἀκμασάντων
ἀγίων τῆς Ἐκκλησίας πατέρων, καὶ τῶν συγγραμ-
μάτων αὐτῶν, ὑπὸ Κωνσταντίνου Κορτογόου, κα-
θηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ὀ-
θωνος καὶ τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ῥιζαρίῳ σχολῇ. Τόμος
πρῶτος, περιέχων τὰς τρεῖς πρώτας ἑκατονταετηρί-
δας. Ἐν Ἀθήναις, τύποις καὶ ἀναλώμασι Σ. Κ. Βλα-
στοῦ. Κατὰ τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ, ἀρ. 212. 1851. Τι-
μᾶται δρ. 8.

Ἐὰν ἡ ἀγία Γραφὴ ὁμολογῆται τὸ πολυτίμητον
τῆς θείας σοφίας ταμεῖον, τὸ ἀδαμάντινον σκεῦος, ἐν
ᾧ ὡς κειμήλιον περιέχονται τῆς ἀνωμότητος ἡμῶν πί-
στεως τὰ μυστήρια ἢ βιβλος ἢ πάνσεπτος καὶ ἀψευ-
δестаτή, ἐν ᾗ, κατ' ἐπίπνοιαν τοῦ παναγίου πνεύματος,
ἐγράφη αὐτὴ ἡ ἀλήθεια, ὁ ἱερός τοῦ Θεοῦ λόγος, ὁ φω-
τίμων καὶ σοφίζων καὶ σώζων πάντας τοὺς πιστεύοντας
τῶν θεοφόρων τῆς Ἐκκλησίας πατέρων τὰ συγγράμματα
μαρτυροῦνται ἡ κλεῖς ὄντα τοῦ ταμεῖου τούτου, ὁ ἀκρι-
βὴς διδάσκαλος καὶ ἐρμηνευτὴς τῆς κατ' ἐξοχὴν ταύτη-
βιβλου, ὁ ἀσφαλὴς γνώμων καὶ βέβαιος τῶν χριστι-
ανῶν ὁδηγός, εἰς εὐρεσιν καὶ κατανόησιν τῶν ἐν αὐτῇ
ὑψηλῶν καὶ ἀναντιρρήτων ἀληθειῶν. . . Ἄλλ' ἔν' ἀποβῆ
ἢ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν μελέτη κατὰ τὸ δέον καρ-
ποφόρος, ἀνάγκη νὰ γινώσκωμεν τίνες οἱ καλούμενοι
οὗτοι πατέρες καὶ λοιποὶ Ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς,
πότε ἕκαστος αὐτῶν ἤκμασε, ποῖα ἢ θεάρεστος αὐτοῦ
πολιτεία, τίνα τῶν πονημάτων αὐτῶν τὰ ἀληθῶς γνή-
σια, καὶ τίνα τὰ νόθα καὶ ἀμφιβαλλόμενα, τί τὸ ἐν
αὐτοῖς περιεχόμενον καὶ τί ἴδιον ἔχει ἐκάστου αὐτῶν
ἢ διδασκαλία.»

Τοιοιουτρόπως ἐξέφρασεν ὁ συγγραφεὺς, ἐν τῷ
προοιμίῳ αὐτοῦ, τοὺς λόγους δι' οὓς ἐπεχείρησε τὴν
σύνταξιν καὶ ἔκδοσιν τῆς προκειμένης ἱστορίας· τὸ
καθ' ἡμᾶς δ' ἐνομίσαμεν, ὅτι κάλλιον ἢ αὐταῖς αὐτοῦ
ταῖς λέξεσι δὲν ἠδυνάμεθα νὰ παραστήσωμεν τὴν τε
πρόθεσιν τῆς βιβλου καὶ τὴν ἀπὸ αὐτῆς προσδοκωμέ-
νην ὠφέλειαν. Ὁ ἀνα χεῖρας τόμος ἐξεδόθη καὶ πρὸ
πέντε ἐτῶν, ὡς συγγραφή αὐτοτελής, πραγματευομέ-
νη τὰ περὶ τῶν πατέρων τῶν τριῶν πρώτων ἑκα-
τονταετηρίδων· ἦδη δὲ ὁ φιλόπνοος καθηγητὴς, ἀπο-
φασίσας νὰ παρατείνῃ τὴν τῶν πατέρων ἱστορίαν μέ-
χρι τῆς ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος, μετετύπωσε μετὰ
τινων βελτιώσεων, τὸ προδημοσιευθὲν μέρος, ὡς τό-
μον πρῶτον συγγραφῆς ἐκτενεστερας.

Διαιρεῖται δὲ ὁ τόμος οὗτος εἰς τέσσαρα μέρη, ὧν
πρῶτον ἢ εἰσαγωγή. Ἐν ταύτῃ ὀρίζεται, ὅτι ἡ ἐ-
πιστήμη ἢ καλουμένη φιλολογικὴ καὶ κριτικὴ ἱστο-
ρία τῶν ἀγίων πατέρων, εἶναι ἡ βοηθητικὴ ἐκείνη τῆς
θεολογίας ἐπιστήμη ἢ διδάσκουσα τοὺς βίους τῶν ἱε-
ρῶν τῆς ἐκκλησίας ἀνδρῶν, καὶ ἐξετάζουσα τὰ συγ-
γράμματα αὐτῶν, καὶ ἀναπτύσσουσα τὴν ἐν αὐτοῖς διδα-
σκαλίαν. Ἐπειτα ἐξηγεῖται διατὶ καὶ τίνες λέγονται πα-

τέρες τῆς ἐκκλησίας· διότι ἡ τιμὴ αὐτῆ δὲν ἀπεδόθη εἰς πάντα ἐκκλησιαστικὸν συγγραφεῖ ἀνεξαιρέτως, ἀλλ' εἰς ἐκείνους μόνον παρ' οἷς συνέτρεξαν αἱ τέσσαρες ἐξῆς ἰδιότητες· ἔξοχος παιδεία, ἀγιότης, ἡ συναιρέσις τῆς ἐκκλησίας καὶ ἀρχαιοῦτης. "Ὅθεν πολλοὶ καὶ ὀνομαστοὶ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς δὲν συναριθμοῦνται μετὰ τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀπλῶς καλοῦνται συγγραφεῖς τῆς ἐκκλησίας, οἷον Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὁ Ἄριγένης, ὁ Τερτυλλιανὸς, Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου καὶ ἄλλοι. Οὐδὲν ἦν τὸν ὅμως ἡ ἐπιστήμη πραγματεύεται καὶ περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν, καθὸ ἐπισήμων τῆς ἐκκλησίας ἀνδρῶν. Τελευταῖον ἡ εἰσαγωγή διαλαμβάνει τίνες περὶ τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἔγραψαν, ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Ἰερωνύμου, ὅστις πρῶτος διενόηθη νὰ συντάξῃ ἰδίᾳ χριστιανικὴν φιλολογίαν, μέχρι τῶν νεωτάτων.

Ἔπονται δὲ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν αἱ ἰδία περὶ τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας αἱ πραγματεῖαι· καὶ πρῶτον αἱ περὶ τῶν τῆς πρώτης ἑκατονταετηρίδος, οἵτινες καὶ Ἀποστολικοὶ πατέρες καλοῦνται, ὡς ἄμεσοι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων μαθηταὶ καὶ διάδοχοι. Εἶναι δὲ οἱ Ἀποστολικοὶ οὗτοι πατέρες ἑπτὰ· Κλήμης, ὁ Ῥώμης Ἐπίσκοπος, Βαρνάβας, Ἐρμᾶς, Ἰγνάτιος, Πολύκαρπος, Παπίας καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης. Μετὰ ταῦτα ἔρχονται οἱ πατέρες τῆς 2^{ης} ἑκατονταετηρίδος, τὸν ἀριθμὸν 31, καὶ ὑπερον αὐτῶν, οἱ τῆς 3^{ης} ἑκατονταετηρίδος, τὸν ἀριθμὸν 35. Αἱ περὶ τῶν γνωστοτέρων καὶ ἐπιφανεστέρων ἐξ αὐτῶν πραγματεῖαι εἶναι ἀκριβέσταται καὶ περιλαμβάνουσι, α) τὸν βίον, β) τὰ συγγράμματα, γ) τὴν διδασκαλίαν, δ) τὰς ἐκδόσεις. Ἐννοεῖται ὅτι τοιαύτην ἔκτασιν δὲν ἔχουσι ἅπανται αἱ πραγματεῖαι, ὑπάρχουσι δὲ καὶ τινες τῶν πατέρων, περὶ ὧν ὀλίγα ἀπλῶς λέξεις ἐβρέθησαν, διότι ὁ βίος αὐτῶν εἶναι ὅλως ἀγνωστος καὶ τὰ συγγράμματα ἀπωλέσθησαν.

Τὸ περὶ τῶν συγγραμμάτων καὶ τῆς διδασκαλίας μέρος εἶναι πληρέστατον, διότι οὐ μόνον ἡ γνησιότης ἑκάστου ἐξετάζεται ἐπιμελῶς, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπόθεσις ἐν πλάτει ἐκτίθεται, πρακτικῶν συνήθως πολλῶν ἐν πρωτοτύπῳ περικοπῶν, ὥστε, τῇ ἀληθείᾳ, πιστεύομεν, ὅτι πολλοὶ καὶ εὐλαβέστατοι χριστιανοὶ θέλουσι θεωρήσει ἑαυτοὺς ἐκπληρώσαντας τὸ περὶ τὴν σπουδὴν τῶν πατέρων καθῆκον αὐτῶν, ἐὰν ἀναγνώσῃ μετὰ προσοχῆς τὴν προκειμένην βιβλίον. Οἱ δὲ βίοι ἦσαν, νομίζομεν, ἐνίοτε ἐπιδεχτικοὶ πλειοτέρως τινὸς ἀκριβολογίας καὶ ἀναπτύξεως, τὸτω μᾶλλον, ὅσῳ αἱ σωζόμεναι περὶ τῶν πατέρων τούτων εἰδήσεις, εἴτε ἀκριβεῖς, εἴτε μὴ, χαρακτηρίζουσι τὴν κατάστασιν τῶν γνώσεων καὶ τῶν πνευμάτων κατὰ τὴν ἀσαφῆ ἐκείνην ἐποχὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ εἰς διευκρίνησιν φιλολογικῶν ζητημάτων συντελοῦσιν. Ὁ συγγραφεὺς· λ. γ. ὁμιλῶν περὶ τῆς πολυθροῦς συγχύσεως ἧτις ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐπεκράτησε μετὰ Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, τοῦ καὶ ἐν τῇ 3^ῃ ἑκατονταετηρίδι μαρτυρησάντος πρώτου ἐπισκόπου τῶν Παρισίων, Διονυσίου καὶ τούτου τὸ ὄνομα περιορίζεται εἰς τὸ νὰ ἀναφέρῃ, ὅτι ὁ ἀββᾶς Ἰλδοῦτος ἐπεχείρησε, κατὰ τὴν ἐνάτην ἑκατονταετηρίδα, πρῶτος ν' ἀποδείξῃ τὴν μετὰ τῶν δύο ἐπισκόπων ταυτότητα, παραλείπει δὲ νὰ σημειώσῃ ποῦ στηριζόμε-

νος ὁ εἰρημένος ἀββᾶς προέτεινε τὴν γνώμην ταύτην, ἐνῶ ἐκ τῶν ὑπὸ τούτου μνημονευμένων πηγῶν ἡ ἐπιστολὴ ὑποτιθεμένου τινὸς Ἑλληνος χρονογράφου, Ἀριστάρχου καλουμένου, εἶναι περιέργως, οὐ μόνον ὡς ἀρχαιοτάτη ὁμολογουμένη, καὶ καθ' ὅλας τὰς πιθανότητας τῶντι μεταφρασμένη ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν περιεχομένην ἐν αὐτῇ ἀλλόκοτον περιγραφὴν τῶν Ἀθηνῶν, ὡς πόλεως κειμένης εἰς τὰ σύνορα τῆς Θράκης καὶ τῆς Λακεδαιμόνος! περιωνύμου δὲ διὰ τοὺς ἀρχαίους αὐτῆς βασιλεῖς Κέκροπα καὶ Μενανδρον, ἐτι δὲ καὶ ὡς πατρίδος τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, διηρημένης, δὲ εἰς 5 τμήματα· 1, τοῦ Χρόνου, 2, τοῦ Θρακικόν, 3, τοῦ Ποσειδῶνος, 4, τοῦ Ἀρεως, 5, τοῦ Ἐρμου· ἔπου ὁ τρόπος τῆς γραφῆς τῶν ὀνομάτων Ἐρμῆς καὶ Ἄρης, οὕτω πως ἔχων, Ermis, Aris, προσεπιμαρτυρεῖ τὴν ἡμετέραν προφορὰν ἐτι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος ἐπικρατοῦσαν. Πρὸς τούτοις, ἐκ τῶν Ἑλλήνων δὲν ἐταύτισε τοὺς δύο Διονυσίους μόνος ὁ Μεθόδιος, ἀλλὰ καὶ ὁ Μιχαὴλ Σύγγελος καὶ ὁ Σομεῶν Μεταφραστής, ἐκτὸς δὲ τῶν νεωτέρων Μηναιῶν καὶ τὸ ἀρχαῖον Συναξάριον, τὸ ὁποῖον συμβιβάζει τὸν ἐν Ἀθήναις διὰ τοῦ πυρὸς θάνατον τοῦ Ἀρεοπαγείου μετὰ τῆς εἰς Γαλατίαν παρείας, ἱστοροῦν, ὅτι ὁ ἐπίσκοπος μετὰ τὴν ἐνταῦθα δολοκαύτωσιν αὐτοῦ, παρῆλθεν εἰς τὰ ἑσπέρια, ὅπου πολλὰ θαύματα ἐπίδειξάμενος, ἀπετιμήθη τὴν κεφαλὴν καὶ ὑποδεχθεὶς αὐτὴν εἰς τὰς χεῖρας ἐβάδισεν οὕτω ἐν διαστήματι δύο μιλίων, μέχρι τοῦ ἁγίου Διονυσίου κτλ. Σημειωτέον ἐπὶ πᾶσιν ὅτι ὁ Βέδας ἐν τῇ Ἑρμηνείᾳ τῆς Ἀποστολικῆς ἱστορίας, ἐσύγχυσε τὸν Ἀρεοπαγίτην μετὰ τοῦ ἐν τῇ δευτέρᾳ ἑκατονταετηρίδι ἀκμάσαντος ἐπισκόπου Κορινθίων, Διονυσίου ἐπίσης καλουμένου, περὶ οὗ ἡ ἀνά χειρας βιβλὸς ἐν σελ. 282. περὶ δὲ τῆς εἰς Γαλατίαν παρόδου ὁ Ἄγγλος ἐκεῖνος θεολόγος οὐδὲν διαλαμβάνει.

Ἄλλ' αὐταὶ καὶ τοιαῦται μικραὶ παρατηρήσεις δὲν ἐλαττοῦσι βεβαίως τὴν πολλὴν τῆς προκειμένης συγγραφῆς ἀξίαν, γεγραμμένης ἄλλως καὶ εἰς γλῶσσαν καθαρὰν, καὶ ἀκριβῆ, καὶ ὅλως πρέπουσαν τῇ ἱερότητι τοῦ ἀντικειμένου.

Σειρὰ ἐιδικῆς διδασκαλίας τῶν ὑπαξιωματικῶν τοῦ Πυρβολικοῦ, ὑπὸ Λε-Σέκου τοῦ Κρένου, μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Γρηγορίου Α. Χαντζερῆ, ἀξιωματικοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πυρβολικοῦ. »

Οἱ Κύριοι ὑπαξιωματικοὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πυρβολικοῦ λαμβάνοντες ἀνά χειρας τὸ δι' αὐτοὺς συγγραφέν βιβλίον τούτο, πρέπει βεβαίως νὰ συναισθάνωνται μεθ' ὑπερφηφάνειας τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀξίαν, καὶ νὰ φιλοτιμῶνται νὰ δικαιώσωσι τὰς πρὸς αὐτοὺς ἀξιώσεις αὐτοῦ, ὡς σύγγραμμα τούτο ὑποδεικνύει. Καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν μὲν, ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ἑαυτοὺς σεβόμενοι, καὶ τὴν στρατιωτικὴν τμήν ἀληθῶς ἐννοοῦντες, δὲν θέλουσιν ὀκνήσει εἰς τὴν μελέτην τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ ὁδηγοῦ, ὅστις θέλει τοὺς καταστήσει ἀσυγκρί-

τως ικανωτέρους εἰς τῆς πατρίδος τὴν ὑπηρεσίαν, καὶ ἐφαμιλλοὺς τῶν ὁμοταγῶν τῶν ἐν τοῖς μᾶλλον πεφωτισμένοις στρατοῖς τῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ φρονούμεν συγχρόνως ὅτι εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶσθαι, ἂν εἰς τὰ τάγματα, ἰδίως τὰ τῶν τεχνικῶν λεγομένων ὄπλων, συνιστῶντο σχολεῖα, ἐν οἷς οἱ ὑπαξιωματικοὶ νὰ λαμβάνωσι τὴν ἀνωτέραν αὐτῶν ἐπαγγελματικὴν μόρφωσιν. Τῆς πειθαρχικῆς ἀλύτσεως εἰς τῶν σπουδαιοτάτων κρίκων εἶναι ὁ τῶν ὑπαξιωματικῶν καὶ ὡς εἶναι ἀνάξιον τοῦ ὀνόματος τακτικοῦ στρατοῦ σμηνοῦ ἀνθρώπων βαδιζόντων μόνον καὶ στρεφομένων μηχανικῶς κατὰ μίαν διαταγὴν, ἂν δὲν προσέττανται αὐτοῦ ἀξιωματικοὶ πεπαιδευμένοι καὶ ἔμπειροί, οὕτω καλὸς στρατὸς δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῆ ὁ μὴ ἔχων καλοὺς ὑπαξιωματικούς. Διὰ τοῦ ὑπαξιωματικοῦ ἐνεργεῖ ὁ ἀξιωματικὸς ἐπὶ τοῦ στρατιώτου, καὶ κακοὶ ὑπαξιωματικοὶ ματαιοῦσι πολλὰκις καὶ τοῦ μὲν τὴν φρόνησιν καὶ τοῦ δὲ τὴν ἀνδρείαν. Ἐπειτα ὁ Ὑπαξιωματικὸς τιμᾶται πολλάκις ἀποστελλόμενος ὡς ἀρχηγὸς ἀποσπάσματος, καὶ τότε τῶ ἀνοίγεται φάδιον ἐφ' οὗ ἡ δάφνην νὰ δρέψῃ, ἢ αἰσγυνην νὰ περιποιήσῃ εἰς ἑαυτὸν, καὶ νὰ γίνῃ ἴσως αἰτιος νίκης ἢ ἤττας. Τοῦ Πρωσικοῦ στρατοῦ τὸ μέγιστον ἐγκαύχημα καὶ ἡ πρωτίστη δύναμις συνίσταται εἰς τὴν ἰκανότητα τῶν ὑπαξιωματικῶν του, καὶ ὁ Ναπολέων αὐτῶν τὴν μόρφωσιν πρὸ πάντων περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο. Τὸ σχολεῖον δὲ τοῦτο οὐ μόνον εἰς τοὺς ὑπαξιωματικούς θέλει εἶσθαι χρήσιμον, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Ἀξιωματικούς, οἵτινες, συναισθανόμενοι ὅτι ἐκπληροῦσι καθήκον πατριωτικόν, καὶ τὰ μέγιστα συμβαλλόμενον εἰς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν δόξαν, τόσω προθυμότερον θέλουσιν ἀναδειχθῆ αὐτὸ, καθ' ὅσον θέλει τοῖς διδῆναι ἀφορμὴν νὰ ἐγγυμαζῶνται καὶ ἐμπεδῶνται εἰς τὰς γνώσεις ὅσας ἀπέκτησαν ἐν τῇ στρατιωτικῇ σχολῇ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ἡ Σχολὴ αὐτὴ θέλει ἐξακολουθῆ ἐκτείνουσα τὴν ἀξιόλογόν της ἐνέργειαν ἐκτὸς ἑαυτῆς, καὶ ἐπὶ παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Γνωρίζοντες μάλιστα τὰς ἐμβριθεῖς ἐν αὐτῇ γινομένης σπουδᾶς, καὶ τὴν βásiμον στρατιωτικὴν παιδείαν ἧς μετέχουσιν οἱ ἐξ αὐτῆς ἐξερχόμενοι ἀξιωματικοί, πεπεισμεθα ὅτι δι' ἐλαχίστων βελτιώσεων δύναται νὰ ἐκτείνῃ πολὺ εὐρύτερον τὸν κύκλον αὐτῆς, καὶ νὰ καταστῆ ἐτίττα τῆς μορφώσεως τῶν στρατῶν οὐ μόνον τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἐκ τῶν ἀνεξαρτήτων χριστιανικῶν λαῶν τῆς ἀνατολῆς.

Ἀπόδειξιν δὲ ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς κέκτηται ἀξιωματικούς ικανοὺς νὰ δικαιώσωσι τὴν ἀξίωσιν ἡμῶν ταύτην, προτείνομεν αὐτὸν τὸν μεταφραστὴν τοῦ παρόντος συγγράμματος ὅστις διὰ τῆς ἀκαμάτου φιλοπονίας του, διὰ τῆς παιδείας, καὶ διὰ τοῦ ζήλου του ὑπὲρ τῆς προόδου τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, τιμᾷ αὐτὸν καὶ διατελεῖ εὐποιῶν τὴν πατρίδα του. Ἡ ἐκλογή τοῦ συγγράμματος ὁ μετεγλώττισεν ἀποδεικνύει ὅτι μετὰ πολλῆς κρίσεως ἀκτιμᾷ τὰς ἀληθεῖς τοῦ στρατοῦ ἀνάγκας, καὶ ὀρθῶς ἐννοεῖ ποίαν θέσιν πρέπει νὰ κατέχῃ ἐν αὐτῷ ὁ ὑπαξιωματικὸς. Ἡ δὲ μετάφρασις αὐτῆ, δεικνύει ἄνδρα ἐγκύψαντα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν, καὶ τὸ πλεῖστον τῆς

ὀνοματοποιίας του, ἐπιτυχέστατον, εἶναι νέος πλουτισμὸς τῆς γλώτσης διὰ λέξεων αἵτινες ἐν ἀρχαίοις συγγραφεῦσιν ἀμετάλλευτοι καὶ ἀπαρατήρητοι, ἐπρεπεῖν οὕτως εἰπεῖν ν' ἀνευρεθῶσι δι' ἀνασκαφῆς. Μία δὲ μόνη ἐπίκρισις ἤθελεν ἴσως μᾶς ἐπιτραπῆ, ἧτις ἐν γένει, τὸ λέγομεν ἐκ προοιμίων, εἶναι ἔπαινος καὶ αὐτῆ, ὅτι ἡ γλώσσα τῆς μεταφράσεως, ἀκριβεστάτη οὕσα καὶ ἀμεμπτος, ἴσως διὰ τὸν εἰδικὸν σκοπὸν τοῦ βιβλίου, διὰ τοὺς ἀναγνώστας εἰς οὗς ἀποτείνεται, καὶ ὧν οἱ πλεῖστοι δὲν εἶναι πιθανὸν νὰ ἔχωσι πολλὴν κλασικὴν προπαίδειαν, ἀρχαίσει πῶς ὑπὲρ τὸ δέον. Εἶναι ὅμως ἀληθὲς ἀφ' ἐτέρου ὅτι τὸ πλῆθος τῶν τεχνικῶν λέξεων ὧν εἶναι ἀναγκαίως ἀνάπλευς, ἤθελε τὴν καταστήσει ὅπως δῆποτε δυσνόητον εἰς ἕκαστον μὴ μεμυημένον.

ΠΛΑΣΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ.

Ἡ Γαλλικὴ ἐφημερὶς τῶν *Συζητήσεων* περιέχει ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 27 Ἰουλίου — 8 Αὐγούστου — τὰ ἑφεξῆς:

Ἡ Ἀναγέννησις τῆς Ταυρασίας (τοῦ Τουρίνου) ἐδημοσίευσεν εἰδητὴν συγκινήσασαν τὴν περιέργειαν τῶν σοφῶν διεκοίνωσεν ὅτι σπουδαιοτάτη ἀνακάλυψις πολλῶν χειρογράφων καὶ ἀποσπασμάτων χειρογράφων Ἑλληνικῶν, περιεχόντων συγγραφὰς κλασικῶν Ἑλλήνων ἀπολεσθείσας, λείψανα πολλῶν τραγωδιῶν τοῦ Σοφοκλέους, ὡς καὶ διαφόρους γραφὰς τῶν κειμένων τοῦ Ὀμήρου καὶ Ἡσιόδου, ἐγένετο τὸ 1848 ἔτος ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ Κ. Σιμωνίδου. Ἐπόμενον ἦτο τοιαύτη ἀνακάλυψις νὰ διεγείρῃ τὴν γενικὴν προσοχὴν. Ὁ Κ. Σιμωνίδης ἐρωτηθεὶς ἐπέδειξε τεμάχια ἢ μᾶλλον λωρία περγαμνῆς, ἐφ' ὧν ἦσαν γεγραμμένοι στίχοι τοῦ Ἡσιόδου καὶ τοῦ Ὀμήρου, ἅτινα ἐφαινοντο ὅτι διεσχίσθησαν ἀπὸ τῶν περιθωρίων πλατέων πεπαλαιωμένων τινῶν εὐχολογίων. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μὲν κείμενον τοῦ Ἡσιόδου τὸ παρουσιασθὲν ὑπὸ τοῦ Κ. Σιμωνίδου, ἦτο ἀπαράλλακτον τῷ ἐκδοθέντι ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ Τάουχιντε, ἡ δὲ μίμησις τῆς ἀρχαίας ὀρθογραφίας καὶ τῆς ἀρχαίης γραφῆς καὶ ἀτελής καὶ μὴ ἀκριβής, συνελήφθη ἀμέσως ὑποψία δόλου. Ὁ Κ. Σιμωνίδης διςχυρίσθη τότε ὅτι ἐτυκοφαντεῖτο, καὶ ἐτύπωσεν ὀλίγα τινὰ ἀποσπάσματα συγγραμμάτων Ἑλληνικῶν καὶ συγγραφέων ἀγνώστων, ἅτινα κατεκρίθησαν ὑπὸ τῶν εἰδημόνων ὡς ὑποβολιμαία. Ὁ Κ. Σιμωνίδης ἠθέλησε νὰ ἀντεῖπῃ ἀλλ' ἢ τὴν *Πανδώρα*, σύγγραμμα περιοδικὸν ἐκδιδόμενον ἐν Ἀθήναις, ἐδημοσίευσεν διατριβὴν τοῦ καθηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας Κ. Ραγκαβῆ, ἐξ ἧς ἀποδεικνύεται ἀναντιρρήτως ὅτι ὁ Κ. Σιμωνίδης ἠθέλησε μὲν νὰ φανῆ ἄλλος Μάκπερσων, ἀλλ' ὅτι τὸ ἀδέξιον τῶν ἀγώνων αὐτοῦ, ἐπρόδωκε τὴν δολίαν αὐτοῦ πρόθεσιν. Καὶ ὅμως ὁ Κ. Ραγκαβῆς φρονεῖ ὅτι ὁ Κ. Σιμωνίδης ἀνεκάλυψε χειρόγραφά τινα τοῦ μεσαιωνοῦ, δι' ὃ καὶ ἐξέφρασε τὸν φόβον μὴ, ὡς ἀδυνατῶν

» ἀνακαλύψας νὰ ἐννοήτῃ τὴν σημασίαν αὐτῶν, προσπαθήσῃ νὰ μεταμορφώσῃ αὐτὰ εἰς ψευδηϊδηρικὰ καλίμψηστα.

Ὅσοι ἀνέγνων τὴν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους τούτου ἐκδοθεῖσαν διὰ τῆς *Παρδώρας* διατριβὴν περὶ τῶν Σιμωνιδείων χειρογράφων, ἐνθυμοῦνται ἴσως ὅτι ὁ Κ. Ραγκαβῆς, οὔτε τὴν ἰδέαν ἐξέφρασε πώποτε ὅτι ὁ Κ. Σιμωνίδης κατέχει χειρόγραφα ἀρχαῖα ἢ τοῦ μεταίωνατος, οὔτ' ἐφοβήθη ἐπομένως μὴ μεταβάλῃ αὐτὰ εἰς ψευδῆ καλίμψηστα ἐξ ἐναντίας, καὶ μετὰ τὴν χαλκευθεῖσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνακάλυψιν τοῦ κυλίνδρου, περὶ ἧς ἔγραψεν ἐν ἐκτάσει τὴν 9 αὐγούστου ἢ γαλλικῇ *Ἐφημερίδι* τῆς *Κωνσταντινουπόλεως*, ὁ συνάδελφος ἡμῶν ἐξακολουθεῖ νὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ Κ. Σιμωνίδης διατηρεῖ εἰσέτι ἀκμαίαν τὴν περὶ τὸ μυθοποιεῖν, ὡς εἶπεν ὁ σοφὸς Μουστοξύδης, γόνιμον αὐτοῦ φαντασίαν. Ἡμεῖς δὲ ἀποδίδομεν ἐτι πληρεστέραν δικαιοσύνην τῷ Κ. Σιμωνίδῃ, ἀναγνωρίζοντες τὴν εὐφυίαν, μεθ' ἧς ἐξελέξατο τόπον διαμονῆς ἕνα ἐξ ἐκείνων ὅπου ἐπαναλαμβάνονται καὶ πιστεύονται μετὰ θαυμασμοῦ οἱ μῦθοι τῆς Χαλιμαῆς καὶ τοῦ Πιλκαΐδος.

N. Δ.

ΑΡΤΟΚΑΡΠΕΑΙ.

Αἱ Ἀρτοκαρπεαὶ εἶναι δένδρα τῆς Μεσημβρινῆς Ἀσίας, τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῶν θερμῶν νήσων τοῦ Ὀκεανοῦ. Εἶναι δ' ἐν ἐξ ἐκείνων τῶν εὐεργετημάτων τὰ ὁποῖα μὲ δαψιλῆ χεῖρα ἢ πάνσοφος χεὶρ τοῦ Δημιουργοῦ διέσπειρεν ἐπὶ τῆς γῆς πρὸς τροφήν τῶν ἀνθρώπων, εἰς μέρη ὅπου ἄλλου εἶδους θρεπτικῶν φυτῶν, εἴτε δὲν εὐδοκιμοῦσιν, εἴτε δὲν εἶναι ἀφθονα.

Αἱ Ἀρτοκαρπεαὶ φέρουσι κορμὸν ἔχοντα διάμετρον ἑνὸς καὶ ἡμίσεως ποδός, ἐνίοτε δὲ καὶ παχύτερον, ὑψηλὸν δὲ ὑπὲρ τοὺς τεσσαράκοντα πόδας. Πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ δένδρου ὁ κορμὸς διακλαδοῦται καὶ σχηματίζει κεφαλὴν ἡμισφαιρικὴν, οἱ κατώτεροι κλάδοι τῆς ὁποίας εἶναι πάντοτε μεγαλῆτεροι, καὶ ἐκτείνονται ὀριζοντεῖως, αἱ δὲ μικραὶ αὐτῆς διακλαδώσεις, μᾶλλον κάθετοι, φέρουσι τὰ φύλλα, τὰ ἄνθη καὶ τοὺς καρπούς κατὰ τὰ ἄκρα τῶν. Τὰ φύλλα ἔχουσι μέγεθος ἑνὸς καὶ ἡμίσεως ποδός, καὶ εἶναι ἑμισοχάωσειδῆ, ἀκέραια, ἢ τετμημένα κατὰ τὰ ἄκρα. Τὰ δὲ ἄνθη εὐρίσκονται εἰς τὴν μασχάλῃν τῶν μίσχων τῶν φύλλων πρὸς τὴν κορυφὴν, ὡς εἶπομεν, τοῦ κλάδου ὅστις τελευτᾷ εἰς μέγαν κατακόρυφον ὀφθαλμὸν, ἀνάλογον, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ περικαλύμματα καὶ τὸν ὀργανισμόν του μὲ τοὺς κατακορύφους ὀφθαλμούς τῆς ἰδικῆς μας Συκῆς.

Τὰ ἄνθη τῆς ἀρτοκαρπέας εἶναι μονόοικα, δηλαδὴ, τὰ ἀρρένα καὶ θήλεα ἄνθη εὐρίσκονται χωρισμένα μὲν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ δένδρου δὲν ἔχουσι δὲ κάμμιαν καλλογήν. Ἡ φύσις, κύριον σκοπὸν ἔχουσα τὴν παρα-

γωγὴν, ἐνίοτε ἀμελεῖ τὴν λαμπρότητα μὲ τὴν ὁποίαν τελοῦσι τοὺς φυτικούς γάμους τῶν, καὶ περιβάλλουσι τὴν νυμφικὴν κλινὴν τῶν τὰ Ῥόδα, τὰ Κρίνα, ἢ Βικτωρία, (1) ἢ Νυμφαία, καὶ ἢ Καμηλία.

Τὰ ἀρρένα ὄθεν ἄνθη τῆς Ἀρτοκαρπέας εἶναι μικρὰ, καὶ ἐνούμενα πολλὰ ὁμοῦ περὶ ἕνα κοινὸν ἄξονα σχηματίζουσιν ἴσουλον κυλινδρικὸν ἔχοντα μῆκος ἐξ δακτύλων, καὶ σχεδὸν ἀνάλογον μὲ τὴν ἄνθησιν ἑνὸς Ἑλληνικοῦ φυτοῦ φουμένου ἐντὸς λιμνῶν, χανδάκων καὶ παραποταμιῶν, καὶ κοινῶς ἐπιλεγομένου *ψάβα* (*typha latifolia*). Ἐκαστον δὲ ἄνθος τούτου τοῦ κυλίνδρου συνίσταται ἀπὸ ἕνα μικρὸν διμερῆ κάλυκα, τὰ μέρη τοῦ ὁποίου εἶναι ὑπομήκη, ἀμβλέα, κοίλα, καὶ ἴσα πρὸς ἄλληλα, καὶ ἀπὸ ἕνα στήμονα οὔτινος, τὸ μὲν νῆμα εἶναι βραχὺ, ὁ δὲ ἄνθηρ δὲ τὴν γόνιμον κόνιν, ἢ γύριν περιέχων, εἶναι ὑπομήκης, ἀλλὰ μὴ ἐξέχων τοῦ κάλυκος.

Τὰ δὲ θήλεα ἄνθη κεῖνται καὶ αὐτὰ περὶ ἕνα σαρκόδη σφαιρικὸν ἄξονα, εἶναι δὲ γυμνά, δηλαδὴ, δὲν φέρουσιν οὔτε κάλυκα οὔδὲ στεφάνην, ἀλλὰ συνίστανται ἀπὸ μίαν ὠθηκὴν τελευτῶσαν εἰς στύλον νηματώδη φέροντα ἐπὶ κορυφῆς ἐν ἢ δύο στίγματι.

Ἡ ἄμοιρος ὁμοῦ καλλονῆς αὕτη σφαῖρα μέλλει μετὰ τὴν γονιμοποίησίν της διὰ τῶν ἀρρένων ἀνθῶν, νὰ γείνη μετ' ὀλίγον καρπὸς τρέφων ἑκατομμύρια ἀπόρων καὶ δυστυχῶν πλασμάτων, ὧν τὰ πλεῖστα ὀλίγον ἐξέχουσι τῆς ἀνωτάτης ζωολογικῆς βαθμίδος.

Ὁ καρπὸς οὗτος γίνεταί ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σφαιρικὸς καὶ μέγας ὡς νηπίου κεφαλῆ, ἀλλ' ἐνίοτε ἔχει καὶ ἑνὸς ποδός διάμετρον· ἄλλοτε δὲ πάλιν γίνεταί ὠσειδῆς καὶ ἄλλοτε ὑπομήκης κατὰ τὰ διάφορα εἶδη τῶν δένδρων ἅτινα τὸν παράγουσι, καὶ ἅτινα θέλομεν ὀνομάσει παρακατιῶν. Ἡ ἐπιφάνειά του εἶναι ἀνώμαλος καὶ σχεδὸν κονδυλώδης, αἱ δὲ μικραὶ αὐταὶ ἀνωμαλίαι της, αἵτινες ὀργανογραφικῶς δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ αἱ κορυφαὶ τῶν ὠθηκῶν, περιβάλλοντα ἐντὸς πενταγώνου ἢ ἑξαγώνου σχήματος, προκύπτοντος ἀπὸ τὴν πρὸς ἀλλήλας συμπίεσιν τῶν ἰδίων ὠθηκῶν, αἵτινες αὐξηθεῖσαι ἀποτελοῦσι σχεδὸν τὸν ὅλον ὄγκον αὐτοῦ. Περιέχει δὲ ὁ καρπὸς, ἐντὸς ἀφθόνου πόλτου περὶ ἕνα ῥοπαλοειδῆ ἄξονα, πολλὰ σπέρματα πρισματικὰ καὶ γωνιώδη περικαλυπτόμενα ὑπὸ διαφόρων διακεκριμένων μεμβρανῶν. Ὁ δὲ πόλτος τοῦ καρποῦ ὅστις πρὶν ὀριμάσῃ εἶναι ἀμυλώδης καὶ λευκός, ἐν τῇ ὀριμάνσει γίνεταί ὑποκύτρινος, εὐχυμος, καὶ ὑπόγλυκος. Εἰς τινὰ δὲ διαφορὰν (*variété*) ἑνὸς τῶν κυριωτέρων εἰδῶν

(1) *Victoria Regia*, φυτὸν ἀνακαλυφθὲν εἰς τὸν ποταμὸν τῶν Ἀμαζόνων, καὶ ἀφιερωθὲν εἰς τὴν Βασίλισσαν τῆς Ἀγγλίας, Ζῆ δὲ ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ ὡς αἱ νυμφαῖαι, καὶ ἄλλα ὑδροβίαια φυτὰ. Τὰ ἄνθη του εἶναι ὡς τρυβλία μέγιστα, ῥοδόχροα, καὶ ἐπιπλέουσιν ἐπὶ τοῦ ὕδατος, τὰ δὲ ὑποστρόγγυλα φύλλα του ἐνίοτε ἔχουσι δύο μέτρων διάμετρον. Τὸ φυτὸν τοῦτο, ἐν ἑκ τῶν ἀξιοθαυμάστων ὀρεστοφυτῶν τῆς φύσεως, μετακομίσθη καὶ καλλιέργηται ἐν Λονδίῳ, ἀλλὰ διὰ τὴν καλλιέργειάν του ἐξωδευθεῖσα ἔπειρα πρὸς κατοικίαν ἀναλόγου δεξαμενῆς, διηνηκῆ θέρμασιν τοῦ ὕδατος πρὶν τοῦτο εἰδῆ ἐν αὐτῇ, ὑπερκατεῖς εἶκημα κ. τ. λ.

προκύψαται ἀναμφιβόλως ἐκ τῆς καλλιεργείας, τὰ ἐν τῷ καρπῷ σπέρματα ἐξαμβλοῦνται καὶ δὲν ἀναπτύσσονται διόλου, ὅπερ τὴν καθιστᾷ πολυτιμωτέραν.

Ἡ μόνη δὲ προετοιμασία τὴν ὁποῖαν ἀπαιτεῖ πρὶν φαγῶθῃ ὁ καρπὸς οὗτος, συνίσταται εἰς τὸ νὰ κοπῇ εἰς τεμάχια, καὶ νὰ ἐψηθῇ ἐπὶ τῶν ἀνθράκων, ἢ καὶ νὰ τεθῇ ἀκέραιος ἐντὸς κλιβάνου, μέχρις ὅτου ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνειά του μαυρίσῃ. Τότε δὲ, ἀφ' οὗ καθαρῶσθῃ ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ περικαλύμματα του, τὸ ἐντὸς αὐτοῦ εἶναι λευκόν, μαλακόν, ἐλαστικόν, καὶ ἀνάλογον μὲ τὸ ἐσωτερικόν μέρος τοῦ ἄρτου. Ὁμοιάζει δὲ πολὺ κατὰ τὴν γεῦσιν μὲ τὸν ἐκ σίτου ἄρτον, ἀλλ' ἔχει τι ἀναμιμνήσκον τὴν κυνάρην καὶ τὸ κολοκάσιον.

Ὅκτὼ μῆνας κατ' ἔτος, ἀπὸ Ἰουανουαρίου μέχρι τέλους Αὐγούστου, αἱ Ἄρτοκαρπείαι φέρουσι διηλεκτῶς καρπούς, κατὰ δὲ τοὺς λοιποὺς τέσσαρας προετοιμάζουσι τὴν μέλλουσαν καρποφορίαν, διότι ἐντὸς αὐτῶν ἀναβλαστάνουσι καὶ ἀνθοῦσι. Πρὸς ἐφόδιον δὲ καὶ τῶν τεσσάρων τούτων μηνῶν, οἱ κάτοικοι προετοιμάζουσι διὰ τῶν καρπῶν εἰδῶς τι ζυμωθείσης μάζης τὴν ὁποῖαν ἐψήνουσιν ἐντὸς τῶν κλιβάνων, ὅσαςκι λάθωσιν ἀνάγκη ταύτης. Δύω δὲ Ἄρτοκαρπείαι ἀρχοῦσι κατὰ τὸ διάστημα ἑνὸς ὁλοκλήρου ἔτους νὰ θρέψωσιν ἕνα, μετρίως πολυφάγον, ἄνθρωπον.

Εἰς πολλὰ δὲ μέρη τρώγουσι καὶ τὰ ἐντὸς τῶν καρπῶν σπέρματα, τὰ ὁποῖα ἐψήνουσιν ὡς παρ' ἡμῖν τὰ κάστανα. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀπαραίτητος διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου τροφή, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ πολυτίμητον τοῦ δένδρου τούτου. Διότι, διὰ μὲν τοῦ ἐσωτερικοῦ φλοιοῦ κατασκευάζουσι φορέματα, διὰ δὲ τῶν ξύλων του, τὰς οἰκίας καὶ τὰ πλοιάριά των, διὰ δὲ τῶν ἀπεξηραμένων ἄρβενων ἀνθῶν, ἐν εἶδος ἐνάυσματος (ὑσκάς) καὶ τέλος διὰ τοῦ γαλακτώδους ὁποῦ του ἰξὸν πρὸς ἄγραν τῶν πτηνῶν.

Τὰ κυριώτερα δὲ καὶ γνωστότερα εἶδη τῶν Ἄρτοκαρπεῶν εἶναι σήμερον τὰ ἀκόλουθα:

1. Ἄρτοκαρπέα ἡ περιτμητός (*Artocarpus incisa*). Αὕτη ἔχει εἰς τὰ ἄκρα τῶν φύλλων τῆς βαθείας ἐντομάς· φύεται δὲ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἀσίαν, καὶ εἶναι ἡ κοινοτέρη καὶ καλλιτέρα τῶν ἄρτοκαρπεῶν.

2. Ἄρτοκαρπέα ἡ ἑτερόφυλλος (*Artocarpus heterophylla*). Αὕτη ἔχει τὰ φύλλα ὡσειδῆ, ἄνισα, λειότερα δὲ καὶ μικρότερα τῶν τῆς προλαβούσης· φύεται δὲ εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας, τὰς Μολούκκας, καὶ τὰς Φιλιππίνους νήσους.

3. Ἄρτοκαρπέα ἡ ἄκεραιόφυλλος (*Artocarpus integrifolia*). Αὕτη χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὰ ἐντελῶς ἀκέραια ἄκρα τῶν φύλλων τῆς καὶ τοὺς ὀρθοὺς ἰσύλους τῶν ἄρβενων ἀνθῶν τῆς. Φύεται δὲ εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Κίναν, καὶ εἶναι περιζήτητος διὰ τὰ ἐντὸς τοῦ καρποῦ τῆς σπέρματα. — Κλάδον τούτου τοῦ εἶδους παριστάνει καὶ ἡ παρούσα εἰκὼν.

4. Ἄρτοκαρπέα ἡ Φιλιππίνειος (*artocarpus philippensis*) αὕτη φύεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς Φιλιππίνους νήσους.

5. Ἄρτοκαρπέα ἡ λάσιος (*Artocarpus hirsuta*)· αὕτη φύεται εἰς τὸ Μαλαβάρ ἐπὶ τῆς πετρώδους καὶ ἀμμώδους παραλίας. Ὅταν δὲ ἀπὸ τοῦ καρποῦ ταύ

Ἄρτοκαρπέα ἡ ἄκεραιόφυλλος.

της φάγη τις πολὺ, παρενοχλεῖται ἀπὸ ἕν εἶδος δυσἀρέτου εὐκοιλιότητος, τὴν ὁποῖαν οἱ κάτοικοι εὐκόλως καταπαύουσι πίνοντες ἀφέψημα τῶν ῥιζῶν ἢ τοῦ φλοιοῦ τοῦ ἰδίου δένδρου, τὰ ὁποῖα εἶναι στυπτικώτατα. Διὰ δὲ τῶν κολοσσαίων κορμῶν τοῦ δένδρου τούτου οἱ Ἰνδοὶ κατασκευάζουσι τὰ μονόξυλά των.

Αἱ ἄρτοκαρπείαι βοτανικῶς θεωρούμεναι εἶναι τύπος μιᾶς οἰκογενείας φυτῶν, ἥτις ἀπ' αὐτῶν καλεῖται οἰκογένεια τῶν «Ἄρτοκαρπεῶν» ἢ δὲ οἰκογένεια αὕτη συγγενεῖε μὲ τὴν τῶν Κνιδῶν, τῶν Μωρεῶν καὶ τῶν Συκῶν. Θ. Ο.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΣ ΔΙΑ ΚΟΧΛΙΩΝ.

Πρὶν περιγράψωμεν τὴν παράδοξον δοκιμὴν τοῦ διὰ κοχλιῶν τηλεγράφου, προλαμβάνομεν νὰ διαδηλώσωμεν ὅτι δὲν ἀναδεχόμεθα τὴν εὐθύνην τῶν διαβεβαιώσεων τὰς ὁποίας δίδουσιν οἱ ἐρευρεταὶ αὐτοῦ ὅτι θέλει εὐδοκιμήσει. Ναι μὲν, πράγματα περιέργῳ ἐγένοντο ὑπὸ τοὺς ἰδίους ἡμῶν ὀφθαλμοὺς, διὰ μέσου παρασκευσίας τινὸς περιεχούτης κοχλίας πολλοῦς καὶ μεγάλους, ἀλλ' ἀποροῦμεν πῶς δι' αὐτῆς εἶναι δυνατόν νὰ συστηθῇ ἀνταπόκρισις μεταξὺ τῶν δύο ἡμισφαιρίων, γινομένης χρήσεως μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς παγκοσμίου γλώττης, μετὰ μεγίστης ταχύτητος καὶ ἀκριβείας, ὡς διασχυρίζονται οἱ ἐρευρεταί.

Ἄλλ' ὅπως ποτ' ἀνῆ, καὶ ὅποιοι καὶ ἂν ὦσιν οἱ

δισταγμοὶ ἡμῶν, νομίζομεν ὅτι εἶδομέν τι πραγμα-
ματικόν, ἄξιον λόγου.

Ἴδου ἄλλως ἢ ἀκριβῆς ἐξιστορίαις τῶν ὄσα εἶδομεν.

Χθές, ἡμέραν Κυριακὴν, Ἰουλίου 22—Αὐγ. 3—
μετέβημεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κ. Προῦ, πρῶν δημάρ-
χου μιᾶς τῶν συνοικιῶν τῶν Παρισίων, ὅπου ἐπρόκει-
το νὰ γείνη ἡ δοκιμὴ παρόντων καὶ τινῶν ἄλλων.
Μεταξὺ τῶν προσκεκλημένων ἦσαν καὶ οἱ Κύριοι Βί-
κτωρ Οὐγὼ καὶ Αἰμύλιος Γιραρδίνος. Ὁ οἰκοδεσπό-
της μᾶς ὠδήγησε δι' ἀναβάθρας εἰς δωμάτιόν τι, ὅ-
που εἶδομεν τοποθετημένα τὸ ἐν ἀπέναντι τοῦ ἄλλου,
κατὰ τὰς δύο ἄκρας τοῦ θαλάμου, δύο μεγάλα κι-
βώτια ξύλινα κείμενα ἐπὶ πασσάλων διεστραμμένων,
ἐντὸς τῶν ὁποίων κιβωτίων ἐδύνατο νὰ σταθῶσι πολ-
λοὶ ἄνθρωποι ὄρθιοι.

Κατὰ τὸ μέσον ἐκάστου κιβωτίου, πρὸς τὰ δύο
ἀντικρύζοντα μέρη, ὑπῆρχε μέγας τροχὸς ξύλινος κι-
νούμενος περὶ τὸν ἄξονα.

Ὁ τροχὸς οὗτος, ἔχον διάμετρον δύο μέτρων, εἶ-
χεν ἀλλόκοτον ὄψιν· τριακόσιοι ἢ τετρακόσιοι κοχ-
λῖαι, προτκεκολλημένοι δι' εἶδους τινὸς ζύμης, ἐντὸς
ποτηρίου ἐκ ψευδαργύρου, προσηλωμένου ἐπὶ τῆς σανί-
δος, ἐδείκνυον πρὸς τοὺς θεατὰς τὸ ἀνοικτὸν μέρος τοῦ
κελύφους. Τινὲς μάλιστα προέτεινον καὶ τὴν γλοιώδη
καὶ κερασφόρον αὐτῶν κεφαλὴν.

Ἐκαστον τῶν δύο κιβωτίων εἶχεν ἀπαράλλακτον
τροχόν, ἐφ' οὗ κατετάσσοντο ἀκτινοειδῶς, ἀφ' ἐνὸς
μὲν μέρους οἱ κοχλῖαι, ἀφ' ἐτέρου δέ, ἀμέσως ὀπι-
σθεν αὐτῶν, τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀλφαβήτου. Οἱ κοχλῖαι,
ὡς προείπομεν, εἶναι προσηλωμένοι ἐντὸς ποτηρίου πε-
ριβεβλημένου δ' ἐριούχου, ἔχοντος ἔσθωθεν στεφάνας
χαλκοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι, ὡς γνωστὸν, ἐν τῶν συστατι-
κῶν τῆς Βολταϊκῆς στήλης. Ὅλα δὲ τὰ ποτήρια συγ-
κοινωνοῦσι πρὸς ἄλληλα διὰ συρμάτων ἀγωγῶν ἅτινα
συνενοῦνται πρὸς τὸν ἄξονα τοῦ τροχοῦ.

Καὶ τὸ μὲν ἐν τῶν κιβωτίων τούτων χρησιμεύει εἰς
τὸ ν' ἀποστέλλῃ τὴν τηλεγραφικὴν κοινοποίησιν, τὸ δὲ
ἄλλο εἰς τὸ νὰ λαμβάνῃ αὐτήν. Ἄς ὀνομάσωμεν, πρὸς
πλειοτέραν σαφήνειαν, τὸ μὲν ἀποστέλλον κιβωτίον
Παρισίους, τὸ δὲ λαμβάνον Λορδίνον.

Ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ὄψεως τοῦ τροχοῦ τοῦ πρώ-
του κιβωτίου ὑπάρχουσι τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀλφαβήτου·
στρέφοντες τὸν τροχόν τούτου, φέρομεν μικρὸν κατὰ
μικρὸν τὸ στοιχεῖον τὸ ὁποῖον θέλομεν ἀπέναντι ἐντο-
μῆς τινος, καὶ σημειοῦμεν αὐτὸ διὰ βελόνης.

Ὅσακις ἐκ Παρισίων ἐφέρομεν ἐν στοιχεῖον πρὸ
τῆς ἐντομῆς καὶ ἐσημειοῦμεν αὐτὸ διὰ βελόνης, ὁ Κ.
Βενουά, κεκλεισμένους ἐντὸς τοῦ κιβωτίου Λορδίνου,
ἔγραφεν αὐτὸ διὰ μολύβδου ἐπὶ χαρτίου, ἀφοῦ πρῶτον
ἀνεγίνωσκεν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ τροχοῦ τοῦ κιβωτίου ἐνῶ εὐ-
ρίσκατο, περιφέρων, ὡς ἔλεγεν, ἐνώπιον τῶν στοιχείων
ἓνα κοχλῖαν μετὰ τοῦ ποτηρίου· προσέθετε δὲ ὅτι,
ὅταν διέβαιναν ἐμπροσθεν τοῦ σημειωθέντος ἀπέναντι
στοιχείου, ἠσθάνετο κίνησιν τινα τοῦ κοχλίου.

Τὸ μυστήριον τοῦτο δὲν ἐνοήσαμεν διόλου.

Ἐγράψαμεν τὴν λέξιν ΚΟΛΑΣΙΣ ἐν Παρισίοις.
ἀντεγράφη δὲ ἐντελέστατα ἐν Λορδίῳ. Ἄλλος τις
ἠθέλησε νὰ γράψῃ τὴν λέξιν ΤΕΛΛΟΣ, ἀλλ' εἶτε δι'

ἐλλειψιν ἔξεως, εἶτε ἐξ ἀνωμαλίας τῆς μηχανῆς, τὰ
ἀντεγράφετα στοιχεῖα ἐν τῷ κιβωτίῳ τοῦ Κ. Βενουά
ἦσαν τὰ ἐξῆς ΚΤΖΖΛΙ.

Ἐγράψαμεν καὶ πάλιν ἡμεῖς μετὰ τοῦ Κ. Βίκτω-
ρος Οὐγὼ, τὴν λέξιν ΒΕΝΟΥΑ, καὶ ἀντεγράφη ἀνελλ-
λειπῶς ἐν Λορδίῳ. Μετὰ ταῦτα ἐγράψαμεν καὶ τὴν
λέξιν ΘΕΟΣ, παρενείραντες ἓνα σταυρὸν μετὰ τοῦ
Θ καὶ τοῦ Σ. Ἀνεγνώσθη δὲ ἀπέναντι ἀπαράλλάκτως
ἡ λέξις οὕτω πως ΘΕΟ+Σ.

Τὶ νὰ συμπεράνωμεν ἐξ ὧν αὐτῶν; Οὐδὲν, ἐκτὸς
μόνον ὅσα διηγήθημεν, ὅτι, δηλαδή, ὁ Κ. Βενουά, διὰ
μέσου δύο μηχανῶν ὁμοίων κατὰ πάντα, καὶ συγ-
κειμένων ἐκ ξύλου, ψευδαργύρου, χαλκοῦ καὶ κο-
χλῖων, ἀνέγνω, καὶ τοὶ δεκαπέντε μέτρα ἀπέχων, τὰς
τρεις λέξεις τὰς ὁποίας ἐγράψαμεν.

Οἱ κοχλῖαι ἄρα ἐνήργουν, ἢ ἡ στήλη ἢ συσκευιμένη
ἐκ ψευδαργύρου καὶ χαλκοῦ, ἢ ἄλλη τις αἰτία;

Δύναται τάχα νὰ γείνη ἡ ἀνταπόκρισις καὶ κατὰ
διαστήματα διεξοδικώτερα; Κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Τὰ ζητήματα ταῦτα θέλουσι διασαφῆσαι νεώτεροι
καὶ ἀλλεπάλληλοι δοκιμαί.

Ἐκ τῆς PRESSE.

ΠΕΡΙΕΡΓΟΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΝ.

Φαινόμενόν τι λίαν περιέργον παρατηρήθη κατὰ τὰ
πέραν τοῦ Ἀρουίτς. Κύριος τις εὐρισκόμενος τὸ πρῶτ
τῆς 1—13 Μαΐου ἐπὶ τινος λόφου, εἶδε μικρὸν νέφος
ὀμίχλης σχῆμα ἔχον περιέργον, πάντῃ στρογγύλον,
τὸ ὁποῖον ἀνυψοῦτο βραδέως ἐκ τῆς παρακειμένης κοι-
λάδος. Ὁ ἥλιος ἔλαμπε περὶ αὐτὸ ἐπειδὴ δὲ τὸ νέφος
ἀνυψοῦτο πρὸς τὸ στερέωμα ὑπὸ τὴν αὐτὴν μορφήν,
ὁμοιάζων πολὺ τὸν περὶ τὴν σελήνην φαεινὸν κύκλον,
εἶδεν ὅτι περιεῖχεν ἐσωτερικῶς περιφέρειαν πολὺ μι-
κροτέραν, ἀλλὰ καλῶς διαγεγραμμένην, περικλείουσαν
ὡς ἐν περιπέζῳ (cadre) εἰκόνα ἀνθρώπου κολοσσαίαν.
Ὁ κύριος οὗτος ἐχαιρέτισε τὴν εἰκόνα, ἣτις ἀνταπέδω-
κεν ἀμέσως τὸν ἀπασμόν. Μετὰ ταῦτα ἐπροχώ-
ρησεν ὀλίγον, καὶ ἐπιστρέψας, εἶδε καὶ πάλιν τὸν ἐπου-
ράνιον ἄνθρωπον μιμούμενον ὅλας τὰς κινήσεις τοῦ
ἐπιγείου· ὃ δὴ καὶ ἀποδεικνύει ὅτι ἐξικονίζετο οὕτως
ἐντὸς τοῦ νέφους αὐτὸς ὁ ζῶν ἄνθρωπος. Τὸ φαινόμε-
νον τοῦτο εἶναι ἀπαράλλακτον τῷ περιφῆμῳ φαν-
τάσματι τοῦ Βρόκεν κατὰ τὰ ὄρη τοῦ Ἀνοβέρου. Ἐν-
νοεῖται ὅτι ὡς ἐκ τῆς μεγίστης διαφορᾶς τοῦ ὕψους,
τὸ φάντασμα τοῦ Ἀρουίτς ἦτο πολὺ μικρότερον τοῦ
γερμανικοῦ· οὐχ ἦττον ὁμως εἶναι ἄξιον λόγου ὑπὸ
τὴν ἐπιστημονικὴν ἐποψίν.

ΦΟΡΟὶ ΕΝ Τῇ ΜΕΓΑΛῃ ΒΡΕΤΑΝΙΑ.

Ἡ Ἐπιθεώρησις τοῦ Ἐδμβούργου ἦτις, ὡς γνω-
στὸν, συντάσσεται ὑπὸ ἀνδρῶν σοφωτάτων, ἐδημοσί-
αζε πρὸ πάντε μηνῶν μελέτην ἐμβριθεστάτην περὶ τῆς

πολιτικῆς, κοινωνικῆς καὶ βιομηχανικῆς καταστάσεως τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὰ μέσα τῆς παρουσίας ἑκατονταετηρίδος, ἐν ἣ ἀπαντᾶται σημείωσις, σύντομος μὲν ἀλλ' ἀκριβεστάτη τῶν φόρων ὅσοι ἐπληρώθησαν ἀπὸ τοῦ 1815 μέχρι τοῦ 1850 ἔτους κατὰ τὸ βασιλεῖον ἐκεῖνο. Ἡ σημείωσις αὕτη ἔχει τι διδακτικώτατον δι' ἡμᾶς· διότι, καταδεικνύουσα δι' ἀριθμῶν τὰς ἀνευρότους καὶ διηνεκεῖς προσπάθειάς τὰς ὁποίας καταβάλλει ἡ Βρετανικὴ κυβέρνησις εἰς τὸ νὰ ἐλαττώσῃ τοὺς φόρους διὰ τὰ ἀνακουφίσει τοὺς πένητας, μᾶς προτρέπει, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸ νὰ παραδειγματισθῶμεν ἐκ συστήματος, τὸ ὁποῖον κύριον καὶ μόνον σκοπὸν ἔχει τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τῆς ἐνδεστερᾶς ταξέως τῆς κοινωνίας. Εἰς τὰς μαθηματικὰς ἀποδείξεις τῆς σημειώσεως ταύτης ἐν τι μόνον ἔχομεν νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ἡ κατάργησις τῶν τελωνικῶν φόρων τῶν ἐπιβαλλομένων ἐπὶ τῶν πρώτων ἐφοδίων τοῦ ζῆν, ἀντὶ ἐλαττώσεως αὐξητὴν μάλιστα ἐπιφέρει εἰς τὰς δημοσίους προσόδους, ὡς τοῦτο ἀπεδείχθη, δι' ἀριθμῶν ἐπίσης, ἀφοῦτο ὁ μεγαλεπήβολος 'Ροβέρτος Πηλ, ἀνατρέψας τὸ ἀπαγορευτικὸν σύστημα τῆς πατριδος του, κατέστησεν ἀντ' αὐτοῦ ἄλλο εὐεργετικώτατον, τὸ ἐπιτρέπον τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐμπορίας; Ἡ τάξις ἡ ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἔχουσα ἀνάγκην τῶν μεριμῶν τῆς ἐξουσίας, εἶναι ἡ τῶν ἐνδεῶν κατηγορήθη ποτὲ κυβερνησις ὡς πράξασα πολλὰ ὑπὲρ αὐτῆς. Ἐξ ἐναντίας, καὶ ὡς παράδειγμα ἂς μᾶς χρησιμεύσῃ καὶ πάλιν αὕτη ἡ Ἀγγλία, ὅσῳ καὶ ἂν ἐπρόντισεν, ὅσῳ καὶ ἂν ἐμόχθησεν, ὅσῳ καὶ ἂν ἐθυσίασεν ὑπὲρ αὐτῆς, πάλιν διεσύρθη ὡς παραμελοῦσα ἢ καὶ καταπιέζουσα αὐτήν.

Ἴδου τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀπόσπασμα·

• Ἀπὸ τοῦ 1830 ἔτους, πρωτίστη μερίμνα τοῦ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Ὑπουργείου εἶναι, τὸ πῶς νὰ ἐλαττωθῶσιν οἱ βαρύνοντες τὸν λαὸν φόροι. Ἀπὸ τῆς εἰρήνης τοῦ 1815, ἐξαιρουμένου ὅμως τοῦ ἔτους τοῦτου, μέχρι τοῦ 1846, κατηργήσαμεν φόρους χορηγούντας ἐνιαυσίως εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον ὑπὲρ τὰ 1.500,000,000 δραχμῶν, ἐνῶ οἱ ἐπιβληθέντες μόλις ἀναβαίνουσι μέχρι 400,000,000, ὡς ὁ λαὸς ἐπλήρωσε περὶ τὸ 1,100,000,000 δρ. ὀλιγώτερον. Ἀπὸ τοῦ 1830 μέχρι τοῦ 1850, κατηργήθησαν 600,000,000 δρ. φόροι, καὶ ἐπεβλήθησαν 240,000,000 περίπου, ἦτοι ὁ λαὸς ἐπλήρωσε 350,000,000 ὀλιγώτερον. Ἄλλ' οἱ ἀριθμοὶ αὗτοι, καὶ τοὶ ἀποδεικνύοντες πόσον ἀνεκουρίσθη ὁ τόπος, δὲν μᾶς πληροφοροῦσι καὶ κατὰ πόσον μετέσχε τῆς ἀνακουρίσεως ταύτης ἡ ἐργατικὴ τάξις. Ἐκ τῶν εἰσπραχθέντων ἀπὸ τοῦ 1830 φόρων ἐκ 240,000,000 δρ. τὰ 150,000,000 ἐπληρώθησαν ἐκ τῶν ὑπαγομένων εἰς τὸ τέλος τὸ καλούμενον income tax, τὸ ὅποσον δὲν ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῶν πτωχῶν. Τὸ 1830 ἐφορολογοῦντο ὅλαι αἱ ἀκατέργαστοι ὅλαι τῆς ἡμετέρας βιομηχανίας, σήμερον ὅμως δὲν ὑπόκεινται εἰς κανένα φόρον. Τὸ 1830 οἱ ξένοι δημοκρατικοὶ καρποὶ καὶ τὰ ξένα τρόφιμα καθυπεβάλλοντο εἰς ἀπαγορεύσεις καὶ εἰς βεβύβητα τέλη· ἀλλὰ σήμερον καὶ τὰ σιτηρὰ εἰσάγονται ἐλευθέρως, καὶ τὰ χρέατα ὡσαύτως, καὶ ὁ καφῆς καὶ ἡ ζάχαρις τελο-

νοῦνται πολὺ ὀλιγώτερον ἢ ἄλλοτε. Τὸ 1830 τὸ ταχυδρομικὸν τέλος μιᾶς ἐπιστολῆς ἦτο ὑπέρογκον, ἐνῶ σήμερον μία ἐπιστολή, πληρόνουσα μόνον δέκα λεπτά, φθάνει ἀσφαλῶς καὶ εἰς τὰ ἀπώτερα μέρη τῆς νήσου. Ἐν γένει δὲ, ἐξαιρουμένου μόνου τοῦ σαπωνίου, οὐδεὶς φόρος ἐπιβάλλεται ἐπ' οὐδενὸς τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων· ὥστε, ἐὰν ὁ ἐργάτης περιορισθῇ εἰς ταῦτα καὶ μόνον, δὲν θίλει ὑποβληθῆ πώποτε εἰς φόρον. Ἐὰν δὲ ποτε συνεισφέρῃ εἰς τὸ δημόσιον, ἢ συνεισφορά του εἶναι πάντοτε ἐκούσια. Ἐὰν περιορισθῇ εἰς μόνον τὰ ἀναγκαῖα, δηλαδή, εἰς τὸ νὰ τρέφεται καὶ νὰ ἐνδύεται ἀνευ στενοχωρίας καὶ ἐν ἀνέσει, ἐὰν ἀρκεθῇ, ὡς πολλοὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ ὑπαρχόντων καλητέρων, φρονιμωτέρων, εὐρωσττοτέρων, καὶ μακροβιωτέρων, εἰς τὸ νὰ τρώγῃ ἄρτον, κρέας, γάλα καὶ βούτυρον, καὶ νὰ πίνῃ ὕδωρ, νὰ ἐνδύεται μὲ ὑφάσματα μαλλωτὰ, λινὰ καὶ βαμβακερὰ, νὰ παραιτήτῃ τὴν πολυτέλειαν τῆς ζαχαρέως, τοῦ καφέ καὶ τοῦ τείου, καὶ ν' ἀποφύγῃ τὰ ἐπιβλαβῆ ποτὰ, ὡς τὸν οἶνον τὸν ζυθον καὶ τὰ λοιπὰ πνευματώδη, καθὼς καὶ τὸν καπνόν, δύναται νὰ διανύτῃ ὀλόκληρον τὸ στάδιον τοῦ βίου του, χωρὶς νὰ πληρώσῃ οὐδεμίαν δραχμὴν φόρου, πλὴν τοῦ τέλους τοῦ σαπωνίου τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ θέλει βεβαίως καταργηθῆ. Δύναται ἄλλος τόπος τῆς οἰκουμένης νὰ καυχῆθῃ ἐπὶ τοιαύτῃ νομοθεσίᾳ;»

N Δ.

ΥΠΕΝΘΥΜΗΣΙΣ.

ΑΣΜΑΤΙΟΝ.

Τῆ Κ. Ε. * *

Ὅταν σ' εἶδον κατὰ πρῶτον, Ἡ ἀγγελικὴ μορφή σου
Εἰκὼν ἦτον τῶν ἐρώτων, Καὶ ἡ κόμη ἡ λυτὴ σου
Ὡς χρυσοῦν ἔχειτο βεῦμα· Κ' ἐντὸς μ' ἔδεσεν ἀλύσου
Ἐν σου μόνον, ἐν σου νεῦμα, Μόν' ἡ μουσικὴ μολπή σου.

Ῥόδα εἰς τὰς παρειάς σου, Ῥόδον ἐπὶ κεφαλῆς σου,
Ῥοδὸν ἦτον κ' ἡ χρυσά σου, Γαλανοὶ δ' οἱ ὀφθαλμοὶ σου.
Ἐπνεες δὲ εὐωδίας, Ὡσάν σου ἡ ναρκίσσου,
Καὶ, ὁπότεν ἐμειδίᾳς, Ἐπαιζε τὸ πᾶν μαζὶ σου.

Μὲ ὠδὰς τῶν ἀηδόνων Ἐταυτοῦτε ἡ φωνή σου
Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ῥοδῶνων, Καὶ οἱ θεοὶ δάκτυλοί σου
Ἐκιδάριζον ἡδέως, Καὶ ἐν πᾶτ' ἦτο ἐξίσου
Καθὼς ἄγγελοι ὠραῖος, Καθὼς νύμφη παραδείσου.

Πλέον τώρα, κόρη φίλη, Πλέον τώρα ἐνθυμήτου,
Ποῖα τὰ γλυκὰ σου χεῖλη Ἐβρυγεν ὑπόσχεσις σου.
Ἀπὸ τὴν ψυχρότητα σου Τώρα πλέον παραιτήτου
Καὶ, ὦ! μὰ τὰ βέλγητρά σου! Ἄς μαλακυνθ' ἡ ψυχὴ του.

Τ' ἄνθη ταῦτα τὰ ὠχρά μου Εὐμενῶς νὰ δεχθῆς πείσου·
Πρὸς τ' αὐθάδη ὄνειρά μου Μὴ, ὦ φίλη, παρρηγίτου
Παραπαί' ἡ ἐμὴ λύρα, Ἐπαινέτις ἀσελῆς σου·
Μ' ἀσθενῆ τὴν κρούω χεῖρα, Ἄλλ' οἱ τόν' εἶν' ἐδ' κοί του.
Σ. Δ. Β.